

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Γ ΤΟΜΟΥ

ΤΕΥΧΗ 1-25 ΕΩΣ 12-36

Η ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΡΓΑ:

Γ. Ἀθάνας: Πρωτοχρονιά	3
Ν. Παπαγεωργίου: Ἐνα κρυφό	13
Μ. Μαλανάσης: Ὁράματα	51
— : Χαίρε, Κεχαριτωμένη	243
Ἡλίας Βουτιερίδης: Ἡ στοιχωμένη ὁμορφιά	69
— : Ἡ Χρυσούλα	485
Τέλλος Ἀγρας: Νεοθάνατη	86
Μιχ. Ἀργυρόπουλος: Συμμενιώτικα Γεράσιμος Μαρκοῦρας: Τὸ ἄγαλμα τοῦ Καποδίστρια	99, 344
Γ. Τσουκαλάς: Vanitas	122
— : In Memoriam	126
Γ. Πελλερέν: Αἰσθημα	267
Ρήγας Γκόλφης: Ἀνρικά χρώματα	130
Μιχ. Δ. Στασινοπούλου: Τὸ καρᾶσι Μαρίνος Σιγοῦρος: Ὁ Δρόμος τῆς Ζωῆς	147
— : Ὁ Ρυθμός τῆς Μοναξιάς	173
Γ. Θ. Βαφόπουλος: Τὰ Ράδα τῆς Μυστάλης	195
Ἰωάννης Πολέμης: Μικρασία (ἀνέκδοτον)	631
Γιάννης Περγιαλίτης: Ψυχῆς Χαμόγελα	221, 251
Ψυχάρης: Τρεῖς Φίλοι	291
Ναθαναὴλ Δομενερίνης: Μὲ τῆς ἀγάπης μας τὴ θέρη	310
Πάνος Ταγκόπουλος: Τρεῖς θάνατοι Β. Γ. Στεφελίδης: Ὀνειρο — Δείψανο Δεωνίδας Ραζέλος: Ὁ Φάρος	339
Μ. Ζῶτος: Τὸ τραγούδι μου	354
Ἀθ. Κυριαζής: Ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τῆς Νύχτας»	363
Ἡ Πρωτοπορεία	387
Γκαῖτε (μετάφρ. Μ. Τσιριμώκου): Ἐλεγεία	483
Gabriele d'Annunzio (μετάφρ. Ρίτας Ν. Μπούμη): Χωρισμός ἀπ' εἰς Μοῦσα	536

Σελ.

Casse de Noailles (μετάφρ. Μυρτιώτισσας): Προσευχή πρὸς τὴν Ἑλλάδα	302
— : (μετάφρ. Μιχ. Δ. Στασινοπούλου): Ροδόκλεια	493
Γουλιέλμος Μύλλερ (μετάφρ. Γεωργίου Στρατήγη): Τὸ Ὑδροπόλοιο	311
Luigi Pirandello (μετάφρ. Ρίτας Ν. Μπούμη): Ἀσπρόμαλλη γοηούλα Lecomte Dellsle (μετάφρ. Μάρκου Τσιριμώκου): Ἡ Ὀζιά	323
Langdon Smith (μετάφρ. Ν. Δαμπερινίδη): Ἐξέλιξις	454
511	
ΚΡΙΤΙΚΗ:	
Κ. Βάρναλης: Ἡ ἀξία τοῦ Σολωμοῦ καὶ ἔργου	102, 167, 212
Π.: «Σταθμοὶ» Ἀπ. Μαιμέλη	139
Π.: «Τὸ μοιρολόι τῆς Ὁμορφῆς» Γ. Δροσίνη	140
Π.: «Σύμβολα» Γ. Θ. Μαλτέζου	238
Σίμος Μενάρδος: Κάλβος	247
Δημ. Μάργαρης: Ἡ «Γυναίκα τῆς Ζάκυνθος» πρὸς τὴν κριτικὴν τοῦ κ. Βάρναλη Π.: «Ἐλεγεία καὶ Σάτυροι» Κ. Καρυωτάκη	268
Π.: «Ἀπαντα Κάλβου»	283
Διον. Ζακυνθινός: Ἡ ρίμα καὶ τὰ στιχογραφικὰ συστήματα	332
Π.: «Ἀνθεστήρια» Σ. Σάπη	364
Ω.: «Δυὸ ἀνθρώπαια καὶ ἡ μητέρα τους» τῆς Ἀνριέττας Σαρασσόν	379
Ω.: «Νεοελληνικὴ Μοῦσα»	470
Ω.: Ἐνα ἄρθρον γιὰ τὸν Jannies	477
Π.: «Χριστός» Ν. Καζαντζάκη	522
Τ. Α.: Ὁ ποιητὴς Louis Mercier	523
Π. «Vers Français d' un Grec»	568
Π. «Τὰ τραγούδια τοῦ Παρανθρώπου»	572

Σελ.

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΡΓΑ:

Ζέφυρος Βραδυνός: Ἀπόκοσμη Ἀγάπη	348, 399, 455, 515, 556
--	-------------------------

ΚΡΙΤΙΚΗ:	Σελ.	Σελ.
<i>Κωστής Παλαμάς</i> : Προλόγος στην «Απόδοση Ἀγάπη»	318	
<i>Τ.</i> : «Ἡ γυναίκα τοῦ Στέφαν Τρόμ- χολτ» τοῦ Σούντερμαν. — «Τὰ παιδιὰ τοῦ Ἰακώβ» τοῦ Jansen. — «Οἱ φρι- τηλαί τῆς Λυὸν» τοῦ Roulen. — «Tot- stenson» τοῦ Meisel	135	
<i>Τ.</i> : «Ὁλὰφ Ἀουντουνσζόν» τοῦ Si- grid Unset. — «Juwiktiger» τοῦ O- lav Duun. — «Ὁ ἀλήτης» τοῦ Κνούτ Χάρσουν.	426	
ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ		
<i>ΕΡΓΑ</i> :		
<i>Πέτρος Χάρης</i> : Τὸ θερμόμετρο.	12	
<i>Νίκος Π. Λουδόπουλος</i> : «Ὅταν πέ- θανε ἡ Ἀγγέλα	31, 63, 108	
<i>Γε. Χ.</i> : «Ἀννίος»: Ἐνας χωρισμός	77	
— : Ψέμματα	252	
<i>Κώστας Δημητριάδης</i> : Εἰκόνες ἀπὸ τῆ Βενετίας	158	
<i>Φωφῶ Λογοθέτη</i> : Μάσκες	179	
<i>Χ. Χρηστοβασιλῆς</i> : Γυὰ τάρματα	217	
<i>Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη</i> : Ὁ Τσιγγούνης	223, 269	
<i>Ἀθαν. Π. Μίχας</i> : Τὸ μυστήριον τοῦ ἐξαδέλφου μου	314	
<i>Ἰωάν. Μ. Παναγιωτόπουλος</i> : Γα- λήνη	343	
<i>Ν. Α. Ζαχαρίας</i> : Ὁ ποιητής μου	346	
<i>Αἰμιλία Στεφ. Ἀφρην</i> : Καλοκαιρινὸ κουλὶ	391	
<i>Δημόσθενος Βουτυρᾶς</i> : Στὰ φτωχι- κά σπιτάκια	447	
<i>Κώστας Πασαγιάννης</i> : Θανατικὸ	489	
<i>Ἀχιλλεὺς Αἰμιλίου</i> : Ἡ σπηλιὰ τοῦ Ζερμπετοῦ	498	
<i>Σταυροῦλα Μαρκέτου</i> : Ἡ Ἀννούλα	550	
<i>Θαλῆς Νάρης</i> : Νυχτερινὸς Σκοπὸς	562	
<i>Π. Ρομανδφ</i> (μετάφρ. δ. Μ. Σ.): Ἡ Θεοτοία	124	
<i>Αἰμ. Ζολᾶ</i> (μετάφρ. Χ.): Ἀγγελίνα	174	
<i>Arthur Jansen</i> (μετάφρ. Γεωργίας Ταρσοῦλη): Ὁ Τσάρλι ἀρπάζει μιὰ γυναίκα	296	
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Γρηγόριος Ξενόπουλος</i> : Ζ. Α. Πα- παντωνίου «Διηγήματα»	44	
<i>Π.</i> : «Ἡ ζωὴ πού πέρμασε» διηγήματα	92	
<i>Π. Α. Ταγκοπούλου</i>	92	
<i>Π.</i> : «Θρακικὲς ἱστογραφίαι» Π. Πα- παχριστοπούλου	140	
<i>Π.</i> : «Διηγήματα» Στρατῆ Μυριβήλη	571	
<i>Π.</i> : Διηγήματα Κ. Βιτάλη	572	
<i>Κρίσις τοῦ Α' Λογοτεχνικοῦ Διαγω- νισμοῦ τῆς «Νέας Ἑστίας»</i> πρὸς συγ- γραφὴν διηγήματος	566	
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ		
<i>ΕΡΓΑ</i> :		
<i>Ψυχάρης</i> : Τὸ ἀστὲρ τὸ θαμπό	537	
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Ἀλκης Θρύλος</i> : «Ἐλα νὰ φύγουμε» — «Ὁ ἄνθρωπος πού ἀλλάζει κεφάλαια»	39	

Σελ.	Σελ.	Σελ.
<i>Ναπολέον Λαπαθιώτης</i> : Μονόλο- γοι, Α' καὶ Β'	320, 547	
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Τ. Α.</i> : Ἐνα ἄρθρον γιὰ τὸν Ταῖν	470	
Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ		
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Γρ. Σ.</i> : «Πλουτάρχου Σόλων καὶ Θερμοτοκλῆς» ὑπὸ Π. Λορεντζάτου	476	
Η ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Μ. Φιλήντας</i> : Ἡ Νέα Ἑλληνική	405, 461	
Η ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη</i> : Ρουμλούκι — Σπίτι καὶ Φορεσιὰ	22	
Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Κώστας Π. Μαρίνης</i> : Τὸ Χωριὸ 81, 127, 180, 257, 308, 360		
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Π.</i> : «Τὸ πρόβλημα τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ» Κ. Φαλτάιτς	188	
<i>Π.</i> : «Μανιάτικα Μοιρολόγια» Κ. Πασαγιάννη	332	
<i>Ω.</i> : «Τραγουδιὰ τῶν Σαρακατσα- ναίων» Ε. Τζιάτζιου	571	
Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Ἀριστοτέλης Κουρτίδης</i> : Γουλιέλ- μος Μύλλερ	14, 55	
<i>Α. Μ. Ἀνδρεάδης</i> : Φοκίων Νέγρης	442	
<i>Διονύσιος Ζῶης</i> : Μαρίνος Σιγοῦρος	539	
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Π.</i> : «Ροβέρτος καὶ Ἐλισσάβετ Μαρά- ουνιγκ» Μαίρης Ντυγγλό, μετάφρ. Μυ- ριέλλας	284	
<i>Ρήγας Γκόλφης</i> : Ἐνα βιβλίον γιὰ τοὺς Μπράουνιγκ μεταφρασμένο ἐλ- ληνικά	377	
ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Μ. Μαλακάσης</i> : Ἀπὸ τὰ σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου	294	
Η ΦΥΓΟΛΟΓΙΑ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Σ. Μαλακατῆς</i> : Χλωρὸς Σερίφου	27, 72	
Η ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ		
ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Π.</i> : «Τὸ νοῦ μας στὴ Μακεδονία» Κ. Φαλτάιτς	44	
<i>Π.</i> : «Ταξιδεύοντας» Ν. Καζαντζάκη	236	

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ:		
<i>Σ. Κ. Σ.</i> : Ὁ Κορτὼ στὰς Ἀθήνας. Μιά βιεννέζα καλλιτέχνης τοῦ τραγου- διοῦ. — Πνευματικὰ καὶ βέβηλα κονσέρ- τα	136	
— : Τὰ εἴκοσι χρόνια τοῦ Κα- λομοίρη	232	
— : Ὁ Χούμπερμαν στὰς Ἀ- θήνας. — Τὸ ρεσιτάλ τῆς Καίτης Ἀν- δρεάδου	277	
— : Ὁ Σάουερ στὰς Ἀθήνας. Ἐνας γάλλος καλλιτέχνης τοῦ βιολον- τσέλου. — Ἡ Κρητικὴ Γιορτὴ τοῦ Μη- τροπούλου. — Ἡ Δωδεκανησιακὴ Σουίτ τοῦ Καλομοίρη. — Τὸ Ρουμανικὸ Ἰντερ- μέτζο τοῦ Λαυρόγκα	375	
— : Ὁ Ἰβάν Μπούτνικαφ καὶ ἡ Συμφωνία του «Εἰς Πᾶνα». — Ὁ πια- νίστας Μπορόβσκι. — Τὸ τρίο τοῦ Κα- λομοίρη. — Αἱ τελευταῖαι συμφωνικαὶ συναυλῖαι	471	
Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ		
ΕΡΓΑ:		
<i>Διον. Καυονέφαλος</i> : Οἱ ἔρωτες τοῦ Φωσκόλου	81	
<i>Εὐάγγελος Ἰωαννίδης</i> : Τοιχογρα- φαί τῆς ἐν Βοστώνη Ἑλληνικῆς Ἐκ- κλησίας	203, 208, 209, 210	
<i>Ἀθηνᾶ Ν. Ταρσοῦλη</i> : Χιονισμένη Ἀθήνα	242	
<i>Νικόλαος Γκόνζης</i> : Ἡ Ἱστορία	312	
— : Ἡ Ἀράχνη	313	
<i>Κ. Μαλέας</i> : Δελφοί	393	
<i>Σ. Βικάντος</i> : Ζωὲς πού σβύνουν	401	
— : Ὁ Ραββίνος — Γερων- τικὲς χαρὲς	409	
<i>Δ. Γαλάνης</i> : Γυμνὸ καθισμένο	434	
— : Τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. — Πλαστικὲς Ρίμες. — Ἀυτοπροσωπο- γραφία	441	
— : Χιονισμένη Μονμάρτη	448	
— : Ἡ οἰκογένεια τοῦ ζω- γράφου	465	
<i>Ἀνὺς Διαμαντοπούλου</i> : Ἐλατα	505	
<i>Δ. Μπισκίνης</i> : Πορτραῖτα	482	
<i>Ἰωάννης Βάσσος</i> : Τραγικὸ Τραγῶ	533	
— : Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι	534	
— : Ἀπὸ τὴν «Σαλώ- μην»	535	
— : Ἀπὸ τὸ «Γκαρσόνι»	536	
<i>Paul Peel</i> : Τὸ ντροπαλὸ μοντέλο	2	
<i>Julius Wentscher</i> : Ἀλογα πού δρ- γώνουν	65	
<i>Ernst Eitner</i> : Ἐσπέρα στὸν Ἑλβα	353	
<i>Ἀλμπρεχτ Ντύρερ</i> : Ἀυτοπροσωπο- γραφία	494	
— : Οἱ Ἅγιοι Πάν- τες. Ἀδὰμ καὶ Εὔα	495	
— : Ἡ μητέρα του	496	
— : Τοπίον	497	

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ	Σελ.	Σελ.
'Αντ. Βάττης: Τοῦ *Αἰ Βασιλῆ. . .	48	Β. Γ. Σταφελίδης 387
— : Δημόσια Θεάματα . . .	336	'Απὸ τὴν ἐορτὴν τοῦ Μύλλερ εἰς τὴν
— : Θεατρικὸς Τύπος . . .	480	Ὑδραν. 420, 421
PH-Dam: Ἡ Πλατεία τῶν Ἀγώνων	192	Κ. Μαλέας 429
— : Ὁ Ἔρως ἄλλοτε καὶ σήμερα.	384	Φωκίων Νέγρης 443
Κεμ: Ἀλεξανδρινὴ γελοιογραφία .	288	Φρανσουᾶ γτὲ Κιουρέλ 469
**: Τροχαία καὶ φιλολογικὴ κρί- ναις	432	Διονύσιος Ταβουλάρης 519
Γερμανικὴ γελοιογραφία: Ἡ *Α- νοΐξη στὸ βυθὸ τῆς θάλασσης	576	*Ἐκθεσις Τόμπρου-Χατζηκυριάκου 530
ΣΚΙΤΣΑ		ΑΥΤΟΓΡΑΦΑ:
Γουλιέλμος Μύλλερ	15	Αὐτογράφον ποίημα τοῦ Μύλλερ 57
Ὁ Μύλλερ καὶ ἡ γυναῖκα του. . . .	17	ΚΡΙΤΙΚΗ:
'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη: Ρουμλου- κιώτικο σπίτι: Τὸ τζάκι.	23	Α. J. Philpott: Ἑλλην ζωγράφος εἰς τὴν Ἀμερικὴν (δ κ. Εὐάγγελος Ἰωαν- νίδης) 207
Λενορμάν	42	Μ. Βάλας: Ὁ Κυβισμὸς στὴ δια- φήμιση. 254
Κώστας Δημητριάδης: Εἰκόνες ἀπὸ τῆ Βενετία	159	Θωμᾶς Θωμόπουλος: Τὸ ἔργο τοῦ Νικολάου Γκύζη. 312
Διον. Καποκέφαλος: Εἰκόνες ἀπὸ τῆ Βενετία	161	Χανς Tietze (μετάφρ. Γεωργίας Ταρ- σοῦλη): Ὁ *Αλμπρεχτ Ντύρερ καὶ ἡ τέχνη του 494
— : Μαρίνος Σι- γοῦρος	545	Αἱ εἰκόνες μας 429, 527
Σόφρος Ἀντωνιάδης: Βλάμικο. . . .	528	Η ΓΑΥΠΤΙΚΗ
Παρελθὸν καὶ μέλλον τοῦ Ἀνθρώπου	96	ΕΡΓΑ:
Τὸ ὑποκάμισο τῶν Αἰγυπτίων . . .	120	Μ. Τόμπρος: Ὁραμα. 98
Τὸ ὑποκάμισο τῶν Ἑλληνίδων . . .	121	— : Σκεπτομένη. 568
'Αρχαία Αἰγυπτιακὴ ζωγραφικὴ. . .	144	Η ΨΗΦΙΔΟΓΡΑΦΙΑ
'Αθηνᾶ Ταρσοῦλη: «Ὁ Ταιγγούνης»	223, 225, 265, 267	ΕΡΓΑ:
Μπλάσκο Ἰμπάνιεθ	229	Ἡ Ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ἀπὸ τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Δαρνίου. 338
Ὁ Κυβισμὸς στὴ διαφήμιση . . . 254, 255, 256		ΔΙΑΦΟΡΑ
Θωμᾶς Θωμόπουλος: Γκύζη.	290	Ἄλκης Θρύλος: Οἱ γιορτὲς γιὰ τὸ Φώσκολο στὴ Ζάκυνθο 77
W. Ollei: Ὁ Τσάρλι ἀρπάζει μὲ γυναῖκα	296, 299, 300	Σπυρίδων Δε-Βιάζης: Ἰδρυσις Ἑ- θνικοῦ Μουσείου ἐν Ἑπτανήσῳ τῷ 1833 114
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ		Γ. Μ.: Τὸ ὑποκάμισο στὴν Ἀρχαιο- τητα 120
Τὸ σπίτι τοῦ Μύλλερ	16	Δ. Π. Κ.: «Τὰ Ἀρχαία Μυστήρια καὶ ἡ Ἑλευθέρα Τεκτονικὴ» 138
Τὸ μνημεῖον τοῦ Μύλλερ	56	Ξ.: Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλ- λάδος 139
'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη: Ρουμλου- κιώτικα καὶ Ρουμλουκιώτισσα.—Ρουμ- λουκιώτικο σπίτι.—Ἀργαλειὸς 22, 23		Π. Μ. Κοντογιάννης: Τελεταὶ κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Φαναριωτῶν ἡ- γερμόνων 154
Σπύρος Ναουμίδης: Τὸ καφεδάκι . .	50	Βερνάρδος δούξ τοῦ Σάξ-Μάινινγκεν: 'Ανέκδοτα ἑλληνικὰ γράμματα 162, 203, 272, 416
Κώστας Θεοχάρης: Παλιὰ Ἀθήνα. .	112	Α. Herrmann (μετάφρ. Μ.): Ἡ ἀ- νακάλυψις τῶν σπηλαίων τῶν Κυκλά- πων 345
— : Ὁ κάπελας τοῦ χωριοῦ.	321	Ν. Δρακουλίδης: Ἡ καλλιτεχνικὴ 'Ανατομικὴ 356
Γεώργιος Θεοδωρόπουλος: Ὁ Ἑ- λαιώνας	113	Λουκιανὸς (μετάφρ. Μιχ. Δ. Στασι- νοπούλου): Ἡ Μύγα 397
Βερνάρδος τοῦ Σάξ-Μάινινγκεν . . .	132, 146	Τέλλος Ἀγρας: Ἐπίμετρον 414
Παῦλος Νιρβάνας	153	
Γεώργιος Κ. Σείζαν: Ἡλιοβασιλε- μα στὸ Πέραμα	177	
Θάνος Ζάρεκος: Ὁ τάφος τοῦ Πα- διαμιάντη	227	
Ἐδμόνδος Ἀμποῦ	245	
Γιόχαν Μόγερ.	325	
Κυκλώπειον σπήλαιον	346	
'Αλίκη Θεοδωρίδη (Photo-Eva) . . .	380	

Διονύσιος II, Καλογερόπουλος: Ἀ- ναγραμματισμὸς	Σελ.	Σελ.
Π.: «Ἡ Ἀτραπὸς» τοῦ Κριστα- μούρτι	418	θεα.—Ὁ κ. Α. Ρουσσέλ καὶ ἡ «Στι- χουργία τοῦ Σολωμοῦ». — Οἱ «Σύντο- μοι χαρακτηρισμοὶ τῶν Λογοτεχνῶν μας». — Διαλέξεις με ἀπαγγελίαν.— Ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσεις 132—135
Κώστας Καιροφύλας: Ἔργα καὶ ἐξ- δόσεις τοῦ Κάλβου	427	Βραβεῖα καὶ ἑκαῖα.—Ἀθῆναι κρι- τικὴ.—Ὁ φίλος μας κ. Νιρβάνας.—Τὸ χαρτὶ 185—186
Μαρίνος Σιγοῦρος: Χαιρετισμὸς στὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου	451	Μπλάσκο Ἰμπάνιεθ.—Τόμας Χάρ- ντυ.—Οἱ συγγραφεῖς τῆς «ἀρχουσας τάξης». — Λόγια, λόγια 229—232
Δ. Γρ. Κ.: «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης» Χρήστου Τσοῦντα	506	«Ἡ ἀξία τοῦ Σολωμοῦ ἔργου». — Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου . . . 274—275
	570	Τὸ αἰὼνιον Ἑθνικὸν Θέατρον.— Γιόχαν Μόγερ.—Εἶναι συζητήσιμα; — Ἡ ἀναθεώρησις τῶν ἀξιών.— Ὁ Καρυστάκης ἀντιπαντῆ.— Ἡ Ἀκα- δημία, Ἀριστεία καὶ Ἑπαθλα τοῦ 1926—27 323—328
Η ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ		Ἡ ἑκθεσις Γκύζη.— Τέχνη καὶ Σο- σιαλισμὸς.—Αἱ μνημοεῖς καὶ τὰμύμητα. —Σὰ νὰ τὸ ξέραμε. Ἡ νέα ὀρθογρα- φία τοῦ Ψυχάρη.—Τὰ αἰὼνια παρορά- ματα.—Καὶ τὰ παράπονα τοῦ κ. Πα- ρορίτη 370—375
ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ		Ἡ ἐορτὴ τοῦ Μύλλερ εἰς τὴν Ὑδραν. —Ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Ταῖν.—Τὰ «Στιχουργικὰ συστήματα». — Οὐγγρος ἱστορικὸς περὶ τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπού- ρογλου 419—223
Κλέων Παράσχος: Μία ματιὰ στὴ λογοτεχνικὴ κίνησι τοῦ 1927	4	Τὸ δῆλημα τῆς Σχολῆς.—Κλειώ Γεωργά.—Μία διήλξις τοῦ κ. Μπιν- τού.—Ἡ «Ἱστορία τῆς Νεοελλ. Λογο- τεχνίας» 466—468
— : Ἡ ἑκατονταε- τηρίς τοῦ Ἀμποῦ	245	Ὁ κ. Ρουσσέλ διὰ τὸ «Ἐκ βαθέων» τοῦ κ. Μ. Τσιριμώκου.—Ἡ ἑβδομηκον- ταετηρίς τοῦ Διονυσίου Ταβουλάρη. —Ἡ ποίησις τοῦ Καβάφη κατὰ τὸν κ. Ἐμπειρίζον.—Ἡ «Ἀίκη τοῦ Σολωμοῦ». —Σοβαρὰ ἢ ἀστεία;—Ἡ ἑκθεσις τῆς δ. Διαμαντοπούλου.—Τὰ «Στιχουργικὰ συστήματα» 519—522
— : Ἐνας ποιητής. Γοργίας: Ἀπόπειρα ἐπανορθώσεως — : La critique est difficile	289	
— : Κινηματογράφος	100	
Γρηγόριος Ξενόπουλος: Παῦλος Νιρβάνας	292	149
— : Ἰψενικαὶ ἀναμνήσεις	149	200
— : Ἑθνικὸν Θέατρον	200	340
— : Γαλάνης —Galanis	340	439
— : Ἐκθεσις τοῦ ζωγράφου Ἰωάννου Βάσσου . . .	439	532
Γ. Νάξος: Ποιὸς ἦταν ὁ Παναῖτ' Ἰ- στράτι	532	485
ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ:		
Δαύρας: Πρόωρος ἀνάπτυξις		36
Δημ. Θ. Φραγκόπουλος: Ἡ γλωσσὶ καὶ ἀναρχία		86
Ἰω. Μ. Δαμβέρης: Ὁ Ἑλληνομα- θὴς Προίγκην		131
Ὁ Παλαιός: Οἱ Κυριακάτικοι		274
Κώστας Ἀθάνατος: Ὁ ἀμνός		370
ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ:		
Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Κωστή Παλαμά εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.—Ἀπὸ τὴν Πεντη- κονταετηρίδα τοῦ Γεωργίου Στρατήγη εἰς τὸν Πειραιᾶ.— Ὁ Κόκκινος Βρά- χος.—«Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο;» — Ὁ Διαγωνισμὸς Λιγνίματος 37—39		
Ὁ Παναῖτ' Ἰστράτι στὰς Ἀθήνας. —Ἐν ἄκρον ἄσπρον.—Τὸ τσακωνικὸ διήγημα τοῦ κ. Στρατήγη 86—87		
Βερνάρδος Δούξ τοῦ Σάξ-Μάινινγκεν. —Ὁ νέος ἀκαδημαϊκός.—Εἶναι ἡ ἀλή-		

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ἡ Διεύθυνσις: Ἔτος Β'	36
— : Ὁ Διαγωνισμὸς Διη- γήματος	522

ΑΓΓΕΛΙΑΤΑ

Νέα Βιβλία: 45, 93, 141, 335, 379, 478, 524, 573	
Περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδες: 46, 93, 141, 189, 238, 285, 334, 379, 430, 478, 524, 573	
Ἀλληλογραφία: 47, 95, 143, 191, 240, 287, 335, 383, 431, 479, 527, 575	

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΗΝ 1^{ΗΝ} ΚΑΙ 15^{ΗΝ} ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ

- ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ:** ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ ΕΚΔΟΤΑΙ
- ΓΡΑΦΕΙΑ:** ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ, ΣΥΝΤΑΞΙΣ, ΟΔΟΣ ΡΟΜΒΗΣ, 22
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ, ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΙΣ, ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
- ΣΥΝΔΡΟΜΗ:** Ἑσωτερικοῦ, ἔτησίᾳ δρ. 140, ἑξάμηνος δρ. 75
Ἑξωτερικοῦ, ἔτησίᾳ μόνον, σελίνια 15.
- ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ:** Ὀλόκληρος σελίς δρ. 1000. — Ἡμίσεια ἢ τέταρτον ἀναλόγως. — Διὰ πολλὰς φορὰς ἰδιαιτέρα συμφωνία.

Πᾶσα παραγγελία, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου, πρὸς τοὺς κ. κ. Ι. Δ. Κολλάρου καὶ Σιαν, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», δδὸς Σταδίου 50, Ἀθήνας.

Ὅτι ἀφορᾷ τὴν σύνταξιν, ὕλην κτλ, πρὸς τὸν κ. Γρ. Ξενοπούλου, δδὸς Ρόμβης 22, Ἀθήνας.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΟΝ ΤΟΥΤΟΝ ΣΥΝΕΙΡΓΑΣΘΗΣΑΝ:

Οἱ κύριοι: Α. Μ. Ἀνδρεάδης, Δ. Γρ. Καμπούρογλους, Σίμος Μενάρδος, Κωστής Παλαμᾶς (τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Τέλλος Ἄγρας, Γ. Ἀθάνας, Ἀχιλλεὺς Αἰμίλιος, Γερ. Χ. Ἄννινος, Μιχ. Ἀργυρόπουλος, Μ. Βάλας, Κ. Βάρναλης, Γ. Θ. Βαφόπουλος, Ἡλ. Π. Βουτιερῖδης, Δημοσθένης Ν. Βουτυρᾶς, Ζέφυρος Βραδυνός, Γοργίας, Ρήγας Γκόλφης, Ἀπ. Δασκαλάκης, Κώστας Δημητριάδης, Ναθ. Δομενεγίνης, Ν. Ν. Δρακουλίδης, Διον. Α. Ζακυθινός, Ν. Α. Ζαχαρίας, Α. Χ. Ζώης, Μ. Ζώτος, Θωμᾶς Θωμόπουλος, Διον. Π. Καλογερόπουλος, Π. Μ. Κοντογιάννης, Ἀριστοτέλης Κουρτίδης, Ἀθ. Κυριαζῆς, Ναπολέον Λαπαθιώτης, Ν. Λαμπρινίδης, Νίκος Π. Λουκόπουλος, Μ. Μαλακιάσης, Σ. Μαλακατές, Δημ. Μάργαρης, Κώστας Π. Μαρίνης Ἀθ. Π. Μίχας, Γ. Νάζος, Θαλῆς Νάρης, Γρηγόριος Ξενοπούλος, Ἰωάν. Μ. Παναγιωτόπουλος, Ν. Παπαγεωργίου, Κλέων Παράσχος, Κώστας Πασαγιάννης Γ. Πελλερεν, Γιάννης Περγιαλίτης, Λέων Ραζέλος, Μαρίνος Σιγοῦρος, Γερ. Σπαταλᾶς, Μιχ. Δ. Στασινόπουλος, Γεώργιος Στρατήγης, Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, Μάρκος Τσιριμῶκος, Γ. Τσουκαλᾶς, Μ. Φιλήντας, Πέτρος Χάρης, Χ. Χρηστοβασίλης, Ψυχάρης.

† Σπυρίδων Δε-Βιάζης, Γερ. Μαρκοῦς, Ι. Πολέμης, Βερνάρδος δούξ τοῦ Σαξ-Μάινγκεν, Β. Γ. Στεφελίδης.

Αἱ κυρίαι καὶ Δεσποινίδες: Αἰμιλία Στεφ. Λάφνη, Μαρία Π. Καλογερίκου, Φωφώ Π. Λογοθέτη, Ρίτα Ν. Μπούμη, Μυρτιώτισσα, Ἑλένη Μ. Νεγρεπόντη (Ἑλῆς Θρύλλος), Σοφία Κ. Σπανούδη, Μ. Σ., Ἀθηνᾶ Ν. Ταρσούλη, Γεωργία Ταρσούλη, Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη.

PAUL PEEI

ΤΟ ΝΤΡΟΠΑΛΟ ΜΟΝΤΕΛΛΟ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1928

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

"Ένας χρόνος κι' άλλος χρόνος
"Ίδιος πόνος κι' Ίδιος πόνος.

"Έλα κι' εσύ, Πρωτοχροινιά,
Πάω" τοῦ Δεκέμβρη τὴ χιονιά
Καὶ δός τὴν τοῦ Γενάρη.
"Άλλη δὲν ἔχεις χάρη!
Ποτὲ ἄλλο τίποτα κι' εἰσὶ
— "Έχουμε πείρα περισσὴ —
Τίποτα δὲ θ' ἀλλάξης
"Όσο κι' ἂν μᾶς τὸ τάξης!

Περνοῦν οἱ χρόνοι κι' οἱ καιροί,
Λιώνει τῆς ζήσης τὸ κερί,
"Άλλο κεράκι ἀνάβει
Κανεὶς δὲ θὰ προλάβῃ

Ναῦπαχτας

Στὴ φέξη του τὴ λιγοστή
"Εσώφυλα νὰ φραισιτῇ.
Πάμπρωτος ὁ οὐρανός μας
Μὰ τί σκοτάδι ἐντὸς μας!

Σήμερα κι' αὔριο καὶ χιτὲς
Πρωτοχροινιὲς σειρὰ φριχτὲς
"Άπ' ἔξω κι' ἂν ἀλλάζουν,
Μέσα τοὺς ὅλες μοιάζουν
Κανεὶς δὲν ἔχει ποῦ ἀρχινᾷ
"Ό χρόνος ὁ δικός του—(νὰ
Πῶς τὸ κερί μας λιώνει...)
Κανεὶς καὶ ποῦ τελειώνει!

"Ένας χρόνος κι' άλλος χρόνος
"Ίδιος πόνος κι' Ίδιος πόνος...

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ 1927

Δεν θά πω βέβαια στη σύντομη αυτή επισκόπηση, που κατήντησε «έθιμο» φιλο-λογικό τα τελευταία αυτά χρόνια, ότι λέγω έδω κι' όχτώ μήνες, άφότου άρχισε να εκδίδεται ή «Νέα Έστία», μιλώντας, άλλοτε πλατύτερα, άλλοτε πιο περιωρισμένα, για διάφορα βιβλία που νομίζω ότι, σχετικά πάντα κρινόμενα, παρουσιάζουν κάποιο ένδιαφέρον. Ούτε ό χώρος υπάρχει για μια τέτοια επανάληψη, άλλ' ούτε και σκόπιμη θά ήταν. Όπως πολύ λιγώτερο δε θάταν σκόπιμο ν' άπαριθμήσω, χωρίζοντάς τα σε είδη, όλα τα βιβλία που εξέδόθησαν έφέτος. Αυτή ιδίως ή στατιστική, άς την πούμε έτσι, ή «έπιστημονική», είναι μια δουλειά που δεν μου ταιριάζει καθόλου. Θα προσπαθήσω μάλλον να δώσω απλώς μια συνολική εικόνα της Λογοτεχνίας μας, όπως εκδηλώθηκε έφέτος, να σταματήσω σε μερικά, τα καλλίτερα, κατά την γνώμη μου, έργα, να ξεχωρίσω, άν και έφ' όσον υπάρχουν, τάσεις και ρεύματα, να μιλήσω πολύ γενικά για τα διάφορα λογοτεχνικά είδη, φροντίζοντας να βρω ποιά και για τί λόγο παρουσίασε την μεγαλύτερη άνθηση' τέλος, ρίχνοντας μια ματιά στις μεταφράσεις, στα όχι λογοτεχνικά βιβλία και στα περιοδικά, θα επιχειρήσω να βρω τί γούστα επικρατούν στο σημερινό μεγάλο ελληνικό κοινό, τί προτιμήσεις, και άν σημειώνεται καμμιά πρόοδος στο ζήτημα αυτό. Δεν είμαι άπ' εκείνους που θεωρούν την «ποσότητα» έντελώς παραμελήσιμη αξία. Νομίζω άπεναντίας, ότι ή ποσότης παίζει κάποιο ρόλο, καμμιά φορά ακόμη και εκεί όπου, στα πνευματικά προϊόντα π. χ., το ποιά και όχι το ποσόν, κυρίως άν όχι μόνον, λογαριάζεται. Η ποσότης είναι και αυτή ένα φαι-

νόμενον, που μάς βοηθεϊ κάποτε να νοιώσουμε καλλίτερα άλλα φαινόμενα, που άν δεν βρίσκονται σε σχέση εξάρτησης με την ποσότητα, έχουν όμως κάποια σχέση μ' αυτήν. Έτσι, για να μιλήσω καθαρώτερα και πιο συγκεκριμένα, στη συνολική έκτίμηση της ελληνικής Λογοτεχνίας του 1927, δεν μου φαίνεται γεγονός έντελώς χωρίς σημασία το ότι εξέδόθη σεβαστός αριθμός βιβλίων, (άπ' τους ίδιους τους συγγραφείς τα περισσότερα, και όχι από εκδότες), όσα σχεδόν και στις πιο γόνιμες σε βιβλιοπαράγωγή χρονιές, και τουτο παρά την μεγάλη οικονομική κρίση που περνά ή χώρα μας, και παρ' όλη την άπροθυμία των εκδοτών μας—άπροθυμία δικαιολογημένη ως ένα σημείο—να εκδίδουν βιβλία, ή έπιτυχία των όποιων δεν είναι έντελώς από πριν εξασφαλισμένη. Δεν έχει καμμιά άπολύτως σημασία το γεγονός αυτό; Όχι βέβαια. Όσο μέτρια, όσο κατωτέρου ποιού και άν ήσαν τα περισσότερα από τα βιβλία που εξέδόθησαν έφέτος, (και αυτό δεν είναι εξαίρεση, αλλά κανόνας που θα έπαληθεύει παντού και πάντοτε), όσο και άν, άπολύτως, για να πούμε έτσι, κρινόμενα, είτε υπάρχουν είτε δεν υπάρχουν, το ίδιο κάνει, ως τόσο και μόνον το ότι εξέδόθησαν, το ότι αίσθάνθηκαν ώρισμένοι άνθρωποι την ανάγκη να εκδηλωθούν μ' αυτά, δείχνει ότι υπάρχει ακόμη και στον τόπο μας παρ' όλο τον άσφυκτικό ύλισμό της έποχής μας που γίνεται όλοένα άσφυκτικώτερος, παρ' όλο τον μεταπολεμικό τρόπο της ζωής μας (τις ανάγκες που δημιουργήσαμε, τις «νέες συνθήκες»), τον τρομερά τυραννικό και που όλοένα ή τυραννικότητά του αύξάνει, κάποιος πνευματικός (ή έστω και λογοτεχνικός

μόνον, και υπάρχει κάποια διαφορά) έργα-σμός.

Για να έννοήσουμε καλλίτερα την σημασία του γεγονότος αυτού, άς άντιστρέψουμε, προς στιγμήν, τα πράγματα. Άς φανταστούμε ότι δεν εκδίδονταν το 1927 παρά τέσσερα ή πέντε μόνον βιβλία: «Οι Σκλάβοι Πολιορκημένοι» του Βάρναλη, ό «Νικηφόρος Φωκάς» και το «Salvatores Dei» του Καζαντζάκη, και τα δύο που πρωτοβγήκαν έφέτος έργα του Ίωνος Δραγούμη: το «Σταιμάτημα» και το «Οι Έλληνες και ό Έλληνισμός μου». Ποιοτικώς σχεδόν μόνον τα πέντε αυτά έργα πράγματι μπορούν να λογαριαστούν, άπ' όλη την έφετεινή παραγωγή, αυτά μόνον επρόσθεσαν κάτι στην Λογοτεχνία μας. Άλλ' άν είχαν εκδοθεί, — κάνω μια υπόθεση έπαναλαμβάνω, την τολμηρότερη άπ' όλες όσες γίνηκαν ως τώρα, γιατί το να εκδοθούν, μέσ σ' ένα χρόνο, πέντε βιβλία μόνον στην Ελλάδα, είναι κάτι που δεν το χωρεί ό νοός,— άν είχαν λοιπόν εκδοθεί τα πέντε μόνον βιβλία που ανέφερα, και πολύ άνωτερα ακόμη άν ήσαν, και άριστουργήματα, πάλι το μικρό τους ποσό θά ήταν άναμφισβήτητη ένδειξη φιλολογικού μαρασμού. Γιατί όταν σ' ένα τόπο εκδίδονται, μέσα σε μια όλόκληρη χρονιά, τόσο λίγα μόνον βιβλία, σίγουρα ό τόπος αυτός πάσχει από πνευματική άτροφία. Δεν είναι λοιπόν γεγονός δυσάρεστο, όπως νομίζουν μερικοί, ή μεγάλη βιβλιοπαράγωγή, (όχι βέβαια ή βιβλιοπλημμύρα, αυτή είναι όλέθρια) και δείχνεται κακός έκτιμητής των πραγμάτων όποιος μιλεί γι' αυτήν με περιφρόνηση. Άς μ'ήν ξεχνούμε άλλωστε ότι τα πολλά βιβλία, που είναι κατ' ανάγκην, 99 στα έκατό, μέτρια, μάς χρησιμεύουν και στο να έκτιμούμε καλλίτερα τα λίγα καλά. Δεν είχα ανάγκη βέβαια να διαβάσω τις είκοσι ή τριάντα ποιητικές συλλογές που εκδοθήκανε έφέτος, για να έκτιμήσω τους «Σκλάβους Πολιορκημένους» του Βάρναλη, άλλ' ή έκδοση όλων αυτών των συλλογών μου δίνει ένα μέτρο σύγκρισης' με κάνει να βλέπω πόση άπόσταση χωρίζει τον Βάρναλη άπ' όλους τους φετεινούς στιχουργούς, και πόση συνεπώς σημασία, για τον τόπο μας και για την έποχή που βγήκε, έχει το τελευταίο ποιητικό του έργο. Έτσι αυτό-

ματ' σχεδόν, παίρνει κανείς, μιά άσφάλη θέση. Άν την μόνη άσφαλή άπέναντί των λογοτεχνικών προϊόντων, και δεν χάνεται σε στείρα (και κακόπιστα όταν τα υπαγορεύει ή έσκεμμένη άρνηση) άεροκοπανίσματα, που δεν οδηγούν πουθενά.

Είπα λίγο παραπάνω, ότι θα προσπαθήσω, στη σύντομη αυτή επισκόπηση, να δώσω μια γενική εικόνα της λογοτεχνίας μας όπως εκδηλώθηκε έφέτος. Στα ελληνικά λογοτεχνικά βιβλία που κυκλοφόρησαν το 1927, βρίσκουμε πλούτο έσωτερικής ζωής; βρίσκουμε κανένα νέο γνώρισμα, πραγματική και όχι τεχνητή και βιασμένη άντιμετώπιση μερικών άπό τα σημερινά μεγάλα προβλήματα; Η ελληνική Λογοτεχνία έπλησίασε την εθνική μας παράδοση έφέτος, περισσότερο παρ' όση άλλες χρονιές, ή έμεινε προσκολλημένη στα ευρωπαϊκά πρότυπα; Μου φαίνεται ότι, άπαντώντας σε μερικά τέτοια έρωτήματα, δίνει κανείς καλλίτερα την γενική εικόνα, την «φυσιογνωμία» της Λογοτεχνίας ενός τόπου σ' ώρισμένη περίοδο, παρά με όποιοδήποτε άλλον τρόπο. Για πλούτο έσωτερικής ζωής, για το αύθόρμητο εκείνο έξσπασμα ενός ψυχικού κόσμου, που είτε έχει ώριμάσει είτε βρίσκεται στην πρώτη του ύλόδροση όρμη, μυστικός και παρθένος, δεν μπορεί να κάνει κανείς λόγο, προκειμένου για τα περισσότερα έφετεινά βιβλία. Διηγήματα, μυθιστορήματα, ποιήματα, είναι όλα ρηχά, φτωχά, άναιμικά, ψεύτικα. Οι ιδέες των ανθρώπων που τα έγραψαν δεν έγιναν ζωή, άλλ' ούτε και τα αίσθήματά των. Τα πήραν έτοιμα άπ' άλλου, γι' αυτό είναι και τόσο ξεκάφωτα, ζωπετσα, ψυχρά. Γιατί έγραψαν οι ποιητές τους στίχους των; Άσφαλώς για να μάς ξεγελάσουν' γιατί είμαι βέβαιος ότι οι ίδιοι, είτε νέοι, είτε μεσόκοποι, είτε γέροι είναι, είξεραν πολύ καλά ότι δεν είχαν τίποτε να μάς πουνε. Και οι διηγήμετογράφοι τα διηγήματά των; Για να μάς διηγηθούν ιστορίες; Ω οι άνούσιες, χλιοειπωμένες, άσήμαντες ιστορίες των! Γιατί να τις διαβάσουμε; Άν θέλουμε «διηγήσεις» και μόνον, χάθηκαν τα καθημερινά γεγονότα της ζωής, που άπειρώς ένδιαφερότερα μάς τα έξιστορούν οι έφημερίδες; και χάθηκαν τα παληά καλά βιβλία, τα γεμάτα έρωτες και περιπέτειες, που διαβάζοντάς τα, κα-

ὡς λέγει κάποιος, «δημιουργείται σάν μιὰ δευτέρα κατάσταση μέσα μας, ὅπου τίποτε ἀπ' τὴν πραγματικότητα δὲν ὑφίσταται πιά καὶ ὅπου ὅλα μας ἀκίνητοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ τὴν φαντασίαν». Τὸ διήγημα καὶ τὸ μυθιστόρημα, ὅση ἀνέση στὴ διήγηση καὶ ἂν ἔχουν, ὅση κίνηση, ὅσα πλοῦτο ἐπεισοδίων καὶ «εὐρέσεων», δὲν μποροῦν νὰ τραβήξουν τὸ ἐνδιαφέρον μας σήμερα πιά, ἂν δὲν εἶναι δηλαδὴ ψυχογραφικά. Ὡρὶς ψυχικὸ ὑπόστρωμα, καὶ τὸ σημαντικώτερο (στὸ διήγημα) γεγονὸς χάνει τὴ σημασία του, γίνεται ρηχό. Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ δὲν τὴν ἐνοιῶσαν ἀκόμη οἱ νέοι μας διηγηματογράφοι (ὅχι ὅλοι βέβαια), οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν νὰ γράφουν ἀφηγήματα (καὶ ἡθοιογραφικά μάλιστα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον), μικρὲς ἀσήμαντες ἱστοριούλες καὶ ὅχι διηγήματα, ἐσκεπάσματα καὶ φανερώματα δηλαδὴ, μ' ἓνα χαρακτηριστικὸ γεγονὸς, μὲ μιὰν ἐκδηλῆ ἢ λανθάνουσα δραματικὴ σύγκρουση, τῆς σημερινῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρατήρηση τοὺς λείπει, καὶ ἡ ἐπικοινωνία ἢ βαθεῖα, ἢ ἄμεση μὲ τὴν ἐποχὴ μας. Κι αὐτὸ τὸ λέω γιὰ ὅλους ἐν γένει τοὺς λογοτέχνες μας (ἰδίως θὰ μπορούσε νὰ τὸ πεῖ κανεὶς γιὰ μερικοὺς θεατρικοὺς μας συγγραφεῖς) καὶ ὅχι φυσικὰ μόνον γιὰ τοὺς διηγηματογράφους. Λές κι ἔχουν κόψει κάθε σκοινὶ πού τοὺς ἐνώνει μὲ τὸ παρόν, λές κι ἔχουν ξεμοναχιαστεῖ σὲ κάποιον ἰδεατὸ χρόνο καὶ τόπο δικῆς τους ἐπινόησης, λές καὶ δὲν ζοῦν μὲ τοὺς συγχρόνους των, δὲν ἀναπνεοῦν τὸν ἀέρα τῆς ἐποχῆς των. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα των λείπει ὅχι μόνον ὁ τόνος, ὅχι μόνον ὁ παλμὸς τοῦ σύγχρονου, ὅχι μόνον ἡ σύγχρονη νοοτροπία καὶ ψυχροσύνθεση, ὅχι μόνον τοὺς εἶναι ἀγνωστες οἱ κατακτήσεις τῆς νέας τέχνης στὰ ζητήματα τῆς μορφῆς καὶ τῆς τεχνικῆς, ἀλλὰ δὲν παίρνουν καὶ καμμιά εἰδηση ἀπ' τὰ τεράστια προβλήματα πού συντάραζουν τὴν ἐποχὴ μας.

Ἄν τοῦλάχιστον βυθίζονταν στὴν ἐλληνικὴ παράδοση, στὴν ὅποια, ἀδιάφορο, νεώτερη παράδοσή μας! Κάτι ἐπιτέλους, ὅσο λιγοστό, θὰ μπορούσαν ἀπὸ κεῖ ν' ἀντλήσουν. Ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὸ δυστυχῶς συμβαίνει. Καὶ ἔτσι μένουν μετέωροι, ἀνάμεσα Εὐρώπῃς καὶ Ἑλλάδας, οὔτε Εὐρωπαῖοι οὔτε

Ἕλληνες, ἀμφίβια σωστά, πού μιὰ στιγμή ἔρχονται στὴν ἐπιφάνεια καὶ ὕστερα γιὰ πάντα καταποντίζονται στὸν ἄπυτο βυθὸ τοῦ χρόνου.

Θὰ φανοῦν ἴσως πολὺ σκοτεινὰ τὰ χρώματα μὲ τὰ ὁποῖα σκιτσάρισα τὴν εἰκόνα τῆς ἐφετεινῆς λογοτεχνικῆς μας παραγωγῆς· δὲν μποροῦσα ὁμῶς νὰ κάνω ἄλλοιῶς, γιὰτὶ θά'λεγα ψέμματα. Ἀλλωστε ὑπάρχουν καὶ φωτεινὰ σημεῖα στὴν εἰκόνα αὐτῇ καὶ εἶναι τὰ λίγα καλὰ ἔργα πού ἐκδοθήκανε φέτος καὶ πού ξεχωρίζουν εὐθύς, γιὰτὶ εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀπ' ὅλη τὴν ἄλλη παραγωγή. Πόσο πρέπει νὰ μᾶς ἀνακουφίζουν τὰ λιγοστά αὐτὰ ἔργα, καὶ πόσο πρέπει νὰ τὰ ἐκτιμοῦμε καὶ νὰ τὰ θεωροῦμε πολύτιμα! Σκεφθῆτε τί μαῦρος καὶ ἀπελπιστικὸς θὰ ἦταν αὐτὸς ὁ ἀπολογισμὸς, ἂν ἔλειπαν καὶ τὰ πέντε-δέκα αὐτὰ ἔργα, τί φρικτὴ θὰ μᾶς φαινόταν ἡ ὁδοπορία σὲ μιὰν ἔρημο ὅπου δὲ θάχαμε ἐλπίδα νὰ δροσιστοῦμε καὶ στὴν παραμικρότερη ὄχση! Τὰ λίγα αὐτὰ ἔργα πού ξεχωρίζουν, δὲν εἶναι μόνον ἀνακουφιστικά γιὰτὶ μᾶς δείχνουν ὅτι ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀληθινοὶ λογοτέχνες στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ μᾶς χρησιμεύουν κιόλα γιὰ κάτι, ἢ ἐρεῖνα καὶ ἢ ἐξακρίβωση τοῦ ὁποίου ἔχει μεγάλη σημασία. Σ' αὐτὰ καθαρώτερα παρ' ὅσο στ' ἄλλα πού δὲν ἀπηχοῦν τίποτε βαθύτερο ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐλληνικὴ σκέψη καὶ αἴσθηση, θὰ μπορέσουμε νὰ μελετήσουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ ζητήματα πού ἐθίξαμε ἤδη, ὅπως π. χ. τὸ ἂν στὴν ἐλληνικὴ λογοτεχνία παρουσιάστηκε ἐφέτος πρώτη φορά, ἢ ξεκαθαρίστηκε καλλίτερα (ἴσως καὶ τελειωτικά), κανένα σημαντικό γνώρισμα, ἂν τὰ σημερινὰ μεγάλα προβλήματα ἀπασχολοῦν πραγματικά (ὅχι ἀπὸ μίμηση δηλαδὴ μόνο καὶ ἀπὸ μόδα) μερικοὺς λογοτέχνες μας, σὰν ζητήματα πού ὑπάρχουν στὴν ἐλληνικὴ ζωὴ ἢ ἀπλῶς στὴ ζωὴ των, καὶ ὅχι πού μεταφέρθηκαν καὶ δῶ ἀπ' ἔξω, ἂν σημαίνουν πιά τίποτε οἱ λέξεις ἐλληνοκεντρισμός καὶ εὐρωπαϊσμός, ἢ δὲν εἶναι παρὰ κούφια μόνον λόγια πού δὲν κρύβουν παρὰ πείσματα ἀτόμων καὶ ἀντιπάθειες καὶ τίποτε ἄλλο, ἂν ὑπάρχουν τέλος καὶ στὴν Ἑλλάδα ρεύματα ἰδεῶν, σχολές καὶ τάσεις.

Θὰ παρακαλέσω, πρὶν προχωρήσω, τὸν

ἀναγνώστη νὰ μοῦ συγχωρήσει τὴν κάποιαν ἀκαμψία πού ἔχει ἢ ἐπισκόπησή μου αὐτῇ. Ἦταν ἀναπόφευκτη. Ἔτσι ἓνα-ἓνα ὅπως θέτω τὰ ζητήματα καὶ ἀπαντῶ, ἦταν φυσικὸ νὰ πάρουν κάποιαν ξηρότητα τὰ ὅσα γράφω. Ἀς ἐλπίσουμε ὡς τόσο ὅτι τὸ μικρὸ πρακτικὸ ἀποτέλεσμα πού ἐπιδιώκουμε θὰ κάνει λιγώτερο αἰσθητὴ τὴν ξηρότητα αὐτῇ.

Ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι ἐφέτος ξεκαθαρίστηκε ὀριστικὰ στὴ λογοτεχνία μας ἓνα γνώρισμα πού παρουσίασε τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια καὶ πού ὀλοένα καθαρώτερα φανερωνόταν: τὸ ξεχώρισμα τῶν λογοτεχνῶν μας (ἐκείνων τοῦλάχιστον στὰ ἔργα τῶν ὁποίων φαίνονται ἢ διαφαίνονται καὶ ἐξωτερικῶς—ἄς τις ποῦμε ἔτσι γιὰ νὰ γίνουμε πιὸ ἀντιληπτοί—ἰδέες καὶ τάσεις) σὲ δύο στρατόπεδα: τῶν ἰδεαλιστῶν καὶ τῶν ἀντιἰδεαλιστῶν. Τὸ ξεχώρισμα αὐτὸ βέβαια τὸ κάνω ἐντελῶς *grosso modo*, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν μου ὅτι στὴν περιοχὴ τοῦ πνεύματος ὅπου ὑπάρχουν ἀποχρώσεις μόνον, (ἄτομα δηλαδὴ καὶ καὶ ὅχι γένη ἢ ὁμάδες), τέτοια χοντρά ξεχωρίσματα δὲν μποροῦν νὰ γίνουν ἢ καὶ ἂν γίνουν, εἶναι πάντοτε τεχνητά, καὶ μάλιστα στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὡς γνωστὸν οἱ ἄνθρωποι (ἀπὸ ἐγωϊσμό, ἀπὸ καχυποψία, ἀπὸ συμφεροντολογικὸ ὑπολογισμό, ἀπὸ πάθος καὶ πείσμα) εἶναι περισσότερο παρὰ ὅπουδήποτε ἄλλου ἄτομα, μικρὰ καὶ ἀναιμικὰ δυστυχῶς ἄτομα, γλοιώδεις σαλίγκαροι κλεισμένοι στὸ καυκὶ τους. (1) Παρ' ὅλες, ὡς τόσο, τις ἀποχρώσεις πού παρουσιάζουν μετὰξὺ των τὰ ἄτομα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ στρατοπέδου, εἶναι γεγονός, ἀναμφισβήτητο γεγονός, οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ὁποίου γίνονται ὀλοένα πυκνότερες καὶ φανερώτερες, ὅτι οἱ Ἕλληνες λογοτέχνες ἐχώρισαν (καὶ ὅσοι δὲν ἐχώρισαν τείνουν νὰ χωρίσουν), σὲ δύο στρατόπεδα, στοὺς ἰδεαλιστὰς καὶ στοὺς ἀντιἰδεαλιστὰς. Καὶ ὁ χωρισμὸς αὐτός εἶναι καὶ θὰ γίνεται, ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς, τόσο βαθύς, ὥστε καθόλου ἀπίθανο

(1) Καὶ φῶς φανερὸ νὰ βλέπει ὁ Ἕλληνας ὅτι τοῦ ἀντικρινοῦ του ἡ ἰδέα εἶναι σωστὴ καὶ ὅχι ἡ δική του, δὲν τὴν παραδέχεται μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ δὲν εἶναι δική του ἰδέα. Τόχει καλλίτερο νὰ σκάσει παρὰ νὰ τὴν παραδεχτεῖ. Καὶ δὲν εἶναι παρὰξενὸ ὅλη ἡ περιφημὴ ἀερολογία διανεκτικῆς τῶν σοφιστῶν ἀπὸ αὐτῇ τὴν ιδιότητά μας νὰ ἐπήγασε.

νὰ πάρει τὴν δξύτητα πού ὑπῆρχε ἄλλοτε μετὰξὺ δημοτικιστῶν καὶ καθαρουσιστῶν. Ἴσως καὶ μεγαλείτερη μάλιστα, τὴν μεγαλείτερη δυνατὴ, ἀφοῦ κάτω ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν ἰδεῶν θὰ κρύβεται ἀγῶνας τάξεων. Αὐτὴ εἶναι ἡ μιὰ διαίρεση. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλη, σὲ μερικὰ μόνον ἄτομα συναφῆς μὲ τὴν πρώτη, ὅχι καὶ σ' ὅλους ὁμῶς: ἡ διαίρεση στοὺς εὐρωπαϊζοντας καὶ στοὺς ἐλληνοκεντρικοὺς (ὡς τοὺς ποῦμε ἔτσι). Οἱ ἰδεαλιστὰς δείχνουν τάσεις ἐλληνοκεντρικῆς, ἐνῶ οἱ ἀντιἰδεαλιστὰς εὐρωπαϊζοῦν (ὅλοι, κατ' ἀνάγκην, γιὰτὶ ἄλλοιῶς δὲν θὰ ἦσαν συνεπεῖς μὲ τις ἰδέες των). Ὡς τόσο τὸ ξεχώρισμα αὐτὸ δὲν τὸ ἐπεκτείνουν ὅλοι παντοῦ. Μερικοὶ τὸ περιορίζουν σὲ ὀρισμένους μόνον σφαῖρες, στὴν τέχνη π. χ., μὴν ἔχοντας τὸ θάρρος νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν καὶ στ' ἄλλα ἐπίπεδα, καὶ λησμονώντας ὅτι καὶ ἡ τέχνη, σὰν κοινωνικὸ φαινόμενο, ἀκολουθεῖ καὶ ὑποτάσσεται καὶ αὐτῇ (ὅχι ὀλοτέλα ὁμῶς) στὶς ἐκάστοτε ἐπιταγὰς τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἐποχῆς.

Ἀλλὰ σημαίνουν ἀραγε τίποτε οἱ λέξεις εὐρωπαϊσμός καὶ ἐλληνοκεντρισμός, καὶ τί σημαίνουν; Καιρὸ τώρα ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ λέξεις αὐτὲς δὲν ἀντιπροσωπεύουν καμμιά βαθύτερη πραγματικότητα, καὶ ὅτι δὲν εἶναι παρὰ κούφια μόνον, καθὼς εἶπα, λόγια, πού δὲν κρύβουν παρὰ πείσματα μόνον ἀτόμων καὶ ἀντιπάθειες.

Ζοῦμε σὲ ὀρισμένο κλίμα, εἴμαστε ὀρισμένη φυλὴ, ἔχουμε ὀρισμένο ἱστορικὸ παρελθὸν καὶ ὀρισμένο χαραχτήρα. Ἐ, καλὰ! Καὶ ὅλ' αὐτὰ τάχα μᾶς ἐπηρεάζουν περισσότερο, κάμνοντάς μας διαφορετικοὺς ἀπ' τοὺς ἄλλους λαοὺς, παρ' ὅσο τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἢ καθημερινὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Εὐρώπῃ, ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας πού γίνεται ὀλοένα πιὸ εὐρωπαϊκός, οἱ συνήθειες, ἢ σκέψη καὶ ἢ αἴσθησή μας, τὰ γούστα μας, πού κάθε μέρα πιὸ πολὺ μᾶς ἐξομοιώνουν μὲ τοὺς Εὐρωπαίους; Ἀστεῖα πράγματα, καὶ πιὸ ἀστεῖα ὅταν τὰ περιορίσει κανεὶς στὴ σφαῖρα τοῦ πνεύματος ἢ τῆς τέχνης. Φαντασθῆτε ἓναν Ἕλληνα διανοούμενο πού δὲν θὰ τρεφότανε μὲ τὸν Μπερξόν, μὲ τὸν Σπέγγλερ, μὲ τὸν Τσέστερτον, ἀλλὰ μὲ τὸν Μηνιάτη, τὸν Δαμοῦδδ ἢ τὸν Κοραῖ, καὶ ἓναν σύγχρονο Ἕλληνα ποιητὴ πού ὅλη τὴ μέρα θὰ διάβαζε Δημότη. Τραγούδια καὶ

Μολωμό, και δεν θ' είχε ελπίση ούτε απ' την υλισθητικότητα της εποχής του, πράγμα, βέβαια, αδύνατο, και στα 'Ιμαλίκια ακόμη θ' υπήρχαν να κουρνιάσει, (να κουρνιάσει, γιατί τέτοιος άνθρωπος θά ήτανε. Ήρνεο σωστό), ούτε απ' τις τεράστιες μεταβολές και κατακτήσεις που έγιναν στα ζητήματα της ποιητικής μορφής στην Ευρώπη. Και ο διανοούμενος και ο ποιητής θά ήταν για κλάψιμο.

«Μά δεν είπαμε αυτό, θά ξεπεταχτούν φωνάζοντας οι έλληνοκεντρικοί, δεν είπαμε ν' αποξενωθούμε απ' την εποχή μας, αλλά στηριζόμενοι γερά και βαθεία στην εθνική μας παράδοση, να πάρουμε απ' τους Ευρωπαίους ό,τι περισσότερο ταιριάζει με την ιδιοσυγκρασία μας».

Οι άπλοϊκοί άνθρωποι! Και σέ ρωτάς ο Ευρωπαίος τί θά σου δώσει; και η ζωή που σέ κυκλώνει από παντού κάθε ώρα, κάθε στιγμή, ξεδιαλέγει τί θά της πάρης ή σ' αφήνει να ξεδιαλέξεις εσύ; και είναι τίποτε συνταγή ο άνθρωπος, ή σκέψη και ή αίσθησή του, για να πεις ότι θά βάλεις πέντε δράμια παράδοση και τρία ευρωπαϊσμό (αφήνω που κι αυτά δεν είναι όρισμένα, γιατί ποια εθνική παράδοση θά βάλει και ποιον ευρωπαϊσμό;) για να τον φτιάσεις;

Μά υποστηρίχθηκαν ποτέ αστείότερα πράγματα, ανοητότερα, πιο ανεδαφικά;

Οι ιδεαλιστικές και οι υλιστικές αντιλήψεις, ο έλληνοκεντρισμός και ο ευρωπαϊσμός, είναι, μου φαίνεται, τὰ μόνα ρεύματα ιδεών, τὰ γνήσια όπωσδήποτε, τὰ πραγματικά ζυμωμένα με τη ζωή μας, και την εθνική και την ατομική, που έχουμε ως την ώρα στον τόπο μας.

Όλα τ' άλλα ζητήματα που ανακινούνται από καιρού εις καιρόν, είναι μεταφερόμενα απλώς στην 'Ελλάδα, είτε από μίμηση είτε από μόδα, και δεν είναι δυνατόν συνεπώς να έχουν—και δεν έχουν πράγματι—καμιά βαθύτερη και γενικότερη απήχηση. Ατομικά ως τόσο, μερικοί λογοτέχνες μας αντιγράφουν και μερικά άλλα προβλήματα, απ' ένα που συνταράζουν την σύγχρονη ευρωπαϊκή σκέψη. Η μεταφυσική ανησυχία του Καζαντζάκη π.χ. όπως εκδηλώνεται στον «Νιζηφόρο Φωκιά» και στο «Salvatore Deo», δείχνει ότι ο λογοτέχνης αυτός αντιγράφει αληθινά, σ' όλη την απροσμέτρητη

σημασία του, το μεταφυσικό πρόβλημα, ότι αληθινά πάσχει και αγωνιά ζητώντας να βρή ένα σκοπό στη ζωή και μία δικαίωση στην ύπαρξή του, και όχι ότι ασχολείται με το μεταφυσικό πρόβλημα επειδή είναι πλημμυρισμένη απ' αυτό σήμερα ή ατμόσφαιρα της διανοούμενης Ευρώπης. Και το φαινόμενο αυτό είναι μία ακόμη απόδειξη του πόσο και μετς σήμερα, θέλοντας και μή, κινούμαστε σ' ευρωπαϊκό χώρο, σε παγκόσμιο, ή μάλλον, σ' ό,τι αφορά την μεταφυσική, σ' ανθρώπινο απλώς.

Άλλ' αν υπάρχουν όπωσδήποτε ρεύματα ιδεών στη σημερινή 'Ελλάδα, υπάρχουν τάχα και καθαρά ξεχωρισμένες ομαδικές καλλιτεχνικές τάσεις και σχολές; Δεν το πιστεύω. Κάθε λογοτέχνης στην 'Ελλάδα, όταν αρχίζει όπωσδήποτε να λυτρώνεται από τις μιμήσεις και να μορφώνει δική του προσωπικότητα, καλλιεργεί και δική του τάση, δημιουργεί—δάσκαλος και μοναδικός μαθητής του συγχρόνως—και δική του Σχολή. Υπάρχει σήμερα καμιά καθαρά ξεχωρισμένη τάση στο διήγημα, στο μυθιστόρημα, στην ποίηση; Και υπάρχει καμιά Σχολή, στην ποίηση ή στον πεζό λόγο, ή καβαφική ή παλαμική π.χ. ή Σχολή του Βουτυρά ή του Ξενοπούλου; Ασφαλώς όχι.

Επιδράσεις του Καβάφη ή του Παλαμά, του Βουτυρά ή του Ξενοπούλου, ξεχωρίζει βέβαια κάπου-κάπου κανείς σε μερικούς νέους· άλλ' είναι απλές επιδράσεις, παροδικές, ξώδερμες και όχι συνειδητή και συστηματική καλλιέργεια όρισμένης τάσης ή αυστηρή υποταγή στα δόγματα και στις επιταγές όρισμένης Σχολής.

Δεν μου μένει δυστυχώς χώρος για να σταματήσω, καθώς έλεγα αρχίζοντας την επισκόπησή μου αυτή, σε μερικά, τὰ καλλίτερα, κατά την γνώμη μου, έργα που εκδοθήκανε έφέτος, ούτε να εξετάσω ποιο λογοτεχνικό είδος έδωκε στον χρόνο τουτόν που τελειώνει, τους καλλίτερους καρπούς. Θά ρίξω μόνον μία ματιά, πολύ γρήγορη, και γενική, στη μεταφραστική εργασία που έγινε έφέτος και στα περιοδικά, και θά προσπαθήσω να βρω τί γούστα επικράτουν στο σημερινό μεγάλο ελληνικό κοινό, τί προτιμήσεις έχει ο αναγνώστης, και αν ση-

μειώνεται καμιά πρόοδος στο ζήτημα αυτό.

Όσον αφορά τις μεταφράσεις, έχει να διαπιστώσει κανείς ένα πολύ δυσάρεστο γεγονός· αυτές περιορίστηκαν σημαντικά έφέτος, περισσότερο και από πέρυσι ακόμη, όπου εν τούτοις δεν εκδοθήκανε και πολλά βιβλία. Έκδότες που εκδίδανε είκοσι και τριάντα βιβλία τον χρόνο, είναι ζήτημα αν εξέδωκαν φέτος πέντε ή δέκα, και μερικοί σταμάτησαν έντελώς. Σε τί να αποδώσει κανείς τον βιβλιοεκδοτικόν αυτόν μαρασμό; Στην γενική οικονομική κρίση του τόπου μας, στους μεγάλους δασμούς του χαρτιού, στον όλοένα λιγώτερο καιρό που μπορεί ο κόσμος να δικιέται για διάβασμα, ή στην πληθώρα των περιοδικών και στην περιοδικοποίηση των έφημερίδων που απορροφούν τους περισσότερους αναγνώστες; Σε όποιαν αιτία και αν όφείλεται, ο μαρasmus αυτός είναι πολύ δυσάρεστος, γιατί όσο λιγοστεύει ο αριθμός των εκδιδόμενων βιβλίων, τόσο κατ' ανάγκην περιορίζεται και ο αριθμός των αναγνωστών, και των ανθρώπων που μορφώνονται συνεπώς· γιατί τὰ τελευταία αυτά χρόνια, χάρις στα έκλεκτά πράγματι κατά πλειονότητα βιβλία που εξέδιδαν όλοι σχεδόν οι εκδότες μας, και ή όρεξη για διάβασμα του ελληνικού αναγνωστικού κοινού μεγάλωνε, και ή μόρφωσή του. Δεν μπορεί δέ να πει κανείς ότι τὰ περιοδικά αναπληρώνουν το βιβλίο, γιατί τὰ μὲν λαϊκά, και τὰ καλλίτερα ακόμη, είναι ζήτημα αν καλλιεργούν πάντα το γούστο του, τὰ δέ άλλα απευθύνονται σε πολύ περιορισμένο κοινό. Όσο για τις έφημερίδες, αυτές πολύ λιγώτερο βέβαια παρ' όσο τὰ περιοδικά, μπορούν ν' αντικαταστήσουν το βιβλίο.

Η πληθώρα ως τόσο των περιοδικών, ή μεγάλη των κυκλοφορία, και ή καλλιτέρευση της ύλης των (όπως και της ύλης των έφημερίδων) δείχνουν ότι οι έλληνες διαβάζουν σήμερα πολύ περισσότερο παρ' όσο άλλοτε, και ότι διαβάζουν πράγματα έκλεκτά. Πράγματι, και στα καθαρώς ακόμη λαϊκά περιοδικά βρίσκει κανείς συχνά σήμερα όχι μόνον ένδιαφέρουσα ύλη, αλλά και σχεδόν φιλογυική, που δεν είναι δυνατόν, αν και λιγοστή, να μη συντελεί στην καλλιέργεια της καλαισθησίας του κόσμου. Στα περιοδικά άλλωστε βρίσκεται ή περισσότερη φιλογυική ύλη, και όχι στο βιβλίο, γιατί λογοτε-

χνικά βιβλία εκδίδονται όλοένα λιγώτερα. Οι εκδότες προτιμούν τὰ «πρακτικά» βιβλία, τὰ «ώφελιμων γνώσεων», ιστορικά, φιλοσοφικά, κοινωνιολογικά, (κοινωνιολογικά ιδίως), ως περισσότερο ανταποκρινόμενα στις σημερινές προτιμήσεις του μεγάλου αναγνωστικού μας κοινού. Χαρακτηριστικό της τάσης αυτής είναι ότι ο νεοσύστατος εκδοτικός οίκος «Το Άκαδημαϊκόν» δεν εξέδωκε έφέτος παρὰ κοινωνιολογικά μόνον έργα, και ένα λογοτεχνικό, την «Κυρά Κυραλίνα» του Ιστράτη. Και δεν παρατηρήθηκε βέβαια ή ίδια αναλογία—δυσαναλογία μάλλον—και στις εκδόσεις των άλλων εκδοτών, του Έλευθερουδάκη και του Ζηκάκη (γιατί οι κ. κ. Βασιλείου, Γιανάρης και Παπαδημητρίου, οι άλλοι τρεις δηλαδή σοβαροί άθηναίοι εκδότες, δεν εξέδωκαν σχεδόν τίποτε έφέτος), πάντως όμως και σ' αυτούς διαφαίνεται ή τάση (στον κ. Ζηκάκη ιδίως) να λιγοστεύουν την έκδοση των λογοτεχνικών βιβλίων προς όφελος των έπιστημονικών.

Τὰ περιοδικά είναι το πιο φωτεινό σημάδι σ' όλη την φετεινή λογοτεχνική μας κίνηση. Εκδίδονται πολλά, όλων των ειδών, και με καλή σχετικώς ύλη. Υποθέτω ότι θά εκδίδονται τουλάχιστον δέκα φιλογυικά περιοδικά τη στιγμή αυτή στην 'Ελλάδα, πράγμα που δείχνει, όταν σκεφθεί κανείς ότι ως πέρυσι ακόμη δεν είχαμε κανένα, πόσο αγαπούμε τις απότομες μεταπτώσεις απ' την μία στην έντελώς αντίθετη κατάσταση. Τάσεις όρισμένες δεν μπορεί να παύει κανείς ότι ακολουθούν τὰ περιοδικά μας, όσα δέ καμώνονται ότι ακολουθούν, δεν ξεγελούν παρὰ τον έαυτό τους, γιατί όλοι μας πολύ καλά ξέρουμε τί σκοπούς πραγματικώς, κάθε άλλο παρὰ ιδεολογικούς, εξυπηρετούν. Άλλωστε στον κύκλο των περιοδικών αυτών δεν υπάρχουν οι άνθρωποι οι ικανοί να τεθούν επί κεφαλής μιās οίσεσδήποτε πνευματικής κινήσεως με πρόγραμμα όρισμένο. Δεν έχουν το ανάστημα που χρειάζεται για τον ρόλο αυτόν (*).

ΚΑ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

(*) Δι' ευνοήτους λόγους, ο άγαπητός μας συνεργάτης δεν κάμνει εδώ λόγον περί του ιδιαιτού μας περιοδικού και των ιδιων μας εκδόσεων. Ωστόσο θεωρούμεν αναγκαίον να δηλώσωμεν ότι αι αντιλήψεις του κ. Παράσχου, όλωςδιόλου ατομικά, δεν εϋθύνουν παρὰ μόνον αυτόν.

Σ. τ. Ν. Ε.

ΘΡΥΨΑΛΑ

Διὰ τὰ σχηματισθῇ στής πέτρες τοῦ παλαιοῦ σπιτιοῦ ἢ μούχλα, περνοῦν αἰῶνες. Συγχρόνως μονηλιάζει καὶ ἡ οἰκογένεια ποὺ κατὰ συνέχειαν κληρονομικὴν κατοικεῖ μέσα εἰς αὐτό. Καὶ ὅταν τὸ παλαιὸν κτίριον ἀρχίζει νὰ ἐρειπώνεται καὶ ἡ παλαιὰ οἰκογένεια νὰ ἐκκληρίζη, τότε τὴν μούχλαν τὴν σκεπάζουν τὰ χρυσὰ τῆς ἱστορίας βρύα.

Δύο θεμελιώδεις σκέψεις ἔχει κάθε ζωικὴ ὑπαρξις εἰς τὸν κόσμον: πῶς νὰ φάγη καὶ πῶς νὰ μὴ φραγωθῇ. Ἡ πρώτη σκέψις ὁδηγεῖ εἰς τὴν καταβρόχθισιν τῆς ὥρας βλαστήσεως καὶ τῆς ὥρας καρπώσεως. Δι' αὐτάς, οὔτε κόποι οὔτε ἔξοδα θὰ ἐχρειάζοντο· θὰ ἦρκει νὰ τὰς ζητήσῃ κανεὶς ἀμέσως ἀπὸ τὴν μετέρα γῆν, εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν ἐμφάνισιν. Ἡ τοιαύτη ζήτησις θὰ ὁδηγήσῃ καὶ εἰς τὴν πηγὴν τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς πλαγιᾶς χωρὶς νεροκουβαλήματα καὶ σχετικούς λογαριασμούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κυνήγι πρὸς καταβρόχθισιν τῆς σαρκὸς τῶν ἀσθενεστέρων ὁργανισμῶν. Ὁ δεύτερος τῶν ζωϊκῶν ὑπάρξεων ἀγὼν νὰ μὴ φραγωθῶν, ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν ὅλων πονηριῶν, αἱ ὁποῖαι καταδολοῦνται εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον πετοῦν ἢ βαδίζουν, βόσκουν ἢ τρώγουν, κελαιδοῦν ἢ φωνάζουν, τρυπῶνουν ἢ κτίζουν. Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ βάσανα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ἀπὸ τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ νὰπομακρυνθῇ ὁ ἄνθρωπος. Κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως ἡ εὐτυχία τῶν ζώων εἶναι ἀσύγκριτος καὶ ἀπροσπέλαστος. Κανεὶς δὲν καθορίζει εἰς αὐτὰ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς τῶν, ἐπιτρέπων ἢ ἀπαγορεύων καὶ αὐτὸ τὸ τραγοῦδι ποὺ θὰ εἰποῦν, ἐπιβάλλων καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ λατρεύσουν τὸν Θεὸν τῶν, καὶ αὐτὴν τὴν γλώσσαν τὴν ὁποῖαν θὰ μεταχειρισθῶν.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία γενικὴ καὶ συνεχὴς ἀπαγόρευσις. Περνᾷς ἀπὸ σπαρμένα: Ἐ! φωνάζει ὁ ἀγροφύλαξ. Περνᾷς ἀπὸ ἀμπέλια: μπάμ! πυροβολεῖ ὁ ἀμπελοφύλαξ. Μόνον τὰ περιθώρια τῆς κινήσεως, τὰ πεζοδρομία, μένουν ἐλεύθερα διὰ νὰ σκουντᾷ καὶ νὰ σκουντιέσαι. Καὶ ὅταν αὐτὸ σὲ κουράζει καὶ σὲ ἐκνευρίζει, ἴδου ὅτι μία ψυχρολουσία ἀπὸ τὰ παράθυρα ἀναλαμβάνει τότε νὰ σὲ ἀναζωογονήσῃ.

Δημοφιλὴς καὶ πολὺ διαδεδομένη εἶναι ἡ πολὺ χαρακτηριστικὴ ὁμολογουμένως εἰκὼν: «ὁ πωλὼν ἐπὶ πιστώσει καὶ ὁ πωλὼν τοῖς μετρητοῖς». Αὐτὴ κατ' ἐπέκτασιν ἡμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς κάθε εὐτυχημένον πρακτικόν, καὶ εἰς κάθε ἀποτυχημένον ἰδεολόγον. Καὶ ἐν τούτοις ἡ μεγάλη ἐπιτυχία ἐγκτεῖται εἰς τὸν γνωρίζοντα πῶς νὰ πωλῇ ἐπὶ πιστώσει, ὅπως καὶ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἐκμεταλλεῖται τὰς ιδέας του καὶ κυρίως τὰς ιδέας τῶν ἄλλων.

Ἀπὸ τὰς κοινοτοπίας τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἡ προχειρότης τῶν ὁποίων συντελεῖ ὥστε αἱ ἄγονοι κεφαλαὶ νὰ τὰς ἐπαναλαμβάνουν καὶ ἔτσι νὰ τὰς διαιωνίζουν ἀκουσίως τῶν, τὰ πρωτεῖα δικαιούται νὰ ἔχῃ ὁ τίτλος ὁ κοσμῶν ὅχι ὀλίγα βιβλία: «ἀντὶ προλόγου». Ἀλλὰ τί ἄλλο θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἶναι δὲ, ὁ ἀκαθόριστος καὶ εἰς ἔκτασιν καὶ εἰς περιεχόμενον Πρόλογος, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκην καὶ ἀντικαταστάτου; Εἰς ἄλλο εἶδος βεβαίως ἀνήκουν αἱ πολυσέλιδοι *εἰσαγωγαὶ*—ἐκτενέστεραι πολλάκις τοῦ κυρίως ἔργου—ἀποτελοῦσαι νόσημα τοῦ νεωτέρου συγγραφικοῦ κόσμου, ἄξιον νὰ ἐξετασθῇ ὅχι μόνον βιβλιογραφικῶς καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν

ἔποψιν καταφανοῦς ψυχικῆς καὶ νοητικῆς ἀσυναρτησίας καὶ ἀνικανότητος τοῦ συγγραφέως.

Ἡ φιλοξενία εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα, προτέρημα καὶ κόσμημα συγχρόνως, τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς φυλῆς. Καὶ ἐπισκεπτόμενος κανεὶς διάφορα χωρία, καὶ γειτονικά ἐνίοτε, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ προβῇ εἰς ἄλλην φυλετικὴν ἔρευναν, ἀρκεῖ νὰ προσέξῃ ποῦ τὸν προσβλέπουν ὡς φίλον καὶ ποῦ ὡς ἐχθρόν. Σημειωτέον ὅτι τὸ πῆμα αὐτὸ ἐκτείνεται καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, ὅπου καταδολοῦνται ποικίλα ἐμφαντα αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἐπηρεάζει ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συμβίωσις. Ἀπόδειξις τούτου ἡ γενικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον γειτονικῆς ὀρνίθος, ἡ ὁποία αὐτόκλητος ἔχει ἐισδύσει εἰς ἄλλο κοττέτσι. Εἶναι δὲ τόσον χαρακτηριστικὴ ἡ σκηνὴ αὕτη, ὥστε ἐδημιούργησε καὶ τὴν σχετικὴν παροιμιώδη φράσιν «σὰν τὴν ξένη κόττα».

Εἰς τὰ μυστηριώδη ἐλκυστικὰ τεχνάσματα τοῦ γυναικείου φύλου ἀνήκει καὶ ἡ περίφημος *λοξὴ ματιά*. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὅμως δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐκγύμνασις, χρειάζεται νὰ ὑπάρχῃ καὶ φυσικὸν τῶν ματιῶν χάρισμα. Ὅπωςδήποτε προτιμότερον εἶναι νὰ σὲ λοξοκυττάζουν ἀδεξίως παρὰ νὰ σὲ παρατηροῦν κατάματα σὰν νὰ εἶσαι ἀξιοπεριεργὸν τέρας.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν γεῦσιν, ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν ὁσφρησιν. Ἀπόδειξις ὅτι ἡμπορεῖ νὰ κλείσῃ τὴν μύτην του ὅταν τὴν προσβάλλουν οἱ κυματισμοὶ ὥρας ἀλλὰ δυνατῆς εὐωδίας, καὶ συγχρόνως νὰ ρομφῇ ἡδονικῶς τὸν ναργιλέ του πλησίον πτώματος σκύλλου. Ἐξ ἄλλου ὅμως πρέπει κανεὶς πολὺ νὰ προσέξῃ εἰς τὰ προτερόματα τῆς γεύσεώς του καὶ νὰ διδαχθῇ ἂν θέλῃ ἀπὸ αὐτά. Θὰ μάθῃ τότε π. γ. εἰς ποῖον φραγντὸν τεργιάζει ὁ δυόσμος ἢ ὁ μαϊδανός ἢ τὸ σέλινον ἢ καὶ ὁ βασιλικὸς αὐτός. Ἐπίσης ποῦ καὶ πότε μεταχειρίζονται τὸ θροῦμπι, πότε τὴν ρίγανην, ἀλλὰ καὶ πότε τὸ χαριτωμένον θυμάρι.

Πολλὰ καὶ ποικίλα εἶναι αἱ ἀπόψεις ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ ἐξετάσῃ μίαν κοινωνίαν κατὰ τὰς τάξεις, κατὰ τὰ ὀφίγια, κατὰ τὰ ἀξιώματα, τὰ ἐπαγγέλματα, τὰς ἔξεις, τὰς τάσεις, τὴν ἀνίπτυξιν, τὴν παραγωγὴν, τὰ ἰδιαιτερά, τὴν τύχην, τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀποτυχίαν τέλος κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ κυρίως κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν μελῶν αὐτῆς.

Ἡ ἀδελφοποιία, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀμέσων προγόνων μας ἐδημιούργησε τοὺς τόσον χαρακτηριστικῆς καὶ περιπετειώδους ἐμφανίσεως ἀδελφοποιτούς, βεβαίως ἐνεφανίσθη ἀφ' ὅτου ἦρχισε νὰ ἀτονῇ πλέον ἡ ἱερὰ ἐννοια τῆς φιλίας καὶ ὁ σχετικὸς δι' αὐτῆς δεσμός.

Ὅταν θὰ καταγραφοῦν αἱ σύγχρονοι ἀνοησίαι, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῶν μαζί με πολλὰς ἄλλας: ὅτι λ. γ. εἰς τὰς Ἀθήνας τελοῦνται ἀγῶνες Ὀλυμπιακοί· ὅτι τὰ ρουσάλια τῆς Τρίτης τῆς Λαμπρῆς (εἰς τὸ Θηροεῖον) ἀποκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ τύπου Παναθήναια· ὅτι ἐκπολιτιστικὴ θεωρεῖται καὶ ἡ ἐπιχωμάτωσις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἐδάφους (ὡς νὰ μὴ ἦρχουν τόσων αἰῶνων βροχοχείμαρροι καὶ ἐρειπώματα)· ὅτι ὁ κάθε καρυδιᾶς καρυδι περιλαμβάνων δῆμος δὲν ὀνομάζεται τῶν Ἀθηνῶν ἀλλὰ τῶν Ἀθηναίων· ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς προαιωνίου οἰκογενείας τοῦ Καρίκη γράφεται καὶ λέγεται Καρίτση, τὸ κτῆμα τοῦ μακαρίτου Γαλάκη, Γαλάτσι, ὁ μύλος τοῦ ἀειμνήστου παπᾶ-Κιλώνη, Τσιλώνη· ὅτι ὁ καιρὸς γράφεται μὲ δύο φ καὶ τότε πρέπει νὰ γίνῃ καπρὸς· ὅτι τὸ κόκκινο μελάνι χαρακτηρίζεται ὡς μελάνι· ὅτι ὑπάρχει εἰς τοὺς νόμους κεφάλαιον ΣΤ', (διὰ νὰ σημάνῃ τὸ δίγαμμα ὡς β, ἐνῶ ἀριθμητικῶς τὸ Σ καὶ Τ σημαίνουν 200 καὶ 300) καὶ τέλος ὅτι ἐμφανίζεται μετὰ τῶν ἄλλων νόμων καὶ ὁ εὐαγγελιζόμενος αἰσιώτερον μέλλον «νόμος ΑΡΞΗ»!

ΤΟ ΘΕΡΜΟΜΕΤΡΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ μετακόμιση ἔχουν νὰ ποῦν πὼς δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν πυρκαγιά. Ἐνας θάνατος ὅμως ἀναστατώνει τὸ σπίτι περισσότερο κι ἀπὸ μιὰ μετακόμιση. Κ' ἐνῶ εἶχε κάνει τὰ σαράντα τῆς γυναίκας του καὶ σὲ λίγο θάκλειναν δυὸ μῆνες ἀπὸ τὸ θάνατό της, τὸ σπίτι τοῦ φαινόταν ἀκόμα ἀνωκάτω. Καὶ τακτοποιοῦσε κι ὅλο ἔβρισκε πράγματα, ποὺ δὲν ἦταν στὴ θέση τους.

Στὴν ἀρχή, ἡ Κατερίνα, ἡ μικρὴ ὑπηρετρία, πειράχτηκε. Μὲ μιὰ γυναῖκα ποὺ φώναξαν ἀπὸ τὴ γειτονιά, πρὶν περάσουν τρεῖς ἡμέρες ἀπὸ τὴν κηδεία, ἔβαλε σὲ τάξη τὸ σπίτι. Τὸ ἄδειασε πρῶτα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν καρέκλες, ποὺ εἶχαν μαζέψει γιὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, κ' ἔβαλε τὰ ἐπιπλα τὸ καθένα ἐκεῖ ποὺ τὸ εἶχε ἡ κυρία της. Τῆς πολυθρόνες, τὰ μικρὰ ντιβανάκια, τὰ τραπέζια, τὰ μαξιλαράκια.

Ἐπειτα τακτοποίησε τῆς κρεβατοκάμαρες καὶ τὴν τραπεζαρία. Καὶ τὸ σπίτι ἔγινε ὅπως ἦταν τῆς καλῆς ἡμέρας. Ἡ Κατερίνα εἶχε καιρὸ στὸ σπίτι καὶ ἤξερε καλὰ τὴ θέση κάθε πράγματος.

Καὶ πειράχτηκε ὅταν ὕστερ' ἀπ' αὐτὴν ἄρχισε νὰ τακτοποιεῖ ὁ κύριός της. Γιατὶ τάχα, δὲν εἶχε συγυρίσει καλὰ τὸ σπίτι; Ὅπως ἦταν πρὶν δὲν τῶς κάνει; Καὶ γύριζε ὅλες τῆς κάμαρες, κοίταζε ἀπὸ ὄψω, ἀπὸ 'κεῖ, γιὰ νὰ δεῖ τί εἶχε ξεχάσει. Ἐπειτα ἡ Κατερίνα κατάλαβε καὶ ξεθύμωσε:

— Τὸ σπίτι ὅπως ἦταν εἶναι, ἀλλὰ θέλει ὁ κακομοῖρης νὰ κάνει κάτι γιὰ νὰ τὴ θυμάται.

Καὶ ὁ οἰκοδεσπότης τακτοποιοῦσε, τακτοποιοῦσε ἀμίλητος καὶ θλιμένος. Ἡ Κατερίνα εἶχε δίκιο. Τὸ σπίτι ἦταν ὅπως πρὶν. Εἶχε βάλει κάθε πρᾶγμα στὴ θέση του. Τὸ ἴδιο θάλεγε καὶ κάθε ξένος, ποὺ θάβλεπε

τὸ σαλόνι, τ' ἄλλα δωμάτια, τὸ διάδρομο. Ὅλα ἦταν ὅπως πρὶν.

Ἀλλὰ ὁ οἰκοδεσπότης δὲν μετακινοῦσε ἐπιπλα, δὲν τακτοποιοῦσε τίς πολυθρόνες, τὰ ντιβανία, τὰ μαξιλαράκια. Γύρισε στὰ δωμάτια, στεκόταν, κοίταζε παντοῦ καὶ τακτοποιοῦσε τὰ πράγματα κάθε συρταριοῦ, κάθε κουτιοῦ, κάθε κασετίνας. Κ' ἔφαγε. Στὴν ἀρχὴ ἔφαχνε μέρα καὶ νύχτα. Ἐπειτα κάθε βράδι, ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαῖ.

Κ' οἱ ἡμέρες περναγαν καὶ σιγά-σιγά ἔβαζε σὲ τάξη τὸ σπίτι τοῦ ὀθλιμένου.

Ἐκεῖνο τὸ βράδι εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ νωρὶς τὸ ψάξιμο. Ἦταν μόνος στὸ σπίτι. Ἡ Κατερίνα, ἀφοῦ τελείωσε τῆς δουλειῆς της, πῆγε νὰ κοιμηθεῖ. Οἱ μεγάλες συγκινήσεις εἶχαν περάσει. Στὴν κρεβατοκάμαρά της γυναίκας του ἔμεινε μέρες καὶ νύχτες ὀλόκληρες, κ' ἔφαξε, τακτοποίησε, θυμῆθηκε, ἔκλαψε, ἔκλαψε πολὺ. Μέσα στὸ λευκὸ ἐκεῖνο δωμάτιο εἶχε κατοικήσει ἡ εὐτυχία του. Κι ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ δωματίου αὐτοῦ τὴν εἶδε νὰ φεύγει γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσει πιά.

Καὶ τοῦ ἄρεσε νὰ βρίσκεται στὸ δωμάτιο ἐκεῖνο μὲ τὸ πλῆθος τὰ μικροπράγματα, ποὺ εἶχε μείνει καθένα στὴ θέση του, λὲς καὶ δὲν εἶχε ἀλλάξει τίποτα, λὲς καὶ τὸ δωμάτιο δὲν ἦταν ἀκατοίκητο. Καθένα ἀπὸ τὰ μικροπράγματα ἐκεῖνα εἶχε τὴν ἱστορία του, κι ὅλα μαζί μιὰ μεγάλη ἱστορία, μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ. Καὶ περναγε κάθε βράδι πρὶν κοιμηθεῖ ἀπὸ τὸ δωμάτιο ἐκεῖνο κ' ἔκανε τὸν ἀπολογισμό τῆς ζωῆς του, ὅπως κάνουμε τὸν ἀπολογισμό τῆς ἡμέρας μας πρὶν κοιμηθοῦμε.

Τὸ βράδι ἐκεῖνο τοῦ φάνηκε πὼς μιὰ βελούδινη κασετίνα δὲν ἦταν τοποθετημένη καλὰ. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀνασηκωνόταν λίγο, σὰ νὰ ἦταν ἀπὸ κάτω κανένα μικρὸ

μπουκαλάκι. Καὶ πλησίασε νὰ τὴν διορθώσει.

Κάτω ἀπὸ τὴν κασετίνα ἦταν ἓνα θερμόμετρο, ἀπὸ τὰ μικρὰ καὶ λεπτὰ ἐκεῖνα θερμότερα ποὺ πέρνουν οἱ γιατροὶ μαζί τους στὶς ἐπισκέψεις τῶν ἀρρώστων τους. Ἐνα ὥραϊο ἔργο ἱατρικῆς τέχνης.

Τὸ κοίταξε μιὰ στιγμὴ ἀδιάφορα. Ἐπειτα τοῦ πέρασε μιὰ ἰδέα, θυμῆθηκε, καὶ τὰ μάτια του ἀστράφανε. Καὶ σφίγγοντας στὰ δάχτυλά του τὸ θερμόμετρο, ἔτρεξε κοντὰ στὸ φῶς. Ἐκεῖ προσπάθησε νὰ βρεῖ τὸν ὑδραργύρου μεσ' στὸ λεπτὸ σωλήνα του. Ἀλλὰ δὲν ἦταν συνειθισμένο: μὲ τόσο μικρὰ θερμόμετρα καὶ κοπίασε πολὺ. Μὲ τὰ πολλὰ βρῆκε τὴ λεπτὴ κλωστή τοῦ ὑδραργύρου. Τὴν πῆρε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ της καὶ τὴν ἀκολούθησε στὸ ξετύλιγμά της. Τὴν ἄρχισε ἀπὸ τοὺς 36 βαθμοὺς κι' ἀνέβηκε, ἀνέβηκε στοὺς 37, στοὺς 37.5, στοὺς 38, τοὺς 39, στοὺς 39.3. Στὸς 39.8 σταμάτησε. Ἡ κλωστή τοῦ ὑδραργύρου δὲν πῆγαινε παραπάνω.

Ὁ θλιμένος οἰκοδεσπότης, ποὺ εἶχε περάσει τίς μεγάλες συγκινήσεις, γύρισε ἀπὸ τομα στὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς λύπης. Κοίταξε τὸ θερμόμετρο καλὰ στὸ φῶς, τὸ ξανακοίταξε κ' ἔπειτα τὸ φούχτωσε στὴν παλάμη του. Τὸ κράτησε λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἀλλὰ δὲν καταλάβαινε τίποτα. Τὸ γυαλὶ ἐξακολούθουσε νὰ εἶνε κρύο. Καὶ πλησίασε πάλι τὸ θερμόμετρο στὸ φῶς.

Ἐδειχνε πάντα 39.8. Τὸ φούχτωσε πάλι, ἀλλὰ τὸ θερμόμετρο μὲ τοὺς 39.8 βαθμοὺς, ποὺ τὸ περίμενε ζεστὸ σὰν ἓνα μικρὸ καζανάκι, ἐξακολούθουσε νὰ εἶνε κρύο.

Τότε πλησίασε πάλι τὸ θερμόμετρο στὸ φῶς καὶ ξαναδιάβασε: 39.8. Καὶ θυμῆθηκε, θυμῆθηκε τίς τελευταῖες ἐκεῖνες νύχτες τῆς ἀγωνίας, τὸν πυρετὸ ποὺ δὲν ἤθελε νὰ υποχωρήσει. Προπάντων θυμόταν τὸ σῶμα ἐκεῖνο ποὺ φλεγόταν, καὶ τὸ θερμόμετρο ποὺ ἔπαιρνε κάθε μισὴ ὥρα τὸ βαθμὸ τῆς θερμοκρασίας του καὶ τὸν ἔδειχνε. Τὸ βαθμὸ αὐτὸν τὸν εἶχε πάρει πέντε, δέκα, εἴκοσι φορές: τὸν εἶχε πάρει ὅμως καὶ μιὰ τελευταία φορά, ὅταν οἱ γιατροὶ ἔφυγαν κ' ἡ ἀρρωστη ἀποφασίστηκε. Καὶ τὴ φορὰ ἐκείνη τὸ θερμόμετρο κράτησε τὸ πιὸ ζωντανὸ ἐνθύμιο ἀπ' ὅσα κράτησαν ὁ σύζυγος, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι. Μέσα στὸ λεπτὸ σωλήνα τοῦ ἔκλεισε τὴ θερμοκρασία τῆς μελλοθάνατης, τὸ πρῶτο γινώρισμα κάθε ζωντανοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ὁ θλιμένος οἰκοδεσπότης πῆρε ἓνα μακρουλὸ κουτάκι κ' ἔκλεισε μὲ προσοχὴ τὸ θερμόμετρο μὲ τοὺς 39.8 βαθμοὺς. Σὲ λίγο σκέφθηκε πὼς μπορούσε νὰ εἶχε κλείσει καὶ τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας του μέσα σὲ μιὰ πλάκα φωνογράφου. Καὶ ἦταν ἀπαρηγόρητος.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΝΑ ΚΡΥΦΟ

Καὶ μοῦπε τὸ ἄνθος, τὸ πουλί,
καὶ μοῦπεν ἡ ἔρημιά:
— Βάλε στὰ χεῖλη μάνταλο,
ψηφὶ νὰ μὴν περάσει,
γιὰ ὅ,τι σοῦ σφίγγει τὴν καρδιά,
Καὶ γέλα, γέλα ὅσο μπορεί
ὁ πόνος νὰ γελάσῃ.

Κι' ἂν θές τὸν πόνο σου νὰ πῆς,
τραγουῖδα του γλυκά, —
— κι' ἂν ἀδικοματώνει σου
ἡ καρδιά νὰ μὴ σὲ μέλλει, —
μ' ἓνα σκοπὸ ποὺ σὰν τρελλὰ
τ' ἀηδόνια νὰ τὸν πλέκουνε
καὶ νὰ τὸν λέν οἱ ἀγγέλοι

Κι' ἂν θές ἀπὸ τὰ στήθια σου
κι' ὁ στεναγμὸς νὰ βγῇ,
νᾶνε σιὰ στήθια τὰ σκληρὰ
τὰ διάφορα τοῦ κόσμου,
σὰν ἀπριλιάτικη πνοή,
σὰ χεῖδεμα τοῦ θυμαριοῦ
κι' ἀνασασμὸς τοῦ дуόσμου

Κι' ἂν θές τὸ δάκρυ σου νὰ ρέει, — ὦ,
τ' ἄχραντα δάκρυά μας, —
δάκρυ καινούργιας συμφορᾶς
κι' ἀμέτρητα παληᾶς
νᾶνε ἀκριβὸς ἀδάμας,
νᾶνε δροσιὰ στὸ ἀνθόκλωνο
νυφούλας μυγδαλιάς.

Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΜΥΛΛΕΡ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (*)

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1821, ἐν ᾧ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μοριᾶ ἔθετεν εἰς πρᾶξιν παρρησίας τὸ ἐκδικητήριον σύνθημα «Μὴ μίση Τούρκος στὸ Μοριᾶ μηδὲ στὸν κόσμον ἄλλο» καὶ ἐπλυνεν εἰς φοβερόν λουτρόν αἵματος τὸν πόνον, τὰ καταιφρόνια, τὰ μαρτύρια τετρακοσίων χρόνων, εἰς τὴν Γερμανίαν συνέβη τὸ ἑξῆς :

Κάτι ὡς βροτὴ πυροβολισμῶν ἐτάραξε τὰς ἡγούς της ἔξαφνα, καὶ κάτι ὡς ὁσμὴ πυρρίτιδος ἐγέμισε τὸν αἶρα της· ἦτο ἡ δημοσίευσίς, θὰ ἔλεγα ἡ ἐκρηγίς, μιᾶς συλλογῆς δέκα τραγουδιῶν, ποὺ ἔφεραν τὸν τίτλον *Lieder der Griechen* : Τραγουδιὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶναι ψυχικὴ ἀνάρπξεις· κάποτε ἡ πυρκαλὶκὴ δύναμις εἶναι ὅσων τοῦ κεραυνοῦ, ποὺ λυώνει καὶ τὸν σίδηρον· κάποτε εἶναι ἓνας ἀδύνατος σπινθὴρ συναντῶν εὐφλεκτον ὕλην· ἡ ὁσμὴ τῶν Μακεδόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχηγοῦ· ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ νεαροῦ ἡπειρώτου ψωμᾶ, ὅπως διηγεῖται ὁ Φωριέλ, ποὺ εἰς ἓνα χάνι τῆς Μακεδονίας τὸ 1817, ἔκλαιεν ἀκούων γὰρ τοῦ διαβάζουν τὸ θούριον τοῦ Ρήγα καὶ μετεμορφώμετο, μορφή καὶ μένος, εἰς Ἀχιλλεῦ, ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτὸς δὲν ἔκαψε μέσα εἰς τοὺς στίχους τοῦ Ρήγα, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁραίου ζυμωτοῦ.

Τὰ «τραγουδιὰ τῶν Ἑλλήνων» ἐξήγειραν μεγάλον ἐνδιαφέρον· εἰς ἑξ ἑβδομάδας ἔγινε ἀνάγνωστος ὅλη ἡ ἐκδοσίς. Ἀραγε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἢ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κοινῶ ἦτο τὸ ἐνᾶνσμα τῆς ἀνιερλέξεως;

(*) Διάλεξις εἰς τὸν «Παρθενόν» τὴν 8 Νοεμβρίου 1927.

Ὅταν ἐξεργάγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐν πρωτοφανῆς κοσμοϊστορικὸν φαινόμενον ἐδημιουργήθη· ὁ φιλελληνισμὸς· μία παγκόσμιος παράφορος συμπάθεια, ἀκρότητος, ποὺ κατέρριψε τὰ μεσότοιχα, τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τῶν ἐθνικοτήτων, ἠδέλωσεν εἰς τὴν αὐτὴν λατρείαν ἔθνη καὶ λαοὺς, τοὺς ὁποίους ἐχώριζαν αἵματα καὶ μίση καὶ νοστορίαι· Γερμανοὺς καὶ Γάλλους, ἀριστοκράτας καὶ πληβεῖους, βασιλόφρονες καὶ δημοκράτας, ποιητὰς καὶ ἄνδρας τῶν ὅπλων, γηραιοὺς κορυφαίους, ἐνδόξους σοφοὺς καὶ νεαροὺς φοιτητὰς, τοὺς ἀδέλφωσεν ὅλους ὑπὲρ τῆς «αἱματοβαμμένης ὁρφανῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ». Ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτός, ὡς πνεῦμα ἐπιφοιτῶν ἀπὸ ὑψηλά, ἔδιδε πτερὰ εἰς τὴν ἔμπνευσιν τῶν ποιητῶν, ἐκίνει τὸν χρωστήρα τῶν ζωγράφων καὶ τὴν σμίλην τῶν γλυπτῶν, ἠλέκτριζε τὰς γυναῖκας νὰ περιέρχωνται τὰς συνοκίας πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἔλπε πλουσίων καὶ πτωχῶν βαλάντια, ἐκίνει τοὺς ἀβροὺς δακτύλους τῶν παρισινῶν ἀριστοκρατίδων νὰ κεντοῦν σημαίας ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων, παρεκίνει τοὺς βιομηχάνους νὰ φιλοτεχνοῦν πινάκια ἢ παιγνιόχαρτα μὲ τὰς εἰκόνας τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Βότσαρη, καὶ τοῦ Κανάρη, καὶ ἔστελλε διὰ τὴν ὑπερτάτην θυσίαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας πολεμιστὰς γεμάτους αὐλὰς καὶ νεαροὺς ἐθελοντὰς πρωτοπείρους.

Τὶ ἦτο αὐτὸ τὸ ὁμηρικὸν ρεῦμα τὸ συντρίψαν τὰ ὕδατοφράγματα τῆς διπλωματίας τοῦ Μέτερνιχ καὶ τοῦ Κάστελν, τὸ ροχθίσαν ἀπειλητικῶς περὶ τοὺς θρόνους καὶ παρασύραν τινὰς, ὡς τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βυρεμβέργης, εἰς τὴν ἀκατανίκητον

δίνην του· Ὁ φιλελληνισμὸς ἐπῆρξε ἀληθινὰ πολυσύνθετον φαινόμενον.

Περιεῖχε τὴν λατρείαν τῷ νηροσκυνητῶν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὴν ἐκπαγλὸν ἐκείνην ὀπτασίαν τοῦ ὁραίου, τὴν ὁποίαν ὁ Ρενὴν ὀνόμασεν ἑλληνικὸν θαῦμα, πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς ὡς χάριτος καὶ ρυθμοῦ, καὶ τὴν νοσταλγίαν τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν ἀναγεννώμενον ὅτι εἶχον θρηνηθεῖ ὡς ἀνεπιστρεπτὴ ἀπολεσθέν.

Ἦτο καὶ ἐκπαισις θρησκευτικῆς ἀγανακτήσεως· περιεῖχε τὸν πόνον τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, βλέποντων νὰ συντρίβεται ὁ σταυρὸς καὶ νὰ σχίζεται καὶ ποδοπατῆται τὸ Εὐαγγέλιον. Μέσα εἰς τὸν φιλελληνισμὸν ἀφυπνίζετο τὸ σταυροφορικὸν μένος. Ὁ Βιλλμαῖν εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸν πόνον καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν χριστιανισμὸν. «Λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, ἀνιερνεῖ πρὸς τὸν καθολικὸν κλῆρον τῆς Γαλλίας, διατὶ ἄρα γε δὲν ἠκούσθη ἡ φωνή σας νὰ ὑψώνεται ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος;» Τὴν διαμαρτυρίαν του ὑψώνει θαρραλέως μέχρι τοῦ Πάπα. «Πόσον ἠθέλαμεν κατανοχθῆ, ἂν ἐβλέπαμεν τὸν Πατέρα τῶν πιστῶν παρορμῶντα τοὺς χριστιανοὺς ἠγνιμόνας νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἀνθρωπότητα! Ὁ νῦν Πάπας ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς συγχρόνους χριστιανοὺς ὅτι ὁ Οὐρβανὸς ὁ Β' εἰς τοὺς πρώτους σταυροφοροὺς: «Ἀλλοῖμονον εἰς ἡμᾶς, ἀλλοῖμονον εἰς ἡμᾶς ποὺ ζῶμεν εἰς τὰς ἡμέρας τοιούτων συμφορῶν!»

Εἰς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι εἶδαν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν **γαγιάν**, ἦτο μία ἄμετρος συμπάθεια πρὸς τὸν δυστυχῆ ὑπόδουλον, παραμορφωμένον ἀπὸ τὴν σκλαβίαν, ἐναγωνίως σῶροντα τὸν βαρὺν κλαῖόν του. Οἱ τοὶ εἰς τὴν δίμορφον ἑλληνολατρείαν τῶν ἀνιερνεῖ τὸ χριστιανικὸν λιβάνι μὲ τὴν κνίσσαν τῶν ἀρχαίων θυσίων· ἀγαποῦν τοὺς Ἕλληνας ὡς προσκυνητὰς τῆς Ἀθηνᾶς συγχρόνως καὶ τῆς Παναγίας.

Ὁ Σατωμπριάν, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Ἀθήνας, τὸ θέρος τοῦ 1806, θαυμάζων ἀπὸ τὸν μιναρὲν τοῦ Παρθενῶνος τὸ πρὸ αὐτοῦ ὄνειροφάνταστον πανόραμα καὶ περιγράφων τὸν θαυμασμόν του, προσέθετε: «Ἀπὸ τὴν θέσιν ποὺ κάθημαι, θὰ ἔβλεπα εἰς τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῶν Ἀθηναίων στὸ-

Γουλιέλμος Μύλλερ

λους ν' ἀποπλέουν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ νὰ καταναιμαχήσουν τοὺς Πέρσας, ἢ νὰ διευθύνωνται εἰς τὰς τελετὰς τῆς Δήλου· δὲν ἀκούω εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου τοὺς θρήνους τοῦ Οἰδίποδος οὐδὲ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους. Ἀλλοῖμονον, τίποτε δὲν φθάνει εἰς τὴν ἀκοήν μου!... Ἀπὸ τὰ τεῖχη ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τόσον καιρὸν ἀντήχησεν ἡ φωνὴ ἐλευθέρου λαοῦ, μόλις ἀκούονται, κατὰ διαλείμματα, μερικά κροαυγὰ ἐκφύγουσαι ἀπὸ τὸ στόμα ὄχλου δούλου».

Καὶ ὅταν ἐξεργάγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς «φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς» τῆς ἰδρυθείσης πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, ἐκαυτηροῖαζε τοὺς φιλοτοῦρκους, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἀπετέλουν ἰσχυρὰς καὶ πλουσίας ἐμπορικὰς ὁργανώσεις, φοβούμενας τὸν μέλλοντα ἀνταγωνισμόν, μήπως ἡ Ἑλλὰς ἐλευθερουμένη κατὰ τὴν ὁμηρικὴν τολμηρῶν ναυτῶν καὶ εὐφυῶν ἐμπόρων, καὶ ἀνερῶν μὲ θυμόν: «Διὰ νὰ διατηρήσωμεν λοιπὸν τὸ μονοπώλιον τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ μέλιτος τῆς Ἀττικῆς, τοῦ βάμβακος τῶν Σερρών, τοῦ καπνοῦ τῆς Μακεδονίας, τῶν μαλλῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πηλίου, τοῦ ὀπίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν οἶνων τοῦ Αἰγαίου πελά-

γους, πρέπει ν' ανεχθώμεν τὸν ὀλεθρον ὁλοκλήρου λιμοῦ.»

Εἰς ἄλλους δ' φιλελληνισμὸς ἦτο εἶδος προσκυνήματος πρὸς τὴν θεὰν Ἐλευθερίαν. Μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, μία δὴσα δικαιοσύνης, ἰσότητας, ἀναγνωρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν λαῶν· ἡ ἀπολυταρχία ἐπίεζε τὰ στήθη· τὰ δεσμὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς βουλήσεως, τοῦ νοῦ καὶ τῶν χειρῶν, ἐφαίνοντο βαρύτερα· πᾶσα προσπάθεια πρὸς θραῦσιν των συνεκίνει τὰς καρδίας. Ὁ φιλελληνισμὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς μίαν φούκταν ἀνδρείων ἀγωνιζομένων μέχρως

Τὸ σπίτι τοῦ Μύλλερ.

ἐσχάτων κατὰ τῆς φοβερωτέρας τυραννίας τοῦ κόσμου, ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν φιλοκίνδυνον ὁρμὴν πρὸς σύντριψιν δεσμῶν, θραῦσιν ἀλύσεων, τὴν ἡρώϊκην περιφρόνησιν τοῦ θανάτου, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Οἱ ρομαντικοὶ ποιηταὶ καὶ ζωγράφοι ἐθελοποίησαν τὴν ἐλληνικὴν ἐξέγερσιν ὡς ἀνταρσίαν τοῦ ἀτομικοῦ αὐτεξουσίου κατὰ τῆς τυραννικῆς βίας, καὶ ἡ τεχνοτροπία των, ὁ πόθος τοῦ *coulour locale*, τοῦ ἐξωτικοῦ, τοὺς ὠθεῖ, ὅπως τὸν Οὐγγὼ καὶ τὸν Delacroix, πρὸς τοὺς Κλέφτας καὶ τοὺς Σουλιώτας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἑτερογενῆ στοιχεῖα ἀναταράττονται ἐν τῷ ἀναβρασμῷ τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν Γερμανῶν.

Ἀλλὰ τὸ σύνθετον τοῦτο συναίσθημα

καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον περίπλοκον ἐν ἄλλο γεγονός· Μετὰ τὴν θυσελώδη ἐξέγερσιν τῆς γερμανικῆς νεολαίας τὸ 1813 κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, μετὰ τὸ χυθὲν αἷμα καὶ τὴν νίκην, μόλις ὁ γερμανικὸς λαὸς ἤρχισε νὰ δροσίζεται ἀπὸ τὸ νῆμα τῆς ἐλευθερίας, οἱ ἡγεμονίσκοι ἀπέσπασαν ἀποτόμως τὸ ποτήριον ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ τὸν ἀφῆκαν μὲ τὴν δίψαν της. Ἦρχισε τότε δεύτερος ἐλευθερωτικὸς ἀγὼν (*Befreiungskampf*) ἀλλ' ἡ νέα τυραννία ἦτο ἀμελίκτος· ἐφίμωνε τὰ στόματα· ἀπέπνιγε τὰς κραυγὰς τῆς διαμαρτυρίας.

Αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐλλήνων ἀφύπνισαν τοὺς πόθους τῶν νοσταλγῶν τῆς ἐλευθερίας. Ὅ,τι ἔκαμαν αὐτοὶ πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν κατὰ τῆς ναπολεοντείου τυραννίας, τὸ ἔκαμαν τώρα οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Τούρκων· ὁ ἐλληνικὸς ἀγὼν ἐχρησίμευσεν ὡς ἀνακουφιστικὴ διζλεὶς τῆς ψυχικῆς τῶν πιέσεως· ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Γερμανίᾳ ἦτο καὶ ὑπόκωφος ἀναιρετικαίσις πολιτικοῦ πάθους.

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν ἡστράφην ἔξαφνα τὰ «Τραγούδια τῶν Ἑλλήνων.» Ἀλλὰ διατ' ἀράγε τὴν πολεμικὴν σάλπιγγα ἤρασε διὰ νὰ σαλπίσῃ τὸ διάτορον σάλπισμα ὁ Μύλλερ, ὁ φαινομενικῶς ἀκαταλληλότερος τῶν τότε ποιητῶν·

Ἄς κύψωμεν ὀλίγον ἐπάνω εἰς μίαν σύνθετον ψυχὴν, διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν δίμορφον σχηματισμὸν της.

Ὁ Γουλιέλμος Μύλλερ ἐγεννήθη τὸ 1794 εἰς τὸ Δεσσάου, πόλιν τῆς βορείου Γερμανίας. Υἱὸς εὐκαταστάτου ὑποδηματοποιοῦ. Τὸ σπίτι των ὑπῆρξεν ἀπὸ τὰ μοιραῖα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια, ἀφ' οὗ τὰ ἐπισημάνη ὁ Χάρος, δὲν τὰ λησμονεῖ. Ἀπὸ τὴν θύραν του ἐπέρασαν ἀλλεπαλλήλως πέντε παιδικὰ φέρετρα. Ὁ Γουλιέλμος ἀπέμεινε τὸ μόνον ἐπιζήσαν ἕκτον παιδί τῆς οἰκογενείας, τὸ παιδί τῆς λαχτάρας, (*Angstkind*) ὅπως ἀποκαλεῖ τὸ τοιοῦτο παιδί ἕνας γερμανὸς παιδαγωγός. Ἐδῶ ἡ στοργὴ συνθιγολογεῖ ἄνευ ὄρων· τὰ βλέμματα τῶν γονέων παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνίαν τὴν ἐλαχίστην ὠχρότητα, τῆς μικρᾶς λατρευτῆς

παρθέως· τὸ κλάψιμόν του συμφορὰ τὸ μεδίαμὰ τοῦ ἀνοίγμα· τοῦ Παράδεισου. Ὁ μονάρχης Γουλιέλμος οὐδέποτε ἠσθάνθη τὸ σφίξιμόν χαλινῶ· αἱ ἐπιθυμίαι του προστάγαι· ἡ θέλησίς του νόμος. Καὶ ὅταν ἦτο ἀνάγκη αὐστηρότητος, τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς παρέλυνεν ἡ τρομερὰ σκέψις· ἂν μᾶς πεθάνῃ κ' αὐτό! Καὶ ὑπετάσσοντο· τὸ παιδί ἔκαρπεν ὅ,τι ἤθελε. Ἡ τοιαύτη ἑλλείψις δεσμοῦ, ἡ αὐτογνωμοσύνη, εἰς ἐν ἄλλο παιδί πιθανὸν ν' ἀπέβαινε ὀλεθρία. Εἰς τὸν Γουλιέλμον Μύλλερ προσέδωκε τὸν ψυχικὸν τύπον τοῦ χαρακτήρος του καὶ τῆς ποιητικῆς ιδιοφυΐας του. Ἐδῶ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν προτερημάτων καὶ τῶν ἐλαττωμάτων του, διότι εἶναι ἀχώριστα.

Ἡ ἐλευθέρα περιπλάνησις εἰς τὰς ἐξο-

χὰς, τὰ βουνά, τὰς κοιλάδας, das Wandern, ἡ ὄνειροπόλησις πλησίον τῶν οὐακίων καὶ τῶν νερομύλων, ἐγέμιζαν τὴν παιδικὴν ψυχὴν μὲ ἐντυπώσεις διὰ τὰ μετέπειτα τραγούδια του. Ἀλλὰ μὲ τὴν πλανητικὴν, τὴν ἀλητικὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν ἐτρέφοντο μέσα του ἡ ἀνυποταξία, ἡ δυσημιότης πρὸς πάντα καταναγκασμόν, ἡ ἀνταρσία κατὰ πάσης βίας. Ἀσυναισθήτως συνεπυκνώνετο εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ ὁρμή, ἡ ὁποία μίαν ἡμέραν θὰ ἐξέσπῃ εἰς τὰ «Τραγούδια τῶν Ἑλλήνων»

Ἐνας καθηγητὴς τοῦ Δεσσάου, ὁ διδάκτωρ Φράγκε εἶχε τὸ ἐνδιαφέρον ν' ἀναδιαφήσῃ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἀνωτέρου Γυμνασίου (*Hohelehrerschule*) τῆς γενεθλίου πόλεως τοῦ Μύλλερ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ λεπτομε-

Ὁ Μύλλερ καὶ ἡ γυναῖκα του.

ρείας των παιδικών, έφηβικών και των καθηγητικών έπειτα χρόνων του, λεπτομερείας άγνωστος εις πολλούς μελετητάς του. 'Ητο έξυπνον παιδί· είχεν ιδιόζουσαν επίδοσιν εις τὰς γλώσσας· άλλ' ή επιμέλειά του ήτο ατίθασος· διέπρεπε μόνον εις ό,τι τοῦ ήρεσκε· ή συμπεριφορά του ως μαθητοῦ δέν ήτο άνεκτή· δέν ήκαμπτε τόν πράχληον πρὸς τήν σχολικήν τάξιν· αἱ επιπλήξεις και ή άναγραφή εις τὸ ποινολόγιον δέν έλειπον· όλα τὰ σφάλματά του όμοίως ήσαν ύπερήφανα· ποτέ δέν έσύρθη μέχρι τοῦ εὔτελους και τοῦ προστύχου.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1912 άποφοιτήσας, μετέβη εις τὸ Βερολίνον και ένεγράφη εις τὸ πανεπιστήμιον, σκοπὼν νά επιδοθῇ εις φιλολογικὰς σπουδὰς.

Άλλά μετά τινας μήνας ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας έκήρυξε τήν γερμανικήν πατρίδα ἐν κινδύνῳ και έκάλει τοὺς φιλοπάτριδας νά δράσουν τὰ όπλα· ὁ δεκαοκταετής φοιτητὴς άφίηνει τὸν Όμηρον, όρμᾷ με άλλους ένθουσιώδεις νέους και κατατάσσεται ἐθελοντὴς εις τὸν λόχον τῶν κυνηγῶν τῆς φρουρᾶς. Εἰς τὸν ψυχολόγον καθόλου δέν φαίνεται παράδοξον πὼς ὁ χαϊδεμένος μοναχογιὸς άνετινάχθη αἰφνης πολεμιστῆς· ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ισχυρᾶς έντυπώσεως παρεμέρισεν άποτόμως τῆς τρυφερᾶς και εἰδυλλιακᾶς άναμνήσεως και παρεδόθη, δόλοκληρος, εις τὸ άλλο ήμισυ τῆς διτόνου ψυχῆς του.

Έν και ήμισυ έτος, τὸ 1813 και 1814, έζησε τήν τραχείαν και κινδυνώδη ζωήν τῆς έκστρατείας· έλαβε μέρος εις μεγάλας και αίματηράς μάχας και έπροχώρησε με τὸν πρωσσικὸν στρατὸν μέχρι Όλλανδίας. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1814 έπανήλθεν εις Γερμανίαν και έρρίφθη με ζήλον εις τὰς φιλογολικὰς σπουδὰς του. Άλλ' ήδη είχεν έκδηλωθῇ ή ποιητικὴ διάθεσίς του.

Ό πόλεμος τοῦ προσέδωκε κάτι τὸ άνδρικόν· άπεσύρθη άπὸ τήν θυρυβώδη ζωήν τῶν φοιτητικῶν σωματείων και συναναστρέφετο έκλεκτικῶς με άνθρώπους άνωτέρως μορφώσεως, σοφοὺς, ποιητάς, καλλιτέχνας.

Η διανοητικὴ περιέργειά του έστρέφετο πολυμερῶς πρὸς τὸ ώραϊον όλων τῶν χρόνων και όλων τῶν λαῶν. Έκ παραλλήλου ήσχολεῖτο εις τὰ έλληνικά, άγαπητὸς μαθη-

τῆς τοῦ δμηρολόγου Βόλφ και άλλων κορυφαίων έλληνιστῶν και άρχαιολόγων, και εις τήν μεσαιωνικήν γαλλικήν ποίησιν και τήν άγγλικήν λογοτεχνίαν, ως και τήν μισαιωνικήν γερμανικήν ποίησιν. Έν μέσῳ τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, ή Μούσα τοῦ ψιθυρίζει τραγούδια. Είχεν ήδη γίνει γνωστὸς και άγαπητὸς, ήτο περιζήτητος εις τὰς συναναστροφάς, όπου έγοήτευεν ή εὔκαμπτος πολυγλωσσία του και ή σπινθηροβόλος εὔφυολογία του.

Μετά τὸ τέλος τῶν λαμπρῶν σπουδῶν του, ήτοιμάζετο νά επιστρέψῃ εις τὸ Δεσάου διὰ νά ζητήσῃ θέσιν καθηγητοῦ. Άλλ' αἰφνης, άπροσδοκῆτως, τῷ άνετέθη τιμητικὴ άποστολή, ήτις επέδρασεν ἐπὶ τῆς ζωῆς και τῆς ποιήσεώς του.

Ό πρώστος αὐλικὸς βαρὼνος von Sack, πλούσιος άρχαιομαθὴς έρασίτέχνης, έσχεδίασεν ἐν ταξιδίῳ άρχαιολογικῶν έρευνῶν εις τήν Ιταλίαν, Ελλάδα και Μικρὰν Ασίαν, έζήτησε δὲ άπὸ τήν Ακαδημίαν τῶν Γραμμάτων και τῶν Επιστημῶν τοῦ Βερολίνου, ως ειδικὸν σύμβουλον έναδιδάκτορά της. Η Ακαδημία έξέλεξε τὸν Γουλιέλμον Μύλλερ, άναθέσασα εις αὐτὸν νά συλλέξῃ έπιγραφὰς ἐν Ελλάδι και Μικρᾷ Ασίᾳ και ν' άγοράσῃ διάφορα γλυπτικὰ έργα διὰ τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Οἱ καθηγηταὶ έδωκαν εις αὐτὸν συστατικὰς επιστολάς. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ή ὑπὸ τοῦ διασήμου Βούτμαν «πρὸς τοὺς Έλληνας».

Οἱ δύο ταξιδιώται έφθασαν περὶ τὰ μέσα Όκτωβρίου 1817 εις Βιέννην. Η πρωτεύουσα τῆς Αυστρίας ήτο τότε κέντρον ενεργοῦ έλληνικῆς διανοητικῆς κινήσεως, ὅπως τήν περιγράφει ὁ Έλλην Βελούδης εις τήν Ιστορίαν τῆς ἐν Βιέννῃ έλληνικῆς παροικίας. Έκεῖ έξεδίδοντο εις έλληνικήν γλῶσσαν έπιστημονικά ή διδακτικά συγγράμματα, πρωτότυπα ή ἐν μεταφράσει. Έκεῖ έξεδίδετο και τὸ περίφημον δεκαπενθήμερον περιοδικὸν Δόγιος Έρμῆς, δημοσιεύον ιστορικάς, φιλογολικάς, άρχαιολογικάς, γεωγραφικάς διατριβάς τῶν άπανταχοῦ Έλλήνων λογίων.

Ό Μύλλερ ήλθεν άμέσως εις επικοινωνίαν πρὸς τοὺς Έλληνας τῆς Βιέννης, μετ' ὀλίγον δ' έγραφε πρὸς τὸν Βόλφ:

«Αν ή δέμημος διαμονή μου εις τήν Βιέννην θά μοῦ εἶναι ὄχι μόνον εὔαρεστος

άλλά και πολὺ ὠφέλιμος εις τὸ μέλλον μακρινὸν ταξίδιόν μου, εις σὰς τὸ ὠφείλω. Δέν συνήντησα—εἶναι άλλῆδες—τὸν Άνθιμον Γαζήν, ὅστις άνεχώρησεν εις Όδησσόν, ὁ δὲ Άλέξανδρος Βασιλείου διαμένει εις Τεργέστην ως πρόξενος τῆς Τουρκίας, ἐν τούτοις μοῦ ήρκεσε νά παρουσιασθῶ ὡς μαθητὴς σας, και μόνον αὐτὸς ὁ τίτλος μοῦ έχρησίμειυσεν ὡς σύστασις πρὸς τοὺς Έλληνας. Ό διάδοχος τοῦ Γαζή Θεόκλητος Φαρμακίδης, συντάκτης τοῦ «Λογίου Έρμου», άνέλαβε τήν φροντίδα νά στείλῃ τήν επιστολήν σας πρὸς τὸν Άλέξανδρον Βασιλείου. Έλαβε δὲ παρ' αὐτοῦ μετὰ ὀκτὼ ήμέρας πολλὰς συστατικὰς επιστολάς δι' ὅλους τοὺς τόπους τῆς Ελλάδος και τῆς Μικρᾶς Ασίας. Ό Θεόκλητος και ὁ Κοκκινάκης, ὁ άλλος συντάκτης τοῦ Λογίου Έρμου, ήθέλησαν νά με διδάξουν τήν ῥωμαϊκήν γλῶσσαν. Οὔτε ήμεραν δέν άφῆκα νά μὴν έπωφεληθῶ άπὸ τήν εὔγενῇ των πρότασιν. Άλλ' έπειδὴ οἱ κύριοι αὐτοὶ έχουν πολλὰς άσχολίας, μοῦ ὑπέδειξαν ὡς βοηθὸν των ἕνα άλλον Έλληνα, πολὺ πεπαιδευμένον, τὸν Αθανάσιον Βογορίδην. Άπὸ τοὺς πρώτους διδάσχομαι μόνον ὅταν ήμποροῦν. Χωρὶς τὰς δυσκολίας τῆς προφορᾶς, αἱ πρόοδοί μου θά ήσαν πολὺ ταχείαι.»

Ό Μύλλερ εὔρεθῃ εις ἐν περιβάλλον έλληνικόν, τὸ ὅποιον δέν έφραντάζετο. Τὸ έλληνικὸν πνεῦμα έφαίνετο άποσεῖον τήν νάρκην του· οἱ παλαιοὶ χυμοὶ προητοίμαζον μίαν άνοιξιν πνευματικῆς φρουσκοδενδριᾶς. Ό Μύλλερ διησθάνθη κάτι ὡς προάγγελον έθνικῆς άναγεννήσεως.

Οἱ δύο ξένοι έγιναν δεκτοὶ με άνοικτὰς αγκάλας άπὸ τοὺς Έλληνας. Ό Δόγιος Έρμῆς έδημοσίευσεν τήν εις άρχαίαν έλληνικήν επιστολήν τοῦ Βουττμάννου εις τὸ τεῦχος τῆς α' Νοεμβρίου 1817, πλαισιώσας αὐτήν με θερμὸν πρόλογον και επίλογον:

«Πρὸς τοὺς Έλληνας,

Ό Κύριος Ίεραμος ὁ Μύλλερ, Προῦσος τὸ γένος ἐκ Βερολίνου, νέος πεπαιδευμένος και επαγγελλόμενος κατ' έξοχήν τήν Αρχαιολογίαν, άπεφάσισε διὰ νά, αὔξήσῃ τὰς άρχαιολογικάς του και έθνικάς γνώσεις νά περιέλθῃ και τὸ πάτριον ήμῶν έδαφος, τήν Ελλάδα και μέρος τῆς Ασίας. Άναχωρῶν δὲ ἐκ Βερολίνου έφοιδιάσθη με τὸ άκόλουθον συστατικὸν γράμμα τῆς έκεί

σοφῆς Ακαδημίας πρὸς ὅλον τὸ έλληνικὸν γένος και τοὺς λογίους αὐτοῦ

«Η Βασιλικὴ τῆς Φιλοσοφίας και τῶν Μαθημάτων ἐν Βορρυσία Ακαδημία τοῖς Έλλησι και φιλομαθέσι χαίρειν.

Ό χαριέστατος και ἐν ταῖς περὶ τήν Αρχαιολογίαν επιστήμαις μάλιστα πεπαιδευμένος νεανίας Ίεραμος ὁ Μύλλερ, περιήγησιν τῶν τῆς Ελλάδος και τῆς Ασίας τόπων ποιήσασθαι θέλων, δεῖται πρὸς τὸ επιχείρημα τοῦτο τῆς βοηθείας και εὔνοίας τοῦ φιλανθρώπου και φιλομαθοῦς τῶν σήμερον Έλλήνων έθνους. Η Ακαδημία, έγνωκυῖα ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ παρατηρηθίσόμενα και άνευρεθίσόμενα, ήν ποτε ἐν βιβλίῳς έκδοθῇ, άποβήσεται εἰς τε αὔξησιν τῆς σοφίας και τῶν μαθήσεων και εις μεγίστην τῶν Έλλήνων δόξαν, παρακαλεῖ πάντας ὑμᾶς τοὺς Έλληνας, ἐν' ἐν πᾶσι τοῖς ἐφ' ὑμῖν ὠφελῇτε αὐτὸν και συμπράττετε εἰς τε ζήτησιν παλαιῶν επιγραμμάτων και άτινα δήποτε κεκρυμμένα εἰσι κεῖται, τῆς άρχαίας τῶν Έλλήνων εὔδαιμονίας λείψανα και μνημεῖα. Υπισχνούμεθα δὲ ὑμῖν και ήμεῖς και βεβαιούμεν ὅτι και τῶν Έλλήνων, ὅστις καθ' ὃν τινα δὴ καιρὸν εις τὰς ήμετέρας άφίκεται ποτε χώρας, τῶν παραπλησίῳν πρὸς ήμῶν τεύξεται.

Έρρωσθε.

Έκ Βερολίνου, ἐν ἔτει αωιζ'.

μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ

(Τ. Σ)

Φίλιππος ὁ Βούττμαννος»

Παρακαλοῦμεν δὲ και ήμεῖς και παρακινούμεν τοὺς άπανταχοῦ τῆς Ελλάδος έκκλησιαστικούς τε και λαϊκοὺς προεστώτας, διδασκάλους, έμπόρους κλ. νά δεῖξωσι πᾶσαν φιλικήν ὑποδοχήν εις τὸν εἰρημένον Γερμανόν, φιλοξενούντες αὐτόν, δεικνύντες τὰ περίεργα και παρέχοντες πᾶν είδος χειραγωγίας και βοηθείας. Τοιαύτην ὑποδοχήν χρεωστοῦμεν εις ὅλα τὰ σοφὰ έθνη, κατ' έξοχήν ὅμως εις τοὺς Γερμανούς, διὰ τὰ πολλά αὐτῶν πρὸς ήμᾶς εὔεργετήματα. Αὐτοὶ κατ' έξοχήν έκκαλλιέργησαν τήν έλληνικήν παιδείαν... και εις αὐτοὺς συντρέχουν οἱ περισσότεροι υἱοὶ τῆς Ελλάδος πρὸς παιδευσίν των. Μεταξὺ αὐτῶν έκδίδομεν τὰ συγγράμματα, τὰς έφημερίδας

μας. Και αἱ περισσότεραι ἡμῶν ἐμπορικαὶ σχέσεις εἶναι με' αὐτὸ τὸ σοφὸν καὶ φιλόανθρωπον ἔθνος.»

Ὁ Μύλλερ, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησε διὰ τὴν ἀποκαλύψην τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀνεκάλυπτε τὴν νέαν καὶ ἀπὸ ἑλληνογνώστου γίνεται φιλέλλην.

«Εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός, γράφει, φεύγομεν διὰ τὴν Ἰταλίαν. Σκεπτόμεθα νὰ ἐπιβιβασθῶμεν ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ἢ τὸν Τάραντα διὰ τὴν Κέρκυραν καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἠπειρόν». Διὰ Τεργέστης καὶ Βενετίας ἐφθασαν εἰς Ρώμην καὶ Φλωρεντίαν. Ἀλλ' ἤδη εἶχον ἀρχίσει αἱ προστριβαὶ μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων χαρακτήρων. Ὁ βαρὺν ἦτο προστατευτικὸς, ὁ Μύλλερ ἀνεξάρτητος καὶ ἀδάμαστος· ὁ πρῶτος ἀπλῶς περιέργος, ψυχρὸς ἐξεταστής· ὁ ἄλλος ἐνθουσιώδης, αἰσθητικὸς. Ἀπεχωρίθησαν. Ὁ Μύλλερ ἔμεινεν εἰς τὴν Ρώμην.

Ἐν ἑτος διέτριψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, περιηγούμενος τὰς πόλεις τῆς, μελετῶν τὴν φύσιν, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ θαυμάσια μνημεῖα τῆς. Ἡ Ἰταλία ἐπέδρασε ἐπὶ τοῦ Μύλλερ· ἐξ ἰδιοσυστάσεως ἔρρεπε πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν τὸ σοφὸν τῆς μεσημβρινῆς φύσεως, τὸ ζωηρὸν χρῶμα, ὁ γοργὸς ρυθμὸς ἐτόνωσαν ἐντὸς τοῦ τὸ ὁρμέφυτον τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐθύμιου ἀπολαύσεως. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818, ἐπιστρέφων εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν, φέρει μαζί του ὁλόκληρον συλλογὴν ποιημάτων ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ διαμονὴ εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ ταξίδια ἐξήντηλσαν, φαίνεται, τὰ πατρικὰ ἀποθέματα. Ἀμέσως υποβάλλει αἰτησὶν διορισμοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ, ἐφημερίδες τινες τὸν ἐμέμφθησαν διότι δὲν ἐξετέλεσε τὴν εἰς αὐτὸν ἀνατεθείσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἀποστολὴν. Ὁ Φράγκε, ὁ ἐρευνητὴς τοῦ ἀρχείου τοῦ Γυμνασίου, δημοσιεύει καὶ τὴν μακρὰν αἰτησὶν τοῦ Μύλλερ πρὸς διορισμὸν τοῦ· ὁ νεαρὸς ὑποψήφιος, ἀπαριθμῶν τὰ προσόντα τοῦ, τὰς σπουδὰς τοῦ, τὴν ἀποστολὴν τοῦ καὶ τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς, προσθέτει: «ἐκ τούτων μία ἀπευθυνομένη εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἐδημοσιεύθη εἰς πολλὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας, με' ἀρίστην βεβαίως πρόθεσιν, ἀλλ' ἀνευ τῆς θελήσεώς μου, διότι οἱ ἐκδότης τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐκδόμενου νεοελληνικοῦ περιοδι-

κοῦ «Λόγιος Ἑρμῆς» ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεδημοσιεύθη τὸ ἔγγραφόν εἰς τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας, διὰ τῆς δημοσιεύσεώς καὶ τῆς φιλοφρόνης εἰσηγήσεώς καὶ συστάσεώς των, ἐσκέπτοντο νὰ προετοιμάσων ἐφελκυστικὴν ὑποδοχὴν μοῦ εἰς τὴν πατρίδα των, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν μου ἀπὸ τὴν Βιέννην ἔκαμαν ἀκαίρον καὶ ἀνθαλφειὰν χορηγίαν τοῦ ἀντιγράφου τῆς μνησθείσης ἐπιστολῆς.» Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο δημολογεῖ ὅτι τὸν ἀναγκάζει νὰ ζητήσῃ θέσιν: die Unmöglichkeit fernerer väterlichen Unterstützung.

Μετὰ ἐξ μηνῶς ἔλαβε τὸν διορισμὸν του ὡς βοηθὸς διδάσκαλος (Gehilfslehrer) μετὰ τῆς ἐντολῆς ν' ἀναλάβῃ καὶ καθήκοντα βοηθοῦ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην.

Καὶ ἤρχισε πολὺωρος, τράχεια καὶ πολὺμοχθος ἐργασία. Βασανισμένα χρόνια! Βαρεῖα καὶ δι' οἰκονομικὰ ἄλλα, ἀφορητὸς δι' ἀνθρώπον τοῦ χαρακτήρος τοῦ Μύλλερ. Ἦτο εἰς διαρκεῖς διενέξεις μετὰ τὸν προϊστάμενόν του, τὸν Σταδελμάνν. Βεβαίως ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον τυπικὸς ὁ βιβλιοθηκάριος, ἱεραρχικῶς δύσκαμπτος, ἀδιάφορος πρὸς τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τοῦ ὑφισταμένου του, ἀλλὰ καὶ ὁ Μύλλερ ἦτο, ὅπως τὸν γινώσκωμεν, δυσήνιος, διαγκάνων μετὰ πείσμα τὸν χαλινὸν τῆς ἱεραρχίας.

Τῷ 1820 διωρίσθη βιβλιοθηκάριος καὶ ἑκτακτος καθηγητὴς.

Τώρα εἶχε περισσοτέραν ἐλευθερίαν καὶ περισσότερον καιρόν.

Ἐνδρακίμησεν ὡς καθηγητὴς. Ἡ παρουσίατικὴ δύναμις τῆς ἐκφράσεώς του ἐδίδοε ζοὴν εἰς τὸν λόγον του. Ἡ πολυγνώστια δὲν εἶχε βάρος δι' αὐτόν, ἀλλὰ στιλπνότητὰ καὶ χάριν. Εἰς ἓν γράμμα του τοῦ 1820 ἔγραφε: «Ἦρχισα τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ὁδυσσεύς. Οἱ μαθηταὶ μοῦ δεικνύουσιν ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον εἰς τὸ μάθημά μου καὶ κάποιαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἀτομόν μου, καὶ τοῦτο καθιστᾷ εὐκολωτέραν τὴν διδασκαλίαν μου.» Ὁ Φράγκε εὐρήκεν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Γυμνασίου τὴν ἐξῆς συγκλητικὴν κολοῖν περὶ τοῦ Μύλλερ: «Ἐχει ὅχι μόνον ἐπαρκεῖς γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνεκτίμητον δῶρον νὰ στηρίξῃ τὸ κύρος του μόνον ἐπὶ τῆς διανοητικῆς του ὑπεροχῆς.»

Τῷ 1820 ἐξέδωκε τὴν πρώτην συλλο-

γὴν τῶν μικρῶν τραγουδιῶν, εὐθύμιον, πετακτιῶν, ζωηρῶν, με' ρυθμὸν ἀπλοῦν καὶ μελωδικόν, γερμάτων ἀπὸ τρυφερῆς συγκινήσεως (μικρὸς χαρᾶς καὶ φροντίδας τῶν ταπεινῶν, τῶν μολωνάδων, τῶν βιβλίστων τοῦ δούμου, ἐρασιέλκων κατὰ τὴν διαύγειαν καὶ τὴν φυσικότητα πρὸς τὰ περίφημα τραγούδια τοῦ Γκαίτε.

Τότε ἀρραβωνίσθη μετὰ τὴν Ἀδελαΐδα Μπάζεδοφ, θυγατέρα ἀνωτάτου ὑπαλλήλου, μυστικοσυμβούλου, καὶ ἐγγόνην τοῦ περιφημοῦ παιδαγωγοῦ Μπάζεδοφ. (Ἡ στέφης ἔγνε τὸν Μάϊον τοῦ 1821). Ἦτο ὥραία, εὐφυής, λάμπουσα εἰς τὴν κοσμικὴν ζωὴν, καὶ εὖχετο ὥραϊαν, φωνὴν βαθυφώνου. Ὁ Μύλλερ ἦτο ὑπερήφανος δι' αὐτὴν καὶ ἔζησεν εὐτυχῶς μαζί της. Αὕτη ἐπέζησε πολὺ μετὰ τὸν Μύλλερ († 1883).

Ἦτο μετὰ τὴν ἐξηκολούθει ἡ ποιητικὴ παραγωγή, ἡ ὀληδροσιὰ ποιήσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἐμπνευσιν ἡ γερμανικὴ κῆτις χαροποιεῖ, ὡς: lebenswürdige Heiterkeit und seelenvolle Lebensfreuligkeit.

Ὁ Μύλλερ δὲν ἦτο δραματικὸς. Ἡ μόνη τραγωδία του *Λέων· ὁ ναύαρχος τῆς Κύπρου*, ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτος ἢ δευτέρα πράξις τῆς μάλιστα ἐχάθηται τὸ ταχυδρομείον. Ἐξ ἑλληνικῆς ἀπόψεως σημασιαν ἔχει ὅτι ὁ χορὸς τῶν ληστοπειρατῶν εἰς τὴν α' πρᾶξιν τραγουδεῖ τραγούδια ὅμοια πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κλέφτικα. Ἐν τούτοις ὁ Μύλλερ, ὁ μὴ δραματικὸς, δραματοποιεῖ τὰ λυρικά του συναισθήματα. Διὰ τὰ τραγουδήσῃ μεταμορφώνεται εἰς ὅ,τι ζῇ καὶ ἀναπνέει καὶ πονεῖ καὶ λαχταρᾷ εἰς τοὺς κόλπους, τῆς φύσεως καὶ ἀλληλοδιαδόχως γίνεται κυνηγὸς, βοσκὸς, θεριστής, μολωνᾶς (λιγοπαικτῶν μετ' ὄνομά του) περιπλανώμενος βιολιστὴς. Καὶ τὸ κατορθώνει. Ὁ μεθυσμένος του, ὁ ἐρωτευμένος του, ὁ γύφτος του, σκέπτεται καὶ τραγουδεῖ ὡς ἀληθινὰ μεθυσμένος, ἐρωτευμένος, γύφτος. Πρὸς τοῦτον ἄλλως εἶχε τὴν ψυχικὴν σύγγενειαν τοῦ ἀλήτου καὶ τοῦ ἀνυποτάκτου.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι καθε ἀληθινὸν ποίημα ἔχει μέσα του τὴν μελωδίαν του. Ἦδη ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1815 ἔγραφεν ὁ Μύλλερ εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του:

«Δὲν ξέρω νὰ παίζω ἀγένη ὄργανον, οὔτε νὰ τραγουδῶ, ἀλλ' ὅταν ἐμπνεώμαι τραγούδια, καὶ τραγουδῶ καὶ παίζω. Ἀν ἡμπορούσα νὰ δώσω τὰς μελωδίας μου, τὰ τραγούδια μου, δὲν ἤθεσκον περισσότερον ἀπὸ τῶρα. Ἀλλὰ ἐλπίζω πρὸς τὴν βοήθην μιᾶς ψυχῆ συντονισμένη μετὰ τὴ δική μου, πού θ' ἀκούσῃ τὴ μελωδίαν μέσα ἀπὸ τὰς λέξεις, θὰ τὴ βγάλῃ καὶ θὰ μοῦ τὴν ξαναδώσῃ».

Ὁ Μπετόβεν εἶπεν εἰπεῖ διὰ τὰ τραγούδια τοῦ Γκαίτε: «Τὰ ποιήματά του ἔχουν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπάνω μου, ὅχι μόνον μετὰ τὸ περιεχόμενόν των, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ρυθμὸν των. Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου ἐμπνεόμενον εἰς μελοποιήσιν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, ἡ ὁποία ἤδη φέρει μέσα τῆς τὸ μυστικὸν των ὁμοιοτήτων».

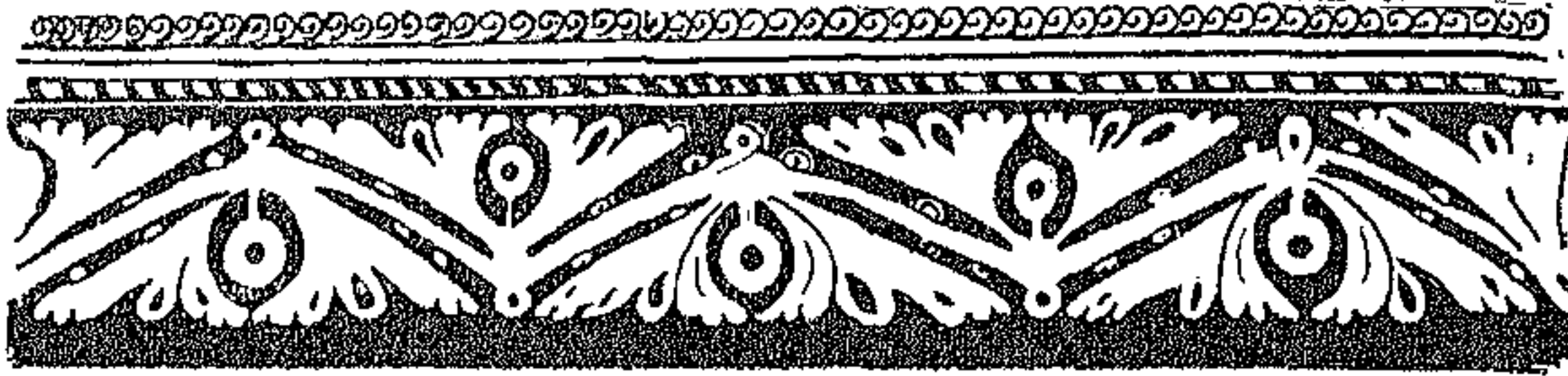
Τοῦτο βεβαίως θὰ εἶπε καὶ ὁ Σαίμπερ διὰ τὰ τραγούδια τοῦ Μύλλερ. Ἀπὸς ἡτο ἡ συντονισμένη ημερῇ, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὰ νεανικά του ἔτη ὀνειροπάζει ὁ χαριτωμένος ποιητής. Ὁ μουσικὸς μαντεύει, ὅπως ὁ ποιητής, τὰ μυστικά καὶ τρέχοντος οὐαίου καὶ τῶν σειομένων φύλλων, ἀδέλφωσεν, διὰ τοὺς αἰῶνας, ἐπάνω εἰς τὰ συγκινημένα χεῖλη τὰς μελωδικὰς λέξεις καὶ τοὺς μελωδικούς τόνους.

Ἀλλὰ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν, τὴν ἐν τῷ ἄλλῳ Μύλλερ, ὁ ἀνταρτὴς κατὰ τὸν δεσμὸν, ὁ παράφορος ῥίλος τῆς ἐλευθερίας. Ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπασθῇ τὸ φημιστόν του καὶ νὰ τὸ πτύσῃ κατὰ πρόσωπον τῶν τυράννων, ἐξεθύμεινε μετὰ τὰ παρὰ πότον τραγούδια, τὰ Trinklieder.

Πολλοὶ ἐπνίξαν τὸν πόνον των εἰς τὸ κρασί. Τὸν παλαιὸν καιρόν, ὁ Μίμνερος εἰς τὰ παρόινειά του διέβλεπε μέσα εἰς τὸ ποτήρι τὰ περασμένα μεγαλεῖα τῆς πατρίδος του, καὶ μ' εὐθυμονφονὴν ἐθρήνει τὴν σκλαβίαν τῆς. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Μύλλερ εἰς τὰ Politische Chansons. Εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν ποῦ ἐπιγράφεται *Κατὰ χρόνια, κατὰ κρασί*, φωνάζει μετὰ τὴν αἰχμὴν εὐθυμίας:

Ἄν' ὅπως μετὰ τὴν ζωὴν
ἔρρεθον ἄσπερα καὶ μαλίσματα,
πᾶντι ἀπὸ παλιὸν βαρέλι
παλιὸν καλὸν καιρὸν.

(Τὸ τέλος εἰς τὴν προσεχῆς).

ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

ΣΠΙΤΙ ΚΑΙ ΦΟΡΕΣΙΑ

Όσες φορές είχαμε την ευκαιρία, σέ γιορτές του Αυγείου να θαυμάσουμε τις ποικίλες και όμορφες φορεσιές από τα διάφορα μέρη της ελληνικής γης, ξεχωριστόν ένθουσιασμό μ'ας προκαλούσε για τόν ιδιότυπο της τύπο και τη χάρη ή γνωστή σέ μ'ας στην Αθήνα μέ τ' όνομα Μακεδονική φορεσιά.

Η φορεσιά αυτή, αν και λέγεται Μακεδονική, δέν πρέπει νά νομίσουμε πώς φοριέται σέ όλη τή Μακεδονία, γιατί εκεί, όπως και πνγτού στην Ελλάδα, κάθε περιφέρεια

έχει τή δική της αλλά είναι φορεσιά όρισμένης περιφερείας στόν κάμπο, δυτικά από τή Θεσσαλονίκη, πού λέγεται Ρουμλούκι, δηλαδή «ρωμέικο».

Τό Ρουμλούκι αποτελείται από καμμιά εβδομηνταριά περίπου χωριά πέραν από τό ποτάμι τό Λουδιά, ως τά βουνά της Βέροιας, μέ βορεινό σύνορο τή λίμνη τών Γιαννιτσών και μέ νότιο τά ριζοβούνια τών Πιερίων. Οί κάτοικοί του, κατ' έξοχην γεωργοί και κτηνοτρόφοι, διατήρησαν τούς

θρύλους, τις παραδόσεις, τις συνήθειες, όπως και τήν τέχνη τους ανεπηρέαστη από ξενικές επιδράσεις.

Αυτό φαίνεται καθαρά, όσο για τήν τέχνη τους, από τόν τύπο του σπιτιού καί της φορεσιάς τους, πού και τά δυό είναι σπουδαιότατα θέματα ξεχωριστής και ιδιότυπης μελέτης.

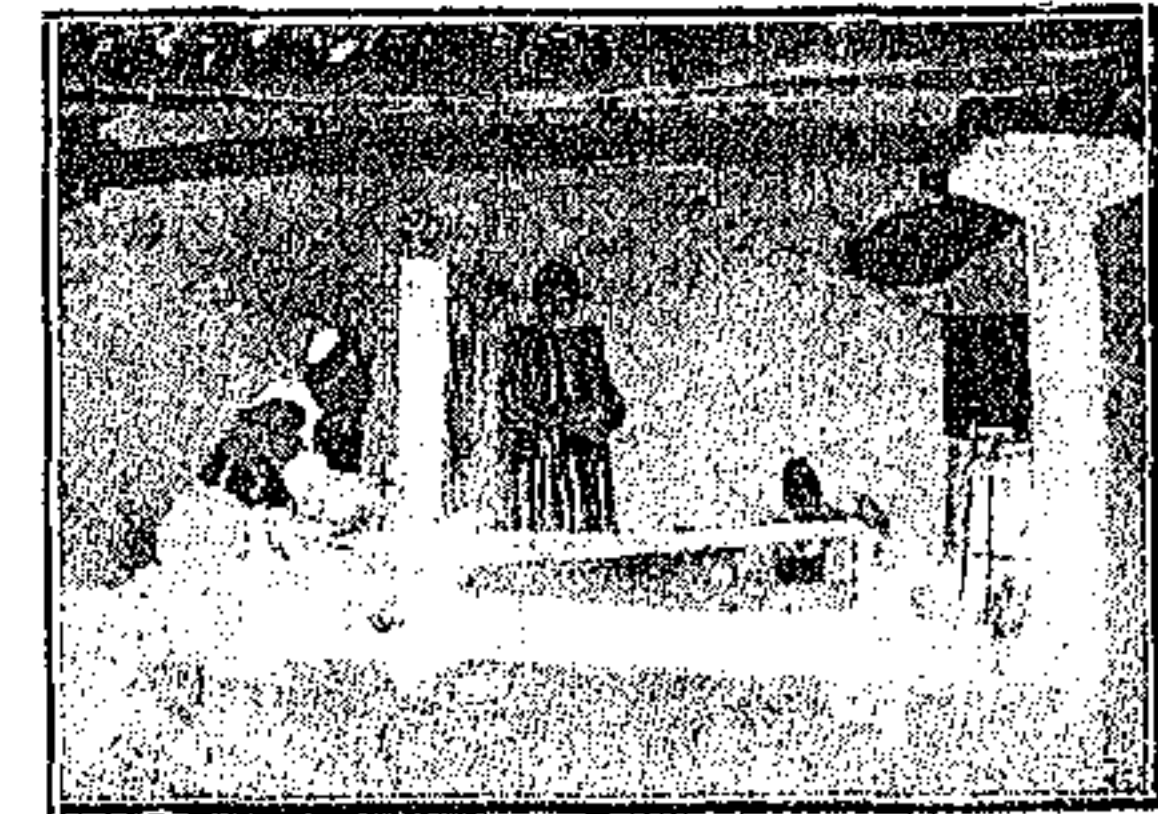
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Σ. τ. Ν. Ε.— Μετά χαράς δημοσιεύομεν τās φωτογραφίας αυτές και τά σκίτσα, τά όποια είχε τήν καλωσύνην νά μ'ας παραχωρήσει, μέ τό άνω-

τέρω σημείωμα, ή πολύτιμη συνεργασία μας κυρία Άγγ. Χατζημιχάλη από τήν μεγάλην μελέτην της «Ρουμλούκι». Η μελέτη αυτή, περιλαμβάνουσα 35 εικόνες, θά έκδοθῇ προσεχώς εις ένα τόμον της «Λαογραφικής Βιβλιοθήκης». Η κυρία Χατζημιχάλη συνεχίζει ούτω τās εργασίας της επί της Νεοελληνικής Λαϊκής Τέχνης, αι όποια αποτελούν βεβαίως τήν μεγίστην ως τώρα συμβολήν εις τόν κλάδον και θά υποβοηθήσουν σπουδαίως τήν δημιουργίαν ενός Νεοελληνικού Πολιτισμού, συνδυάζοντος τό ευρωπαϊκόν μετά του έθνικού στοιχείου, και ως έκ τούτου ιδιοτύπου, όπως π. χ. είναι σήμερον ό Ρωσικός, ό Τσεχοσλοβακικός κτλ.

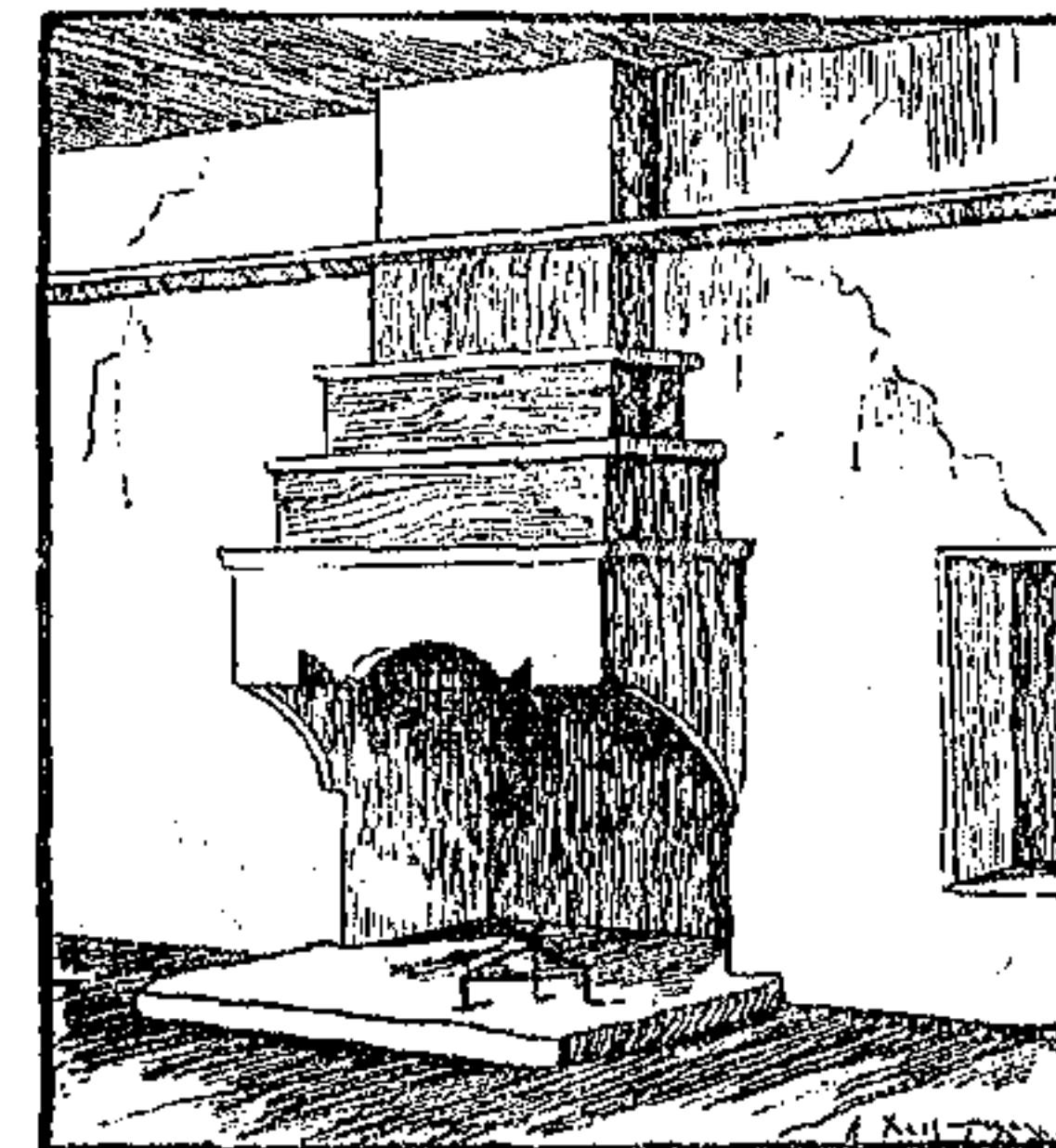
Ρουμλουκιώτικο σπίτι
(Είναι στολισμένο μέ φλάμπουρα γιατί γίνεται γάμος).

Άργυαλός «καθισμένος» στο όμπράσι του σπιτιού.

Ρουμλουκιώτης και Ρουμλουκιώτισσα

Ρουμλουκιώτικο σπίτι: Τό τζάνι

ΓΚΑΙΤΕ

ΕΛΕΓΕΙΑ

Τώρα απ' τὸ νέον ἀντίμοιο σὰν τί μπορῶ νὰ ἐλπίσω;
ἀπ' τὸ λουλούδι, τὸ κλειστὸ ἀκόμα, αὐτὴ τὴ μέρα;
Ὀλάνοιχτη ἡ Παράδεισο καὶ ἡ Κόλαση γιὰ σένα.
Κι ἄστατοι πόθοι καὶ καημοί, λαχτάρες, σὴν πιεζή σου
Καὶ δ' ὥς ἄλλοι! Σὲ Ὀυρανὸν τὴν Πύλη αὐτὴ προβαίνει
κι ἐκεῖθε σὲ τραβάει γλυκὰ μέσα σὴν ἀγκαλιά της.

Σὲ δέχτηκε ἡ Παράδεισο, ἔτσι σὰ νᾶξεις γίνας
ἄξιος νὰ ζήσεις μιὰ ζωὴ παντοτεινὰ ὡραία.
Λέ μένει εὐχὴ καὶ τάξιμο ἡ ἐλπίδα μιὰ νὰ καίσεις
γιατὶ ὀδηγούσανε σ' αὐτὸ οἱ ἐσώψυχοί σου πόθοι.
Κι ἀπὸ τὴ θεὰ τῆς ὁμορφιάς τῆς μιᾶς καὶ μόνης, ἐσώψω
κι ἀμέσως στείρεψε ἡ πηγὴ τῶν φλογερῶν δακρύων.

Ἡ μέρα πῶς τὰ χιύλαγες τὰ γοῆγωρα φτερά της,
λές καὶ τοῦ χρόνου τίς στιγμὲς τίς ἐσπρωχνε μπροστὰ της;
Τὸ βραδινὸ φιλί, πιστὸ νὰ τάμα τῆς ἀγάπης;
καὶ μὲ τὸν ἥλιο τὸ ταχὺ θενᾶναι πάλι τὸ ἴδιο.
Κι ἔμοιαζαν οἱ ὥρες ἀδερφές στὸν ἀπαλὸ τους δρόμο,
κι ὅμως καμμιὰ στὸ καθετὶ δὲν ἔμοιαζε τὴν ἄλλη.

Τ' ὁλόστερνο φιλί, φριχτὰ γλυκὸ, τὸ κομματιάζει
τὸ ὕψισμα τ' ὁλόλαιμπερ ἀπὸ ἡδονὲς πλεγμένο.
Καὶ πιά τὸ πόδι βιαστικὸ σκοντάφτει στὸ κατόφλι
ὥς νὰ μὲ διώχνει Χερουβεὶμ μέσαθε ἀχτινοβόλῳ.
Σὲ μοιopiάτι σκότεινο καρφώνονται τὰ μάτια
θλιμένα, καὶ γυρίζοντας βλέπουν κλειστὴ τὴ θύρα.

Καὶ κλειστήκε ἡ καρδιὰ ξανά τώρα στὸν ἑαυτὸ της
σὰ νὰ μὴν ἀνοιξε ποτέ, κι ὥς νὰ μὴν εἶχε γιῶσει
καντὰ σ' ἐκείνηνε ποτές εὐτυχισμένες ὥρες
τόσο λαμπρές, ποὺ τ' οὐρανοῦ τᾶστρα νὰ τίς ζηλεύουν.
Κι ἡ λύπη, τὸ παράπονο, ἡ μέριμνα, ἡ μετάνοια,
θλίβει ἀπὸ τότε τὴν καρδιὰ σὲ πνιγερὴ ἀτμοσφαῖρα.

Ὁ κόσμος δὲν ὑπάρχει πιά; Κι ἐπὰ τὰ κορφοβούνια
δὲν εἶναι πιά μὲ σκιὰς ἀγνὲς διπλοστεφανωμένα;
Τὰ στάρια δὲ μεσιτώνουν πιά; Κι ὁ χλοερὸς ὁ τόπος
λαβάρια, δάση, ὁλόσπαρτος πλαῖ ἀπὸ τὸ ποτάμι
καὶ τώρα δὲν ἀπλώνεται; Καὶ τὸ ἄπειρο, ἕνας θόλος
δὲν εἶναι πιά πότε ἀδειανός, πότε μορφὲς γεμάτος;

Λές! Ἄπὸ φῶττορὸς ἀπὸ τοῦ μίαν λαγρόν; ἡ εἰκόνα
ζωοτομένη, ἀνθ' ἀπὸ τοῦ ὅτι γαλανὸ τοῦ ἀδέρου
πῶς πλέει θὰ νὰ Σεβᾶται, καὶ ὅς νάταν τὴν ἡμέραν
μὲς ἀπ' τὰ νέφη γὰ θόλου ὑψιπέτα πέρα μόνη;
Ἔτσι καὶ ἀπὸ χαμόδμενὸ χορὸν ἀργοκινιᾶται
τὴν εἶδες τὴν ἀντιμέτωπὴν ὅτις τὸς ζωοτομένους.

Μὰ πιότερο ἀπὸ μίαν στιγμὴ δὲ δύνεσαι νὰ στρέξεις
ἕνα τοῦ ἀγέρου ἀνταδία νὰ παρνεῖς τοῦ γὰρ ἐκείνη;
Μὲς ὁτὴν καρδιὰ σου κοίταξε! Κι ἐκεῖ θὰ τὴν ξινάβρεις
καὶ θὰ τὴ δὲς καλυτέρου ὅτις ἄστατες εἰκόνας
νὰ παρνεῖ χίλιες δοῦ μυσφές, ποὺ ἡ καθεμιὰ νὰ ἴδῃ
καὶ πάντοτε ὁμορφότερη, πὺθ' ὀλεχτικὴ ὁλοένα.

Ἴδῃ σὰν ποὺ μὲ πρόσμενε νὰ μὲ δεχθεῖ σὴν θύρα
καὶ λίγο-λίγο καὶ ἔπειτα νὰ μὲ μεθήσει κι ἄμα
τὸ στερνὸ μούδινε φιλί, μ' ἔλπιονε τὸ κατόπι,
μ' ἔφτανε, καὶ ἕνα πὺθ' ὀστερνὸ μὲ σφράγιζε τὴ χεῖλη;
Φωτεινὴ καὶ ἔτσι εὐκίνητη μὲς σὴν πιστὴ καρδιὰ μου
κι ἡ εἰκόνα πάλαι ἡ ζωντανὴ τῆς πολυαγαπημένης.

Σὲ ταύτη μέρα τὴν κρυφιά, τὴν πὺθ' γερὴ ἀπὸ κίστερ,
γιὰ ἐκείνη ποὺ φυλάγεται, ποὺ μέσα της φυλάει
καὶ ποὺ τὴ σέβεται, ὁ καιρὸς! γὰρ ἐκείνη εἰχαροισμένη,
ποὺ μὴν προσμένει, καὶ φανεῖ τὸν ἑαυτὸ της γὰρ
ποὺ βρίσκει, σὰ γλυκὰ δεσμὸ πὺθ' ἐλεύθερη πῶς κίναται
σ' ἐκείνη γιὰ νὰ εὐγνωμονεῖ, ποὺ τώρα πιά θὰ πάλαι.

κι ἡ δύναμη, γιὰ μ' ἀγάπη καὶ ἡ ἀνάγκη, ν' ἀγαπιέται,
εἶχαν χαθεῖ. Μὰ βρέθηκε ξανά μὲ μίαν ἡ ἐλπίδα
κι ἡ ὁρεξη, γὰρ σποχασμοὺς χαρούμενους, μαζὶ τῆς,
ν' ἀπορροαίξω, ἡ θέληση, ἡ ζωὴ, γεμάτη ἐνέργεια.
Ὁ ἥρωας δὲν ἐμπνεύσε ποτές ἐρωτημένο
ἡ χάρι, ἀπὸ τοῦ δόθηκε, μὲ ὁλόγλυκο ἕναν τρόπο.

Κι ἀλήθεια! δόθηκε ἀπ' αὐτὴ. Ποιὲς μέσα μου ἀγωνίες,
ποιὰ βάρητα μου, βάρουναν, τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα;
Σ' ἔρηνη, ἐμοὶ ἀναντίσμιχτα βροῖσκει παντοῦ τὸ βλέμμα
καὶ τὸ κενὸ μὲς σὴν καρδιὰ! Μὰ πῶρα τῆς ἐλπίδας
ἡ αὐγὴ μιά, μὲν ἀπὸ γνωστὸ κατόφλι τορμισφένγξι,
καὶ τὴ θωρὸ γὰ φρίνεται σὺν ἡλίου τίς ἀχτίδες.

Μὲ τὴν εἰρήνην τοῦ θεοῦ, ποὺ ὡς λένε τὰ βιβλία
πιότερη κι ἀπ' τὸ λογικὸ σὰς δίνει μακαριότητα,
ἴσα λογιάζω τὴ γλυκιὰν εἰρήνην τῆς ἀγάπης
τὸ πρόσωπο ὅσα βλέπουμε τὸ πολυαγαπημένο.
Κεῖ βροῖσκει ἀγαπᾶται ἡ καρδιὰ καὶ τὸ βαθύ αἰσθημά της,
ὅτι τὸ ἀνὰκε ὁλότελα, ἔπειτα δὲν ν' ἀγγίζει.

Μέ; σι' Ἄγιο βῆμα τῆς ψυχῆς σαλεύει μὴ λαχτάρα
ἐλεύθερα γὰρ νὰ δοθῇ κι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη
σὲ ἀνότερο ὄν, πρὸ ἄδολο, ἄγνωστο· καὶ δομένη
τὸν Αἰώνιο—μ' ἄκραχτο ὄνομα—ἡ καρδιά ν' ἀποκαλύπτει·
Τοῦτο τὸ λέμε εὐσέβεια. Πῶς ἀνεβαίνω νιώθω
ψηλὰ ὡς τῇ μακαριότητι αὐτῇ σὰ βρίσκομαι μπροστὰ της.

Κάτω ἀπ' τὸ βλέμμα της καθὼς στοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίδα,
κι ὅπως στῆς ἀνοιξὴς πνοῇ στὸ γλυκανασασμό της,
καὶ τοῦ ἐγώισμοῦ τόσον καιρὸν ὁ ἀράγιτος δ' ἰπάγος.
Λυώνει στὰ χειμωνιάτικα τὰ βάραιθρά του μέσα.
Κι οὔτε συμφέρο ἀτομικὸ ἢ φιλαυτία ἀντέχει,
ὁλότρεμ' ἀφανίζονται μπροστὴ στὸν ἐρχομὸ της.

Κι εἶναι σὰ ν᾿ ἄλεγεν αὐτῇ: «Ἔτσι ὦρα μὲ τὴν ὦρα
προσφέρνεται ἡ ζ' ἢ σ' ἐμᾶς μὲ φιλικὸ ἕναν τρόπο.
Τὸ χιτὲς κάτω πού ν᾿ ἔβριζε δὲν ἄφησε στὸ διάβι.
Γιὰ τ' αὐτοῖο δὲ μᾶς δούληκε νὰ ξέρομε τί θᾶναι.
Τὸ βράδυ, σὰ φοβόμουνα πού ἐρχόνταν, κάτω ἀκόμα
στὸ γέμμα ὁ ἥλιος ἔβλεπε πού μὲ χαροποιούσε.

Γιὰ τοῦτο κάνε ὅπως κι ἐγώ· δὲς τὴ στιγμή στὰ μάτια
παύσαρος, μὲ φρόνηση! καὶ δίχως νὰ διστάξεις!
πρόθυμα τρέξε δέξου τὴ σὰ ζωντανὴ ὅταν φτάνει·
κι ὅταν δουλεύεις μὲ χαρὰ κίνε το γιὰ μιὰ ἀγάπη!
Μονάχα κοίτα, ὅπου ἂν βρεθεῖς, ἀγνὸς πάντοτε ν᾿ αἶσ
σὰ νήπιο. Κι ἔτσι τὸ πᾶν· κί· ἀνίκητος θὲ νᾶσαι.»

«Καλὰ τὰ λὲς» σκεφτόμουνα. Ἕνας Θεὸς τὴ χάρη
κάθε στιγμή συντρόφισσα τὴν ἔδωκε σὲ σένα.
Καὶ στὴ γλυκεῖά σου συντροφιά καθέννας τὸ πιστεύει
ὁ διαλεχτὸς γιὰ μιὰ στιγμή πῶς ἔγινε τῆς Μοίρας;
Μὰ μὲ τρομάζει ἡ συμβουλὴ μακριὰ ἀπὸ σὲ νὰ φύγω.
Τί μ' ὀφελεῖ κι ἂν μάθω τὴ τόσο ὑψηλὴ σοφία;

Τώρα μακριὰ της βρίσκομαι! Καὶ τούτη δὲ τὴν ὦρα,
οὔτε καὶ ξέρω τί νὰ πῶ, σὰν τί μπορῶ νὰ κάνω;
Κι αὐτὴ γιὰ τὴν πεντάμορφη κάτω καλὸ μοῦ φέρνει.
Καὶ τοῦτο νὰ πού θλίβει με. Νὰ τοῦ ξεφύγω πρέπει.
Μὲ τυραγνεῖ καὶ δέρνει με μιὰ ἀφεύγατη λαχτάρα
κι ἄλλο δὲν εἶναι γιὰτρικὸ παρὰ τὰ μύρια δάκρυα.

Τρέξτε, λοιπόν, καὶ τίποτα νὰ μὴ σᾶς σταματήσῃ!
Δὲ θὰ τὴ σβύστε τὴ φωτιὰ ποτὲ πού μὲς ἀνάφτει.
Μὲ σκίζει πιά καὶ μὲ τραβάει καὶ χαλασμός στὸ στήθος,
ὅπου ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος ἄγρια πολὺ παλεύουν.
Θὰ μαλακώνουν βότανα καὶ τῆς καρδιάς τὰ πάθη,
μὰ ἡ θέληση ἀπ' τὸ πνεῦμα μου κι ἡ ἀπόφαση τοῦ λείπουν.

Ἀπ' τὸ μυαλό μου ν᾿ ἄβγει αὐτὴ; Δὲν τὸ χωράει ὁ νοῦς μου!
Τὴν πλάθει τὴν εἰκόνα της μύριες φορές· καὶ πότε
σαλεύει ἀβέβαιη, πότε δρμάει κι ὅλα τὰ συνεπαίρνει,
ὡρ' ἀξεχώριστη, ἀπὸ φῶς πρῶτα πλημμυρισμένη.
Καὶ πῶς μπορεῖς παρηγοριὰν ὅσο μικρὴ νὰ ἐλπίσεις
μὲ τὰ ξαναγυρίσματα, κι αὐτὸ τὸ πῆγαιν'—ἔλα;

* *

Πιστοὶ συντρόφοι μου! ἔδωπά ἐμὲν' ἀπαρατεῖστε.
Κι ἀφήστε με δλομόναχο στὰ πόδια ἔδῳ τοῦ βράχου
μέσα στὴ χλόη τὴν πράσινη καὶ σι ἀνθισμένα ρεῖκια.
Θάρρος! Ὁ κόσμος ἀνοιχτὸς γιὰ σᾶς, κι ἡ γῆς μεγάλη,
κι ὁ Οὐρανὸς πλατύς, ψηλός! Κοιτάχτε, ψάχτε, σκάψτε,
κι ὅλο νὰ τὰ ψελλίζετε τὰ μυστικὰ τῆς φύσης!

Ὅσο γιὰ μένα τάχασα τὰ πάντα, κι ἔχω χάσει
κι αὐτὸν τὸν ἑαυτὸ μου ἐγώ, πού χιτὲς ἤμουν ἀκόμα
ὁ ἀγαπημένος τῶν Θεῶν. Εἶπαν νὰ μὲ παιδίσουν
καὶ τὴν Πανδώρα στείλανε, μὲ χάρες ἕνα πλῆθος
καὶ μὲ λαχτάρες πρὸ πολλὰς· στὸ σπάταλό της στόμα
μὲ σπρῶξαν· τώρα μὲ τραβοῦν, στὴν ἄβυσσο μὲ ρίχνουν.

(Μεταφραστὴς)

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΣΥΝΤΑΞΙΝ ΧΛΩΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΧΛΩΡΙΣ ΣΕΡΙΦΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΣΕΡΙΦΩ ΑΥΤΟΦΥΩΝ ΑΓΓΕΙΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ

ΣΠΕΡΜΑΤΟΦΥΤΑ (ΦΑΝΕΡΟΓΑΜΑ)

Α'. ΑΓΓΕΙΟΣΠΕΡΜΑ

I. Δικοτυλήδονα.

- Οικογένεια Βατραχιῶδαι Ranunculaceae.*
Clematis cirrhosa L. Κληματὶς ἢ ἐλι-
κοφόρος.
Anemone coronaria L. Ἀνεμώνη ἢ
στεφανωτικὴ (Θεοφράστου) κοινῶς ἀνεμόνα.
An. ranonina Lam. Ἀν. ἢ Ταώνιος.
Ranunculus muricatus L. Βατράχιον
τὸ ἀπαλόκεντρον.
R. comfusus G. et. G. B. τὸ συγκεχυ-
μένον.
R. flabellatus Desf. B. τὸ ῥιπιδωτόν.
R. Sardous Cr. v. *intermedius* Poir.
B. τὸ Σαρδῶον, ποικιλία τὸ διάμεσον.

(*) Ἰδε τεῦχος 16 Δεκεμβρίου σελ. 1000.

R. Sprunerianus Boiss. B. τὸ Σπρου-
νέριον.

- Οικογ. Μημωνῶδαι Papaveraceae.*
Papaver Rhoeas L. Μήκων ἢ Ῥοιὰς
(Διοσκουρίδου) κοινῶς παπαροῦνα.
P. arulum Ten. M. ἢ ἄπουλος.
P. Rhoeas v. b. *erratum* Jord. M. ἢ
Ῥοιὰς, ποικιλία ἢ διεσπαρμένη.
P. Siculum Guss. M. ἢ Σικελική.
Glaucium coniculatum L. τυρικόμ.
Γλαύκιον τὸ κεραττοφόρον, ποικιλ. τὸ τυρικόμ.
Flavum Cr. Γλ. τὸ ξανθόν, κοινῶς
ἀγριοφασουλιά.
Hypocym procumbens L. v. b. gla-
ucens Guss. Ὑπέρκον τὸ κατακλινές,
ποικιλία τὸ γλαυκίζον.
Hyp. Grandiflorum Benth. Ὑπέρκον
τὸ μεγαλάνθος.
Οικογ. Καπνῶδαι Fumariaceae.
Fumaria officinalis L. Καπνία ἢ φαρμα-
κευτική.

Οἶκος. Σιμυνοειδῆ, *Simoneae*.
Arabis verua (L.) K. & B. Ἀραβὶς ἡ ἀραβική.
Nasturtium fontanum Lamour. Ναστούρτιον τὸ κρινάριον.
Erysimum graecum Boiss. Ἐρύσιμον τὸ ἑλληνικόν.
Sisymbrium Polyceratum L. Σισύμβριον τὸ πολυκεράτιον.
S. Irja L. Σισ. τὸ ἱρῶν.
Wilekia flexuosa Boiss. Ὠλείκια ἡ πολυκαμπύλη.
Eruca Sativa Pers. Ἐρύκη ἡ ἑσπερίδα.
Alyssum umbellatum Boiss. Ἀλυσσον τὸ σιαδοειδές.
Draba verna L. Δράβη ἡ ἐσπερίδα.
Biscutella didyma L. Βισκουτέλλα ἡ διδυμοειδής.
B. didyma L. v. p. ἀραβική ἡ διδυμοειδής.
Lepidium spinosum Boiss. Ἐπιδιδυμοειδές.
Capsella bursa pastoris (L.) Monch. M. Καφέλλα ἡ ποιμενοπήρα.
Raphanus raphanistrum L. Ραφανίς ἡ ἀγρία (Δισκουρίδου).
 Οἶκος. Καππαριδαί, *Capparidaceae*.
Capparis rupestris S. et Sm. Καππαρίς ἡ κρημνόφυλος.
 Οἶκος. Ρεζεοί, *Resedaceae*.
Reseda lutea L. Ρεζεδά τὸ κίτρινον.
R. alba L. Ρεζε, τὸ λευκόν, κοινῶς κοινὴ μέλις.
 Οἶκος. Κιστιοί, *Cistaceae*.
Cistus creticus L. Κίστος ὁ κρητικός.
Helianthemum salicifolium (L.) Pers. Ἡλιάνθημον τὸ ἑλικοφυλλόν.
Hel. guttatum (L.) Mill. Ἡλ. τὸ ἐπιστάκτον.
Hel. guttatum v. *plantagineum*. Ἡλ. τὸ ἐπιστάκτον, ποικ. τὸ ἀργυροκίτρινον.
Eumana thymifolia L. Κιστιοειδές τὸ θυμωφυλλόν.
 Οἶκος. Σιλενί, *Silenaceae*.
Agrostema githaga L. Ἀγρόστεμμα τὸ γιθώδες.
Silene Bohemica Silen. Ὠλένη ἡ βολανθωειδής.
S. colorata Boiss. Ὠλένη ἡ χρωσμένη.
S. cretica L. Σ. ἡ κρητική.

Οἶκος. Γαλιό, *Galieae*.
Galium verum L. Γαλιό ἡ ἑσπερίδα.
Sedoides Boiss. Σεδοειδές.
Sedoides Boiss. Σεδοειδές.
 Οἶκος. Αἰσινί, *Alsinaceae*.
Corastium viscosum L. Κεράστιον τὸ γλοιώδες.
Stellaria media L. Στελλάρια ἡ μέση.
Spergularia spina L. Ἡτεροσπερμία (Gliss.) Heldr. Σπεργουλαρία ἡ ἐλκίφιος, ποικ. ἡ ἐτεροσπερμία.
 Οἶκος. Λινί, *Linaceae*.
Linum Gallicum L. Λινόν τὸ γαλιτικόν.
 Οἶκος. Μαλάχ, *Malvaceae*.
Malva parviflora L. Μαλάχη ἡ μικροφύλος.
M. alba L. Μαλάχη ἡ ἀμφίβολος.
M. silvestris L. M. ἡ ἀγρία.
M. silvestris Boiss. M. ἡ ἀγρία, ποικ. ἡ ἐριόκαρπος.
 Οἶκος. Υπερινί, *Hypericaceae*.
Hypericum androsaemum L. Υπερίκον τὸ ἀνδρῶδες.
 Οἶκος. Γερανί, *Geraniaceae*.
Geranium dissectum L. Γεράνιον τὸ κατὰ τμήματα.
G. molle L. Γεράνιον τὸ ἀπαλόν.
G. purpureum Will. Γερ. τὸ πορφυροῦν.
Erodium cicutarium (L.) L. Ἡρώδιον τὸ κικουτοειδές.
E. cinereum (L.) M. Γεράνιον τὸ γερανωδες.
 Οἶκος. Ὠξάλ, *Oxalidaceae*.
Oxalis acetosella L. Ὠξάλ, ἡ ὀξυζύρις.
 Οἶκος. Ρυτί, *Rutaceae*.
Ruta bracteosa DC. Ρυτί, ἡ ὀξυζύρις.
 Οἶκος. Τερεβινθί, *Terubinthaceae*.
Pistacia lentiscus L. Πιστακία ἡ ὀξυζύρις, κοινῶς σχίνος.
 Οἶκος. Ραμνί, *Rhamnaceae*.
Rhamnus oleoides L. Ραμνίς ἡ ἐλαγιώδης.
R. graeca Boiss et Reut. Ρ. ἡ ἐλληνική, κοινῶς ἀπάλιμος.

Οἶκος. Ψυχάνθη, *Papilionaceae*.
Spartium junceum L. Σπάρτιον τὸ σχοινόειδές.
Genista acanthoclada DC. Γενίστιον ἡ ἀκανθόκλαδος, κοινῶς ἀκλινάριον.
Calycotome villosa (Vahl) Link. Καλυκοτόμη ἡ μακρότριχη, κοινῶς ἀσπλάθαρος.
Lupinus angustifolius L. Λούπινος ὁ στενόφυλλος.
Ononis antiquorum L. Ὀνώτις ἡ τῶν ἀρχαίων, κοινῶς ἀκλινάριον.
Trigonella Ballansae Boiss. Τριγωνέλλα ἡ τοῦ Βαλάνσα.
T. monspeliaca Boiss. Τ. ἡ ἀλυσσινική.
Medicago orbicularis L. Μηδική ἡ περιφερής.
M. tuberculata Willd. M. ἡ ὀξυζύρις.
M. hispida v. *lappacea* (Gaertn) Desf. M. ἡ δασεία, ποικίλια ἡ πρόσκολλητική.
Trifolium angustifolium L. Τ. τὸ τριφύλλον τὸ στενόφυλλον.
T. stellatum L. Τ. τὸ ἀστεροειδές.
T. formosum Vrn. Τ. τὸ εὐμορφόν.
T. scabrum L. Τ. τὸ σκληρόν.
T. tomentosum L. Τ. τὸ γναφωδές.
T. uniflorum L. Τ. τὸ μονανθές, κοινῶς τριφύλλι.
T. spumosum L. Τ. τὸ ἀφρώδες.
T. agrarium L. Soy. Will. Τ. τὸ ἀγροτικόν.
T. nigrescens Vrn. Τ. τὸ μελανίζον.
Anthyllis Hermanniae L. Ἀνθύλλης ἡ τοῦ Ἡέρμανου, κοινῶς ἀπλοπλότης.
A. vulneraria L. Ἀνθ. ἡ τραυματική.
Physanthyllis tetraphylla (L.) Boiss. Φυσανθύλλης ἡ τετράφυλλος.
Hymenocarpus cirinnatus (L.) Savi. Ὑμένοκαρπος ὁ κικινωτός.
Lotus edulis L. Λωτός ὁ ἐδωδωτός.
L. cytoides L. Λ. ὁ κυτισσοειδής.
L. angustissimus L. Λ. ὁ στενότερος.
Psoralea bituminosa L. Ψωράλλια ἡ ἀσφαλτοειδής.
Astragalus hamosus L. Ἀστράγαλος ὁ ἀγκιστρῶδης.
Scorpiurus sulcata L. Σκορπιούρος ὁ αὐλακωτός.
Coronilla scorpioides L. Κορόνιλλα ἡ σκορπιοειδής.

Onobrychis aequidentata S. et Sm. Ὀνοβρυχίς ἡ ἰσοδούς.
Lathyrus elymenium L. Λαθύρος ὁ κλύμενος.
L. aphaca L. Λ. ἡ ἀφάκη.
Vicia lathyroides L. Βιζία ἡ λαθύροειδής.
V. serratifolia Jacq. B. ἡ πριονόφυλλος.
V. bithynica L. B. ἡ βιθυνίς.
V. striata M. a. B. B. ἡ ἑσπερίδα.
V. salamina Heldr et Sart. B. ἡ Σαλαμινία.
V. microphylla Vrn. B. ἡ μικροφύλλος.
V. monanthos L. B. ἡ μόνανθος.
 Οἶκος. Ἀμυγδαλί, *Amygdalaceae*.
Amygdalus communis L. Ἀμυγδαλή ἡ κοινή.
A. communis v. a. *amara* (Tournef. pro specie) DC. Ἀμυγ. ἡ κοινή, ποικίλια ἡ πικρά.
A. communis v. b. *dulcis* DC. Ἀμυγ. ἡ κοινή, ποικίλια ἡ γλυκεία.
 Οἶκος. Μηλί, *Pomaceae*.
Pyrus amygdaliformis Willd. Ἀπίνα ἡ ἀμυγδαλοειδής, κοινῶς ἀγρία πηθος.
 Οἶκος. Ροδί, *Rosaceae*.
Poterium polygamum W. et K. Ποτήριον τὸ πολυγάμον.
Rubus ulmifolius Schott. Βάτος ἡ πτελοφύλλος.
 Οἶκος. Μυρτί, *Myrtaceae*.
Myrtus communis L. Μύρτος ἡ κοινή, κοινῶς βόττα.
 Οἶκος. Κολοκυνθί, *Cucurbitaceae*.
Ecballium elaterium (L.) Koch. Ἐκβάλλον τὸ ἐλατήριον, κοινῶς ἀπλοπλότης.
Bryonia dioica Jacq. Βρυονία ἡ διόικος.
 Οἶκος. Λυθρί, *Lythraceae*.
Lythrum hyssopifolium L. Λύθρον τὸ ὑψιπόφυλλον.
 Οἶκος. Ὠλισθηρί, *Portulacaceae*.
Portulaca oleracea L. Ὠλισθηρία ἡ λαχανήρα, κοινῶς σαλάτα.
 Οἶκος. Παχύφυλλα, *Crassulaceae*.
Cotyledon horizontalis Guss. Κοτυλήδων ἡ ὀριζόντια.
C. tuberosa L. K. ἡ κονδυλοφόρος.
Sedum album M. a. B. Σέδον τὸ λευκόν.

S. horeum Guss. L. τὸ παράκτιον.
Οἶκος. Σκιαδιοφόρα, Icmeliferae.
Lagocesia cuminoides L. Λαγοειδής ἡ κυμινειδής.
Daucus maximus Desf. Δαῦκος ὁ μέγιστος.
D. carota L. Δ. ὁ κερωτός, κοινῶς σταφυλῖνος.
Torilis arvensis Huds. Τοριλὶς ἡ ἀρουραία.
T. nodosa L. Τ. ἡ γονατώδης.
Caucalis leptophylla L. Καυκαλὶς ἡ λεπτόφυλλος.
Tordylium apulum L. Τορδύλιον τὸ ἀπουλόν.
Ferula camuninis L. Φερούλη ἡ κοινή.
Scaligeria cretica U. v. Σκαλιγερία ἡ κρητική.
Scandix australis L. Σκάνδιξ ὁ νότιος, κοινῶς σκαγκάνια.
Eryngium canpestre L. Ἐρύγγιον τὸ πεδινόν, κοινῶς μωσχάγγαθο.
Οἶκος. Αἰγοκληματίδαι, Caprifoliaceae.
Lonicera Etrusca Santi. Λονικερία ἡ Τυρρινική.
Οἶκος. Ρουβιῖδαι, Rubiaceae.
Galium murale (L.) All. Γάλιον τὸ ἐπιτοίχιον, κοινῶς μελόγαρτο.
G. Spurium L. Γάλ. τὸ νόθον.
Vallantia hispida L. Οὐαλλαντία ἡ τραχύθριξ.
Sherardia arvensis L. Σεράρδεια ἡ ἀρουραία.
Οἶκος. Σύνθετα, Compositae.
Corymbiferae, Κορυμβοφόρα
Senecio coronopifolius Desf. Σενέκιον τὸ κορωνοποδόφυλλον.
S. Vulgaris L. Σ. τὸ κοινόν.
Anthemis cretica L. Ἀνθεμὶς ἡ κρητική, κοιν. ἀγριο χαμομήλι.
Anth. chia L. Ἀνθ. ἡ Χία.
Inula viscosa L. Ἰνούλη ἡ ἰξώδης, κοινῶς ἀκόφυτος.

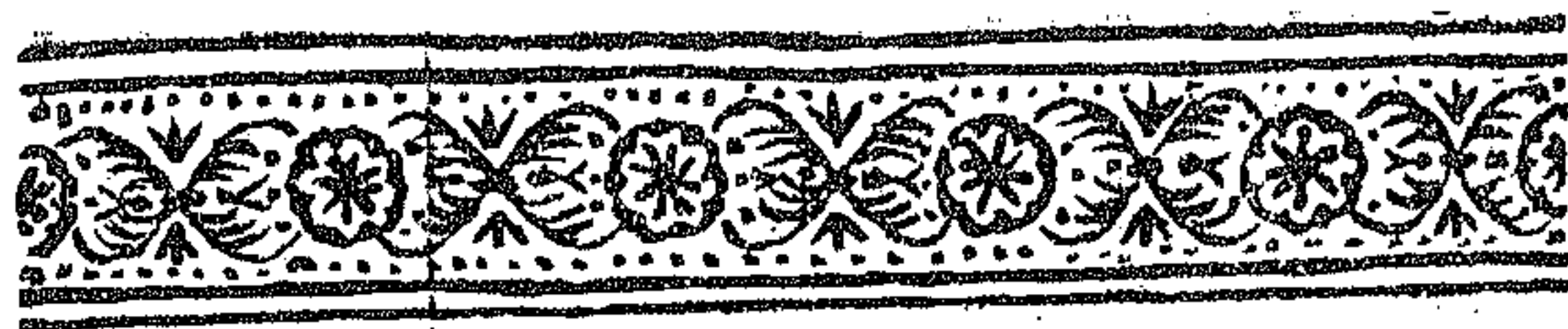
Matricaria chamomilla L. Ματρικαρία τὸ γαμαλμήλον.
Helichrysum Italicum Rot. Ἑλίκρυσον τὸ Ἰταλικόν, κοινῶς καλομιδιά.
Chrysanthemum segetum L. Χρυσάνθεμον τῶν σπαρτῶν.
Chr. coronarium L. Χρ. τὸ στεφανωτόν, κοινῶς μανδηλίνα.
Phagnalon Graecum Boiss. Φάγναλον τὸ Ἑλληνικόν.
Pallenis spinosa (L.) Cass. Παλλενὶς ἡ ἀκανθώδης.
Evax pygmaea L. Εὐακία ἡ πυγμαία.
Calendula arvensis L. Καλενδούλη ἡ ἀρουραία.
C. arvensis v. *bicolor* Raf. Καλ. ἡ δίχρους.
C. Aegyptiaca Desf. Καλ. ἡ αἰγυπτιακή.
Tanacetum vulgare L. Τανάκητον τὸ κοινόν.

Κυνναροειδῆ, Cynareae.

Picnemon acarna L. Πικνάκανθος ἡ ἀκάρνη, κοινῶς ἀσπράγγαθο.
Notobasis syriaca (L.) Cass. Νωτόβασις ἡ συριακή, κοινῶς ἀνάλατος.
Onopordon caulescens Urv. Ὀνόπορδον τὸ καυλίζον.
Carlina lanata (L.) Καρλίνα ἡ ἐριοφόρος.
Carduus pycnocephalus L. Κάρδος ὁ πυκνοκέφαλος.
Centaurea mixta DC. Κενταύριον τὸ ἀνέμικτον, κοινῶς ἀλιβάραρον.
C. guicciardii v. *b. lineariloba* Hal et Dörf. *C. spinosa* L. Κ. τὸ ἀκανθώδες, κοινῶς ἀλίφονας.
Crupina crupinastrum Mor. Κρυπίνη τὸ κρουπίναστρον.
Scolymus hispanicus L. Σκόλυμος ὁ Ἰσπανικός.
Hymenocoma graecum L. Ὑμενόνημα τὸ ἑλληνικόν, κοινῶς χοιροβοσκός.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).

Σ. ΜΑΛΑΚΑΤΕΣ

ΟΤΑΝ ΠΕΘΑΝΕ Η ΑΓΓΕΛΑ

[ΔΙΗΓΗΜΑΣ]

Ὁ παπα-Σταῦρος δὲν ἤθελε νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν ξένον κόσμον, μιὰ χρονιάρα μέρα, κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος πεθυμοῦσε νὰ κάμῃ Χριστοῦγεννα οἰκογενειακά, νὰ ποῦμε.

Τὶς μεγάλες γιορτές, μαζεύονται οἱ ἀνθρώποι στὰ σπίτια τους. Ξεχνάνε τὰ νταραβέρια μὲ τὴν κοινωνία, καθὼς τὶς Κυριακάδες ξεχνάνε τὰ νταραβέρια μὲ τὴ δουλειά. Δυό, τρεῖς φορές τὸ χρόνο, γίνονται ὁλόκληρα ἀνεξάρτητοι, ξεσκαβώνονται ἀπ' τὶς ψευτιές, —γιατὶ στὴν οἰκογένεια δὲν ἔχουν τὴν ἀνέχκη ἀπ' ὅλους τους— μιὰ μέρα, καὶ τὴν ἄλλη πέφτουν πάλι μέσα.

Κάπως ἔτσι τὸ φαντάζονταν κι ὁ παπα-Σταῦρος. Ἦθελε νὰ μείνῃ στὸ κελλὶ μὲ τὸ μικρότερον ἀδερφό, νὰ φάνε, νὰ μιλήσουν λεύτερα, νὰ συλλογιστοῦν ἡσυχά-ἡσυχά γιὰ τὸ σπῖτι τους, γιὰ τὶς ἀγάπες τους, νὰ λησμονήσουν τὰ καθημερινὰ τὰ συνηθισμένα, τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ ζωὴ νὰ τραγουδήσουν κιόλας λιγάκι, καθὼς ἔκαναν τὰ παλιάχρονα.

Ὁ καλόγερος, ὁ παπα-Δανήλης, τὸν κάλεσε τραπέζι γιὰ τὴ μέρα τῶν Χριστοῦγεννῶν. Ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς, καθὼς ἦταν στὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, τοῦ τὸ εἶπε.

— "Ἐ, παπαΣταῦρο, αὔριο θὰ ρθῇτε μὲ τὸ Γιάννη στὸ σπῖτι. Νὰ μὴν ἔχουμε ἄλλες κουβέντες. Στά ξένα βρίσκεστε καὶ δὲν κάνεις νὰ μείνετε τέτοια μέρα μονάχοι. Θὰ φάμε καὶ δὲ θὰ λείψῃ τὸ βλογημένο. Ὑστερα συναμετάξω μας δὲ θὰ παραξηγηθεῖ κάνα τραγουδάκι. Ἐ;

Ὁ παπαΣταῦρος σούφρωσε τὰ φρύδια του· δυσχερῆσθηκε γιὰτὶ τὸν ἐνοχλοῦσαν.

— "Ὁχι, ἐλόγημένε, ἔκαμε. Αὔριο ὁ καθένας σπῖτι του· εἶναι ἄσκημα νὰ βρίσκεται ξένος ἐκεῖ. Αὐτό δὲ γίνεται.

— Μὰ τί λές καὶ σύ, παπά μου! Ἄφησε

ποῦ ξένος γιὰ μᾶς δὲν εἶσαι, μὰ, ἂς ποῦμε τὸ λόγο, καὶ νὰ ἴσονται... Δὲν εἶναι λόγια αὐτά, ποῦ κάθεσαι καὶ...

— Μὴν ἐπιμένεις, εἶπε σὲ θετικὸ τόνο ὁ ἄλλος.

«Ζευζέκη!» συλλογίστηκε ὁ καλόγερος στενοχωρημένος, ποῦ ἔβλεπε κάτι ὑπολογισμούς του νὰ κιντυεύουν νὰ μὴν ἀληθεύουν.

— "Ὁχι δά! ἔκαμε, δὲν πιστεύω νὰ μιλάς σοβαρά!..

Καὶ τοῦ εἶπε χίλια δυό, χωρὶς νὰ τὸν καταφέρει. Στὸ τέλος πήρε τὴν ὑπόσχεσή του, πὼς θὰ πήγαιναν τὴ δεύτερη μέρα, κι' ἔφυγε εὐχαριστημένος ποῦ μπόρεσε καὶ τόσο μόνο, γιὰτὶ ἤξερε τὶς ἰδιοτροπίες τοῦ παπα-Σταύρου.

Ἐκεῖνος ἔκαμε μιὰ βολτίτσα στὴ δειντροφυτεμένη ἀύλῃ, ποῦ τὴν τριγύριζε τοῖχος μὲ κάγκελα σιδερένια πάνω, καὶ μπῆκε ὕστερα στὸ κελλὶ τοῦ διπλοῦ, ἦταν τοῦ παπα-Δανήλη, μὰ σπάνια ἔμενε ἐκεῖ ὁ καλόγερος. Πήγαινε σπῖτι, ποῦ εἶχε τὴ μάνα του καὶ δυὸ ἀδερφάδες, τὴν Ἀγγέλα καὶ τὴ μικρὴ Κατερίνα.

Ὁ παπαΣταῦρος ξαπλώθηκε στὸ ἀπλὸ κρεβάτι του σὰν ἔβγαλε τὸ καλιμαῦκι καὶ τὸ ράσο, ἔναψε ἕνα τσιγάρο καὶ συλλογίζονταν, κοιτάζοντας τοὺς καπνοὺς, ποῦ ἀνέβαιναν σὲ χίλια δυὸ δαχτυλιδένια ἀκήματα. Συλλογίζονταν πὼς βέβαια καλὰ ἔκαμε κι ἀρνήθηκε νὰ πάει αὔριο. Δὲν ἦταν καλὸ νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν ξένον κόσμον μιὰ χρονιάρα μέρα, κι ἄλλως τε, ἐνόχλησεν καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο θὰ ἦταν, ἀν βρίσκονταν σὲ ξένους ἀνάμεσα. Θάμενε μὲ τὸ Γιάννη καὶ θὰ περνοῦσαν ὁμορφα στὸ κελλί. Μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὶς φροντίδες του, ἡσυχά, ἡσυχά.

Για όλα είχαν φροντίσει: κρέας, κρασί, γλυκά. Λοιμώξεις, μαγειρίτσες, μόνον τους ήταν δώ. Ίσως από το φάι, αλλά να θύνην κάμποσο στα τραπέζι, γρήγορα λούσαν για το σπίνι, μα όχι όμως τις άλλες φορές. Δέ θάλεγαν για τις στενοχώριες τις οικονομικές ή άλλες; απλούστατα, ή κουβέντα τους θα ήταν για τις εύτυχισμένες μέρες, που όλοι μαζί, χαίρονταν γύρω στο γιορτινό τραπέζι. Και ύστερα θα σόπαιναν, αφιόνοντας τη σκέψη λεύτερη, να τρέξει στα παλιά.

—Ο Γιάννης ακόμα, μουρμούρισε μια στιγμή και κατόπιν πρόσπεσε: μά έχει κάμποσα ψώνια να κάμει.

Κι έχωσε το ζερβί του χέρι, μέσα στα πυκνά και καλοχτενισμένα μαύρα του γένεια, που καθώς ήταν μακρὰ, έδιναν κάτι το σεβάσμιο στη σοβαρή και σκεδόν κατσουφιασμένη μορφή του.

Ξανάρχισε να συλλογίζεται.

«Κι αυτό το παιδί! Παιδί ακόμα κι ως πατούσε τα είκοσι χρόνια! Λιγάκι μυαλό δικό του δεν είχε. Πρέπει να του δείχνεται αυστηρός κι άγριος κάποτε, για να γίνει ένας άνθρωπος με χαρακτήρα, που να μπορεί να ζήσει καλά στην κοινωνία».

Με τα φρόδια έκαμε έναν επιδοκιμαστικό μορφασμό.

Ήταν εύτυχημα, που από τα μικρά χρόνια—σάν πέθανε ο πατέρας—τόν πήρε μαζί του και τον δασκάλεψε, γιατί καθώς πού είχε μια αδυναμία στο μυαλό, μια δειλία, θα πήγαινε χαμένος.

Τόδεξε όμως κι εκείνος, πώς αίστάνθηγε το καλό που του έκαμε και τον σέβονταν σάν πατέρα, τον άκουε στο κάθε τι. Γι' αυτό, λόγος δεν ήταν να γίνει. Τόσο δα δεν έκανε, αν δε ρωτούσε πρώτα.

Ένα παιδί μάλαμα, αλλά... αλλά... ακόμα παιδί.

Αν το καλοπρόσεχε κανένας, θα βλεπε πίσω στην κάθε δουλειά του, στο κάθε κούνημα και στην κάθε σκέψη ακόμα, τον ίδιο τον πατέρα, που όρμηγε, διέθυνε. Έτσι σιγά-σιγά αλλά σίγουρα, θα γίνονταν ένας χαρακτήρας, θα συνηθίζε να σκέπτεται μονάχος, θα έπληζε το μυαλό του τέλος πάντων σ' ένα θαυμάσιο καλούπι!

Ο άνθρωπος πρέπει κάτι να κάμει για να μπορεί να κάμει το σωστό, πρώτα είναι

ανάγκη να ακουσει τυφλά τους μεγαλύτερους.

—Και όμως, είπε ο πατέρας, τις λέξεις, έτσι που να βγαίνουν καθαρά, ή να πτο στομα του, και όμως έτσι να μην αβυσσώ και οι λέξεις. Γράφει.

Το «όμως» δεν είχε καμιά θέση στα λόγια του, αλλά του φάνηκε έντελως φυσικό να το πει, σάν ν' άκουε τη νεολαία που διαμαρτύρονταν για τις αντιλήψεις του. Μάλιστα ένα χαμογέλο, ειρωνικό και περιφρονητικό μαζί, έκαμε τ' παχιά του μουστάκια, που κρέμόνταν πρὸς τὰ γένεια, να κουνιθούν.

«Οι άνθρωποι, κι άντρες ακόμα, όσο έχουν μεγαλύτερους, τίποτα δεν πρέπει ν' αποφασίζουν και να κάνουν αν δε ρωτάνε».

Αν ξαναζωντάνευαν τα παλιά καλά χρόνια, που τὰ πάντρευαν οι γονιοί, τὰ παιδιά, χωρίς να πάρουν τη γνώμη τους!

«Θα γιναι αυτός; Αυτός ήξερε τί έκανε και ήταν σίγουρος. Ανάθεψε το Γιάννη, καθώς τὰ παλιά καλά χρόνια!»

—Θέλεις τίποτα, δέσποτά μου; άκούστηκε μια φωνή στο παράθυρο.

Ήταν ο καντηλιανάφτης της εκκλησίας που θά είχε τελειώσει τη δουλειά του κι έφευγε.

—Όχι, μπαρμπά-Μανώλη, νερό έχουμε, άντε στο καλό και κοιμήσου γρήγορα, για να μη σε πάρει ο ύπνος τη νύχτα, άποκριθήκε.

«Ναι, βέβαια, ξανασυλλογίστηκε, έτσι είναι άργότερα, το παιδί, θά του γνώριζε το καλό, και θά είχε κι αυτός γεράματα, ανθρωπινά».

—Έχουμε υποχρεώσεις, στέναξε, άπέναντι του Θεού, αλλά και των ανθρώπων!

Ακούστηκαν βήματα έξω, στις πλάκες της αυλής, και του έκοψαν τις σκέψεις. Άνοιξε ή πόρτα και μπήκε ο Γιάννης με τα μάτια τὰ χέρια, λαχανιασμένος, αβυσσώ, άφησε μια μπουκάλια γεμάτη, πάνω στο τραπέζι, και κρέμασε στο χείλος του μια κινούρα φορεσιά.

Ο παπάζ, ξεπλωμένος, ακόμα τὸν άρραβανολοιούσε με το βλέμμα, που έπεσε μια στιγμή στη ντυμασιά. «Ή μόνη που άμφοι τία, σκέπτεται, ρούχα, δεν του χρειζόνταν τώρα, μα δε θέλησε ν' άκούσει απ' απ' εμένα».

Ο κακομοίρης, δὸν τὸδεξε φανερά, κι ήταν πικραμένος τὸς μέρες. Δὸν μπορού να πῶ πῶς κι' αὐτοῦ φέρθηκε άσχημα, αλλά...

—Ο κακομοίρης, δὸν τὸδεξε φανερά, κι ήταν πικραμένος τὸς μέρες. Δὸν μπορού να πῶ πῶς κι' αὐτοῦ φέρθηκε άσχημα, αλλά...

—Ο κακομοίρης, δὸν τὸδεξε φανερά, κι ήταν πικραμένος τὸς μέρες. Δὸν μπορού να πῶ πῶς κι' αὐτοῦ φέρθηκε άσχημα, αλλά...

—Ο κακομοίρης, δὸν τὸδεξε φανερά, κι ήταν πικραμένος τὸς μέρες. Δὸν μπορού να πῶ πῶς κι' αὐτοῦ φέρθηκε άσχημα, αλλά...

—ΠαπαΣταύρο, είπε ο Γιάννης, σάν κάθησε και πήρε μια βαθειά ανάσα, όλα τάχουμε έτοιμα τώρα, δὸν πιστεύω να μ'ας χρειάζεται άλλο τίποτα.

—Πῶς σου πάνε τὰ ρούχα; ρώτησε, χωρίς ν' άποκριθεί, εκείνος.

—Καλά, τέλεια. Έχουν μια εφαρμογή...

—Βέβαια, σεῖς οι νέοι ξέρετε να ντύνεστε. Δὸν άμφιβάλλω, θά ναι τῆς τελευταίας μόδας, έκαμε μ' άδιαφορία ο παπάζ, γιατί δὸν ήθελε να φανεί πῶς προσέχει σὲ τιποτένια πράγματα.

Ο Γιάννης χαμογέλασε.

—Όχι δά... είπε.

—Τὸ καλύτερο που θά κανες, ήταν ν' άκούσεις τὴν πρώτη μου συμβουλή.

Ο νέος σοβαρεύτηκε.

—Εγώ, ὅπως είπες έκαμα, μουρμούρισε.

—Ναί! μού είπες κατεβασμένα τὰ μούτρα μια βδομάδα. Νεολαία, νεολαία!..

Σώπασαν.

Σὲ λίγο, ο παπάζ θυμήθηκε πῶς τῆς δεύτερης μέρας τὸς είχαν τραπέζι.

—Τὸ ξέχασα, είπε σουφρώνοντας τὰ χείλια του, σάν ἀπὸ δυσάρεστη σκέψη. Άκου, Γιάννη, πρέπει να πᾶς να ψωνίσεις κάτι τι ακόμα' μεθαύριο, μ'ας έχει τραπέζι ο παπα-Δανήλης και πρέπει κάτι να πᾶμε κι ἑμείς. Μ'ας κάλεσε για αύριο, μα δὸν μου καλάρεσε, τέτοια μέρα να αφήσω τὸ καλλί μου. Πετάξου και πάρε μια μπουκάλια κρασί ακόμα και γλυκά. Λεπτά έχεις; Να ένα εικοσιπεντάριο...

Ο νέος χλώμιανε και κοκκίνιζε με τῆς σειρά. Σηκώθηκε ζωηρά και φόρεσε τὸ καπέλο πρώτα κι' ύστερα τὸ πανωφόρι του.

—Έχω λεπτά... δὸν πειράζει, έλεγε με κομμένες φράσεις καθώς έψαχνε για μπουκάλια κι έτσι λοιπόν, μ'ας κάλεσε ο παπα-Δανήλης;

—Ναί. Τὰ βαριέμαι αὐτὰ τὰ σούσουρα, μα με φορτώθηκε στα γερά.

—Έ, καλωσύνη του! έκαμε ο νέος προσπαθώντας να δώσει έναν αδιάφορο και φυσικὸν τόνο στη φωνή του.

—Βέβαια.

Έψαχνε ακόμα για τῆς μπουκάλια ο Γιάννης, μέσα στη ντουλάπα.

—Βρήκες; ρώτησε ο παπάζ και χασμουρήθηκε.

—Ναί, πάω.

—Άκου, μὴν άργεῖς γιατί πείνασα και πρέπει να κοιμηθούμε γρήγορα.

Για κάμποση ὥρα κοίταζε τὴν πόρτα, ἀπ' ὅπου βγήκε ο άδερφός του, ύστερα σηκώθηκε, άναψε τὸ φῶς, γιατί σκοτεῖδιαζε κι' έβαλε λάδι στο καντήλι του, μουρμουρίζοντας προσευχές. Κατόπιν πήγε, ξεκρέμασε τὸ καινούριο σακκάκι τ' άδερφοῦ του και τὸ κοίταξε προσεκτικά' τὸ ίδιο έκαμε και για τὸ γελέκο και τὸ παντελόνι. Τώρα που έλειπε ο Γιάννης, μπορούσε να τὰ ιδεί ὅσο ήθελε, μα μπροστά του δὸν έπρεπε να δίνει σημασία σὲ τέτοια μικροπράματα Θεός «φυλάξει»! Οι νέοι τὸ παίρνουν άπάνω τους, με τὸ παραμικρό. Πόσο λεπτό ζήτημα είναι ἡ άνατροφή!

Έβαλε πάλι τὰ ρούχα στη θέση τους και κάθισε στο κρεβάτι.

«Δὸν έπρεπε να τοῦ κάμω λόγο, συλλογίστηκε' ὅς τάφκιασε, νέος είναι και δὸν μπορεί να φοράει ὅλο τὰ ίδια, τὰ ίδια. Άλλά τι να κάμεις, που αν δὸν τὸς μαλώνεις ὅλη τὴν ὥρα, θα ρεβούν πῶς γίνηκαν άντρες πιά... Τώρα ὅμως, έχουμε χρονιάρες μέρες και πρέπει κάπως αλλοιώτικα να φέρνουμε... πιὸ ανθρωπινά».

Ο Γιάννης είχε βγει, κι' όταν βρέθηκε στην αυλή, έτρεξε σάν παιδάκι. Στο δρόμο, που είχε κίνηση μεγάλη ακόμα, δὸν γύριζε να ιδεί τίποτα' κοίταζε χάρη κι ἡ καρδιά του πετούσε ἀπ' τῆς χαρά.

Ὡστε θά πήγαιναν στοῦ παπα Δανήλη, στῆς Άγγελας; Θά βρίσκονταν λοιπὸν κοντά της, ὅρες ὁλόκληρες; Κοντὰ στὴν Άγγελα! Θά μιλούσαν, θά γελοῦσαν... Θε μου! πῶς τὰ φέρνεις βολικά τὰ πράγματα!

Ένας χρόνος π' άγαπιόνταν, σωστός χρόνος και περσότερο' μα μια φορά δὸν μίλησαν γι' άγάπη. Αυτός ο καημένος, περνούσε ἀπ' τὸ σπίνι της κάθε πρωί, που πήγαινε στο κατάστημα, και κάθε βράδυ γυρίζοντας. Κάποτε τόλμησε να τῆς μουμουρίσει «καλημέρα» καθώς τὴν είδε στο παράθυρο, μα σάν τόλεγε, είχε τὰ μάτια κατεβασμένα, κι' οὔτε άκούστηκε καθόλου' και πέρασε κι έφυγε, κόκκινος, ἐνῶ ἡ καρδιά του χτυπούσε δυνατά.

Αὐτὸ έγινε ἐδῶ και ἔξη μῆνες' ύστερα ήρθε ο άδερφός της, ο παπα Δανήλης, κι' ὅπως ήταν φυσικό, γνωρίστηκαν. Πήγαιναν

καμιά Κυριακή περίπαιτο, μά πάντα βρίσκονταν μαζί η Κατερίνα. Κάθονταν σέ κανένα εξοχικό καφενείο, κι αν τύχαινε ή μικρή νά τρέξει πύ πέρα, γιά παιγνίδι στά χορτάρια ή τόν άμμο, γυτός τή έβανε και γύριζε αλλού. Καταλάβαινε πώς ήταν κόκκινος, κόκκινος, ένωθε τώ αίμα ν' άνεβαίνει και νά τού βάρει τά μάγουλα. Δέν ήξερε τί νά κάμει, κουνούσε τώ πώδι και σφύριζε κάτι, άσυνήγητα. Αφού φορές τόπαθε αυτό, γιατί ύστερα δέν έφηνε τή μικρή Κατερινούλα, νά φεύγει από κοντά τους.

Τά μάτια τής Άγγέλας ήταν γεμάτα αγάπη· πόσο φοβόνταν νά τή κοιτάξει, όταν βρίσκονταν μαζί!

Σάν περνούσε γιά τή δουλειά του, εκείνη πάντα στό παράθυρο ήξερε τήν ώρα και περίμενε. Τότε τήν κοίταζε και χτυπούσε ή καρδιά του. Ναι, τά μάτια τής ήταν γεμάτα αγάπη κι αυτή κοίταζε ξέθαρρα. Πώς τόν έκανε τώ κοίταγμα της νά φοβάται, νά τρέμει! Μά ήταν τρελή; Άν τούς έβλεπε κανένας τί θά γίνονταν; Θέ μου!

—Άγγέλα, Άγγέλα, μουρμούρισε σφίγγοντας τά δόντια του.

Νά, αυτός ήταν αληθινός έρωτας, πού κρύβονταν βαθιά, κι' όσο μεγάλωνε, τόσο πύ βαθιά φώλιαζε! Ούτ' ένα λόγο γιά τήν αγάπη, δέ μίλησαν ποτέ.

—Άγάπη μου, Άγγέλα, ξαναμουρμούρισε σφίγγοντας πύ πολύ τά δόντια του.

Μπήκε σέ μιιά ταβέρνα κι' έδωκε τή μπουκάλα νά τή γερίσουν. Κι' εκεί άκόμα συλλογίζονταν.

Τή δεύτερη μέρα πήγαν. Έρριχνε μιιά ψιλή βροχή κι' οί δρόμοι ήταν έρημοι, μελαγχολικοί μόνο κάμποσα σκυλιά γύριζαν σάν άφεντάδες, κι' έδειχναν πότε-πότε τά δόντια τους τώ ένα στ' άλλο σά νά χαιρετιόνταν με χαμόγελο ευγενικώτατο.

Περπατούσαν σιωπηλοί, σάν άγνωστοί· όλη τους ή ζωή έτσι πέρασε σκεδόν, κι όμως ό ένας ήξερε και τής σκέψεις τού άλλου άκόμα. Δέν έλεγαν, παρά γιά καμιά δουλειά κι' ό,τι συλλογίζονταν ό καθένας, τώ κρατούσε γιά τόν έαυτό του. Τούς χώριζε ή παιθαρχία.

Ο Γιάννης κρατούσε σ' ένα χάρτινο δισάκι τά γλυκά, τυλιγμένα με ψιλό χαρτί, κι ό παπός είχε τή μπουκάλα, κρυμένη κά-

τω άπ' τώ ράσο του. Η ώρα ήταν πάνω κάτω δέκα τώ πρωί.

—Τό βράδυ, μή λησμονήσουμε, πώς θαρ θή κι ό Δημήτρης, είπε ό παπα-Σταύρος όταν είχαν φτάσει στό σπίτι πιά.

Στήν πόρτα τούς καλοδέχτηκε ή Άγγέλα, στολισμένη και γελαστή, και πίσω της στέκονταν ό παπα-Δανήλης· τούς χαιρέτισε και, σάν είδε πώς κρατούσαν πράματα, κατσούφιασε.

—Μά δέν είναι σωστό αυτό, παπα-Σταύρο, είπε σά νά είχε προσβληθεί· εγώ δ' εγώ κάλεσα γιά νά μου κάμετε τώ τραπέζι!

—Ναι, τώ ξέρω, έκαμε ό παπός γελώντας, κι έδωσε στήν Άγγέλα τή μπουκάλα· Εκείνη γύρισε στό Γιάννη.

—Δέ θά μου δώσετε και τώ δεματάκι σας; ρώτησε ενώ άστραφτε τώ πρόσωπί της από ένα χαμόγελο.

—Πώς όχι, έκαμ' εκείνος.

Είχε κοκκινήσει και καθώς οί άλλοι προχώρησαν, τήν κοίταζε ως πού μπήκε στήν κουζίνα, περπατώντας πεταχτά, ενώ αυτός κρεμούσε τάχα τώ πανωφόρι του, κι άργοΰσε πύ πολύ άπ' ό,τι έπρεπε.

Η μικρή Κατερινούλα, φάνηκε στήν πόρτα τής σάλας· τής χάδεψαν τώ μάγουλο και μπήκαν όλοι μέσα. Η γριά μάννα τού καλόγερου, πού κάθονταν στόν καιναπέ, σηκώθηκε και τούς καλωσώρισε· Ύστερα βολεύτηκαν στίς καρέκλες κι άρχισαν νά μιλάνε, όσο πού νάρθη ή ώρα γιά τή φαί.

Έφερε κονιάκ ή Άγγέλα και τρατάρησε όλους. Ο Γιάννης είχε γίνει πάλι παπαρούνα και κρατούσε κατεβασμένα τά μάτια· αν έρριχνε καμιά ματιά σ' εκείνη, ήταν τόσο φοβισμένη, πού μόνο μετρούσε τώ πόδια της και στέκονταν στόν ποδόγυρο. Καμιά κακή σκέψη δέν τού έρχονταν, έλεγ' απλώς μέσα του πώς ήταν πολύ όμορφη, ό,τι έβλεπε και ταιριαζαν θαυμάσια στό πρόσωπο και τώ κορμί τής Άγγέλας. Εκείνη τόν κοίταζε κάπου-κάπου με διάκριση κι ήταν κι αυτή κόκκινη και λίγο ταραγμένη.

Πόσο θάθελε νά ήταν μιιά στιγμή μόνι της με τώ Γιάννη, νά τού μιλήσει, νά τού πει... Μά ούτε με τά μάτια δέ μπορούσε νά τού γνέψει, νά τόν κάμει κάτι νά νιώσει, γι-

τί εκείνος κάθονταν σάν πρωτόβγαλτο κοριτσάκι. Έφυγε, ρίχνοντάς του μιιά τελευταία ματιά άπ' τήν πόρτα, σά νά τόν μάλωνε χαδιάρικα.

Οί άντρες με τή γρά μιλούσαν γιά διάφορα άσήμαντα πράματα, έτσι, νά μήν κάθονται βουβόι, κι ό νέος άρχισε νά κοιτάζει ένα λεύκωμα με κάρτες ενώ τόν βασάνιζε κάτι μέσα του.

Ήταν όλη ή καρδιά του πλημμυρισμένη άπ' τήν Άγγέλα, τήν αγαπούσε τρελλά· ήθελε νά μπορούσε τώρα δά, νά τή σφίξει στήν άγκαλιά του, νά αίστανθαι τώ στήθος της πάνω στό δικό του. Κι' εκείνη τόν αγαπούσε τώ ίδιο, τώ ήξερε καλά, ως μήν τώ είχαν πει ποτέ. Ναι, ή Άγγέλα θά γίνονταν γυναίκα του, δέν ήταν άμφιβολία, μά... μά πώς θά έρχονταν νά γίνει αυτό τώ πράμα; Τι θάλεγε ό παπα-Σταύρος; Πώς νά τού τώ πει;... αν δέν ήθελε αυτόν τόν γάμο, αν έλεγε: όχι;... Τι θάκανε τότε; θά τού γύριζε λόγο, θά τόν πίκραινε αυτόν, πού τόσα χρόνια τόν έίρεψε και τόν φρόντισε σάν πατέρα;... Ο Θεός ες έφερνε βολικά τά πράματα· ή Άγγέλα θά γίνονταν γυναίκα του μιιά φορά, αυτό ήταν σίγουρο.

Οί άλλοι μιλούσαν, μά ούτε τούς πρόσεχε καθόλου. Αξαφνα αίστάνθηκε τώ αίμα ν' άνεβαίνει πάλι στά μάγουλά του. Σήκωσε τά μάτια και είδε τήν «αγάπη του» νά στέκεται στό άνοιγμα τής πόρτας, γελαστή.

—Θέλετε τίποτα; ρώτησε χαριτωμένα σιάχνοντας μιιά μπουκλα τών μαλλιών της.

—Όχι, Άγγέλα μου, αποκρίθηκε ή μητέρα της, προσέξε τά φαγιά.

Εκείνη χαμογέλασε, χάδεψε με μιιά γλυκιά ματιά τώ ντροπχλό νέο και ξαναπήγε στήν κουζίνα. Με νευρικότητα δοκίμαζε γιά τελευταία φορά τά φαγιά, άσφύγιζε τά πιάτα, τά μαχαιροπήρουνα και, κάλλε λίγο, έκανε μιιά βόλτα ως τόν διάδρομο χωρίς λόγο, γύριζε πίσω, τίναζε κάτι τί και μάλωνε τήν Κατερίνα γιά φταίξιμο πού δέν είχε κάμει.

—Γιατί νά μήν τού παραγγείλω τίποτα; είπε σιγανά μιιά στιγμή κι έπλεξε τά χέρια της, καθώς ό,τι βρίσκεται σ' άπελπισία κανείς.

Η ώρα κόντευε έντεκα, τώ έβλεπε στό μικρό της ρολογάκι τού χεριού, κι' άλλοτε τής φαινόταν πώς περνούν γρήγορα, σάν άστραπές, τά λεπτά, άλλοτε πάλι νόμιζε πώς οί δείχτες σταμάτησαν ολότελα κι' έλεγαν τήν ίδια ώρα πάντα. Ούτε ήξερε τί ήθελε· μουρμούριζε κάθε τόσο:

—Πότε θαρθεί κι' αυτή ή στιγμή; Γιατί άργεί τόσο, Θέ μου!

Κι ύστερα από μικρή σκέψη:

—Πόσο κοντά στό γιόμα είμαστε! Δέ μπορεί τάχα ν' άργήσει;... Γιατί νά γίνει αυτό τόσο γρήγορα; Δέ θά ήταν καλύτερα νάχουμε λίγες μέρες μπροστά μας;..

Μιιά ανατριχίλα περνούσε στό κορμί της, σάν από άπαντοχή ή φόβο.

Τόσον καιρό, δέν τώ σκέφτονταν και δέν τώ λογάριζε καθώς σήμερα, τώ ζήτημα πού τήν έκανε νά τρέμει και νά χαιρείται. Είχε τήν έλπίδα μέσα της, πού έσβυσε κάθε άλλον συλλογισμό. Κι' αλήθεια, ή έλπίδα δέ βγήκε ψεύτικη, ως ένα μέρος τούλάχιστο. Ο παπα-Δανήλης πήρε τώ πράμα άπάνω του. Ναι, μά...

—Άγγέλα, είναι ώρα μου φαίνεται, ακούστηκε από τώ διάδρομο ή φωνή τού καλόγερου.

Εκείνη ταραχτηκε, σά νά τήν έπιασαν νά κλέβει, οί σκέψεις της κόπηκαν κι άρχισε κάτι νά κάνει τάχα.

—Άμέσως! αποκρίθηκε με τρεμάμενη τή λιγερή της φωνή.

—Εμπρός, Κατερίνα, είπε στή μικρή, πιάσε τώ τραπεζομάντηλο, πετσέτες, κι έλα μέσα.

Πήγαν κι οί δυό στή σάλα κι έστρωσαν τώ μεγάλο μεσιανό τραπέζι, άφού πήραν ό,τι είχε άπάνω πρώτα.

Ο Γιάννης έκαμε κουράγιο, σάν είδε κιόλας τούς άλλους νά κοιτάζουν άπ' τώ παράθυρο έξω, κι έρριξε τά μάτια στήν Άγγέλα, πού τού έκανε κάτι παράτολμα γενήματα. Έδειχνε τώ τραπέζι, ύστερα τόν καλόγερο κι έφερνε τώ χέρι στό στόμα της. Εκείνος τήν έβλεπε μιιά στιγμή χωρίς νά καταλαβαίνει τίποτα, και γύρισε έπειτα τρομαγμένος, νά ιδεί μήν τούς ένωσαν.

(Ακολουθεί)

ΝΙΚΟΣ Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ Δεκαπενθήμερον

ΕΤΟΣ Β'

Μὲ τὸ σημερινὸν τεύχος ἡ «Νέα Ἑστία» εἰσέρχεται ὑπὸ αἰσους οἰωνοὺς εἰς τὸ Β' ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της. Ἡ ἀγάπη, μὲ τὴν ὁποίαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν περιέβαλε τὸ ἐκλεκτότερον ἑλληνικὸν κοινόν, — ἀγάπη τὴν ὁποίαν ἐβλέπαμεν, εἰμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν, ναυξάνη ἀπὸ τεύχους εἰς τεύχος, — τῇ ἐξασφαλίζει τὴν μακροζωίαν. Τὰ ἔτη θὰ παρέρχωνται, καὶ ἡ «Νέα Ἑστία» θὰ ἐκδίδεται πάντοτε, καὶ οἱ τόμοι της, ἀλλεπάλληλοι, θὰ γεμίζουν τὰς ἑλληνικὰς βιβλιοθήκας. Καὶ ὅταν ἀνόμῃ λείπωμεν ἡμεῖς ποῦ τὴν ἐκδίδομεν σήμερον, θὰ τὴν ἐκδίδουν ἄλλοι. Διότι δὲν ἐφείσθημεν δαπανῶν καὶ κόπων διὰ νὰ τὴν ἰδρύνωμεν καὶ νὰ τὴν ἐδραιώσωμεν, προπύτων δὲ διότι ἡ ἐδραίωσις αὐτὴ ἐγενεῖν ἐπὶ ἐνὸς προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἔτυχε τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, δηλωθὲν εἰς τὸ κύριον ἄρθρον τοῦ 1ου τεύχους τοῦ 1927, ἐτηρήσαμεν ἀπαοικηλῶς μέχρι τοῦ τελευταίου, ἀπαρκελῶς δὲ θὰ τὸ τηρήσωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μεταβάλλωμεν τὸ παραμικρόν. Χάρης εἰς τὸ πρόγραμμά της, ἡ «Νέα Ἑστία» ἐτιμῆθη ὡς τώρα, καὶ θὰ τιμᾶται πάντοτε, διὰ τῆς συνεργασίας τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων καὶ λογοτεχνῶν, τῶν ὁποίων ἐπανειλημμένως ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια, ὅπως ἄλλωστε καὶ τῶν ἐπίσης ἐκλεκτῶν ἀναγνωστῶν της. Καὶ πάλιν χάρις εἰς τὸ πρόγραμμά της ἠμπούρεσεν, εὐθύς ἀπὸ τὸ πρῶτον της ἔτος, ἀφ' ἐνὸς νὰ χρησιμοποιήσῃ νέους ἐπιστήμονας καὶ λογοτέχνας, γνωστούς ὡς τότε μόνον εἰς τοὺς κύκλους των, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐμφανίσῃ ἄλλους, ἐντελῶς ἀγνώστους πρὶν, ἢ ἀνάδειξις τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν καὶ ἄλλο καύχημα, καὶ ἄλλον τίτλον τιμῆς. Οὕτω καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ «Νέα Ἑστία» θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι συντηρητικὴ μαζὶ καὶ νεωτεριστικὴ, βαδίζουσα σταθερῶς εἰς τὸν ἴσιον της δρόμον, ἀποφεύγουσα τὰ ἐπιπλέον ἀκρά, προπύτων δὲ διατηροῦσα τὴν ἀνεξαρτησίαν της, μακρὰν ἀπὸ κάθε φαιδρίας, κάθε κλίνας, καὶ ἀφίνουσα εἰς τοὺς συνεργάτας της πλήρη ἐλευθερίαν γλώσσης καὶ σκέψεως, ἐντὸς τῶν ὁρίων πάντοτε τοῦ σεμνοῦ καὶ τοῦ λογικοῦ. Μόνον ἐξωφρενισμοὶ δὲν χωροῦν εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν». Οὔτε ἡ διεύθυνσις της τοὺς ἀνέχεται, ἀλλ' αὐτὲ τὸ κοινόν της.

Κατὰ τὸ ἔτος 1928 θὰ ἐκδοθῶν 24 δεκαπενθήμερα τεύχη ἀπὸ 48 σελίδες τὸ καθέν, τὰ ὁποῖα θὰ αποτελέσουν δύο τόμους ἀπὸ 36 τυπογραφικὰ φύλλα ἕκαστον, ἀκριβῶς ὁμοίους

κατὰ τὸν ὄγκον μὲ τοὺς συμπληρωθέντας δύο πρώτους. Ἐκτὸς τούτων, καὶ ἀνεξαρτήτως, ἡ ὑποδοχὴ τῶν Χριστουγεννιάτικων τεύχους τοῦ 1927 μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ ἐκδώσωμεν τοιοῦτο καὶ κατὰ τὸ 1928, ἐπέχον θέσιν καὶ ἡμερολογίου. Τὸ ἔκτακτον αὐτὸ Χριστουγεννιάτικον τεύχος τῆς «Νέας Ἑστίας» τοῦ 1928, ἐτοιμαζόμενον ἀπὸ τώρα, θὰ εἶναι θαυμάσιον ὑπὸ ἔποψιν περιεχομένου καὶ καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως, μὲ τελείαν ἐκτύπωσιν, μὲ ἰδιαίτερον εἰκονογράφειαν, μὲ τριχρωμίαν ἐκτὸς τοῦ κειμένου κτλ. Οἱ δὲ συνδρομηταὶ τῆς «Νέας Ἑστίας» θὰ τὸ λάβουν εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς τιμῆς εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πωλῆται.

Ὅσον διὰ τὴν ὕλην τῶν τακτικῶν τευχῶν τοῦ 1928, δὲν θέλομεν νὰ προαναγγείλωμεν τίποτε ὁρισμένον, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ «Νέα Ἑστία» ἔχει συγκεντρώσει ἐκλεκτὴν ὕλην — ἐκτὸς βέβαια ἐπιπλέον, — διὰ δύο τουλάχιστον ἔτη. Ἐπομένως δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη τί θὰ πρωτοδημοσιευθῇ ἀπὸ ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνεκδότων χειρογράφων. Ὅπως δὲ οἱ συνδρομηταὶ μᾶς εἰμποροῦν νὰ κρίνουν ἀπὸ τὴν δημοσιευθεῖσαν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ὕλην, καὶ ὅχι μόνον νὰ ἀναεώσουν μὲ πεποίθησιν τὴν ἐγγραφὴν των, — πρᾶγμα ἄλλωστε ποῦ τὸ ἔναμυν ἤδη οἱ περισσότεροι, — ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ προτρέψουν νὰ ἐγγραφοῦν, ὑποστηρίζοντες πάσῃ δυνάμει ἐν περιοδικόν, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν ἐπανειλημμένως ἐκφρασθεῖσαν γνώμην τῶν ἰδίων, εἶναι ἐκείνο ποῦ ἔχει ἀξίαν ὁ τόπος.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

ΠΡΩΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Ἐκεῖνο κυρίως, ποῦ κάμνει ἐντύπωσιν στὴν σημερινὴν ἐποχὴν, εἶναι ἡ ἀναπομονήσια γενικῶς τῆς νεότητος νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ὀριμότητος καὶ νὰ παύσῃ ὁποσδήποτε τὸν ῥόλον της. Φαίνεται σὰν νὰ φοβῆται, ὅτι ὁ καιρὸς τῆς δράσεως, μὲ τὴν ταχύτητα ποὺ κυλᾷ σήμερον, εἶναι ἐλάχιστος καὶ δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ κάμῃ τὴν ζωὴν της.

Ἡ προηγουμένη γενεά, καὶ ἀκόμη περισσότερο ἡ προπαρελθούσα, ἐπερίμεναν μίαν ὀρισμένην ἡλικίαν, ἀπὸ τὰ εἴκοσι πέντε καὶ ἄνω κυρίως οἱ ἄνδρες, καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι ἢ γυναῖκες, διὰ νὰ φανοῦν εἰς οἰκονομικὴν στείβαν καὶ νὰ ἀρχίσουν νὰ διεκδικοῦν τὰ ἐπαθλὰ εἰς τὰ διάφορα ἀγωνίσματα τῆς ζωῆς. Ἐνθ' σήμερον νέος δεκαετίας ἐννοεῖ νὰ ἔχῃ γνώμην, ἢ ὁποῖα νὰ εἰσακούεται, διὰ τὸ πολίτευμα — μὲ βῆτα παρακαλοῦ-

μεν γραμμένον — καὶ ἡ δεκαετίας δεσποινὴς ἔχει ἐξακολουθεῖ ὅλα τὰ ζητήματα, τὰ σχετιζὰ μὲ τὰς πολυποικίλους ἐκδηλώσεις τοῦ αἰσθήματος, καὶ ἐξετάζει καὶ συζητεῖ πανταχόθεν τὸν «αἶρωτα» — μὲ ἄλλα ἴδια μᾶς τὸν γράφει καὶ αὐτὴ — καὶ διαμαρτύρεται ὅτι εἶναι δικαίωμα ὁ ἔρως!

— Ὁ κόσμος, ἀπ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν θὰ καταστραφῇ — ὁμίλησεν ὁ λατροφιλόσοφος. «Πῶς θέλετε νὰ βαδίζωμεν καλῶς τὰ πράγματα, ὅταν ὅλα ἤρχισαν νὰ βρισκονται στὰ χέρια ἀνηλίκων, ἀναπομονούντων νὰ δράσουν καὶ νὰ φανοῦν; Οὔτε οἱ σοματικοὶ δυνάμεις, οὔτε αἱ πνευματικαί, οὔτε αἱ ψυχικαὶ ἔχουν ἰσορροπήσῃ ἀκόμη» διὰ τοῦτο ἡ νεότης τίποτε δὲν ὑπολογίζει καὶ ὅλα τῆς φαίνονται εἴκοστα καὶ κατορθωτά.

— Καὶ διὰ τοῦτο ὅταν τὰ βρῖσκει σκούρα, ἀπογοητεύεται καὶ ἀπελπίζεται ἀμέσως, ἀπήντησεν ὁ κριτικός, «ἢ ἀποτυγχάνουσα θυμώνει.

— Ἐγὼ δὲν βλέπω καμμιὰ νὰ ἀποτυγχάνῃ. Οὔτε καὶ θυμωμένη βλέπω καμμιὰ! — εἶπεν ὁ μεσάκοπος παρατηρητής. «Ὅλες ὅσες περνοῦν, εἶνε κηδηχτές, γελαστές, τσακιστές. Φαίνονται σὰ νὰ ἔχουν κατακτήσῃ τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν. Χαίρεται κανεὶς νὰ τῆς βλέπῃ καὶ νὰ τῆς ἀπολαμβάνῃ μὲ τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας ἀφθονον, μὲ τὸ βάδισμα στερεόν, μὲ τὸν ἄερα τῆς γνώσεως καὶ τῆς λύσεως τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς. Ματαίως θὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὰς ἀναμνήσεις μας αὐτὴν τὴν χάριν, τὴν ζωηρότητα, τὸ σφρίγος καὶ τὴν πεποίθησιν. Τί ἦταν, παρακαλῶ, ἡ μικρά συνομιλικὴ τῆς δεσποινίδος ποῦ περνοῦ τώρα; Δύο κοταδιάκια, μιὰ ποδίτσα, μιὰ χαμηλοβλεποῦσα φραγκοπαναγίτσα! ἐνίοτε δύο μάτια ρομαντικὰ σαχλοειδῶς βλέποντα πρὸς τὸν οὐρανόν, μιὰ προσηγοριὰ μελαγχολία καὶ μιὰ πονηρία ἐμφυτος.

— Κυττάξετε αὐτὴν, λόγον χάριν, αὐτὴν τὴν ἀνήλικον, ποῦ κατεβαίνει! — ἐπενέβη πάλιν ὁ λατροφιλόσοφος, ὀλίγον μύκωψ ὁ καὶ ἡμέτερος, προσβλέπων χωρὶς τὰ γυαλιά του. «Τίποτε δὲν εἶναι ἰσορροπημένον ἀκόμη ἀπάνω της. Ὅλα, καὶ βάδισμα καὶ βλέμμα καὶ κινήματα καὶ σιλουέττα, δεικνύουν κατὰ τὸ βεβιασμένον, τὸ ἀσχημάτιστον, τὴν πρόωρον ἀνάπτυξιν. Κυττάξετε τὰ μαλλιάκια, τὸ στέρνον! ἔπειτα τὴν ἀστάθειαν τοῦ βήματος, τὴν κνήμην, τὸ γόνατον! τὰ ἄνω τοῦ γόνατος...

— Κύριε! Μὴν προχωρῇτε! — διέκοψεν ὁ μεσάκοπος. «Εἶναι ἡ... γυναῖκά μου».

(«Ἑστία»)

ΛΑΥΡΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ εἰμποροῦν νὰ λέγουν. Ὁ Κωστὴς Παλαμᾶς δὲν ἐζήτησε διόλου νὰ ἱκανοποιηθῇ οἱ Θεσσαλονικεῖς θαυμασταὶ του ἠθέλησαν νὰ τὸν ἱκανοποιήσουν. Κι' ἠθέλησαν νὰ τὸν ἱκανοποιήσουν, δείχνοντάς του πόσον τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν τιμᾷ ἐκεῖ ὁ κόσμος, ἀκριβῶς διότι εἶχαν ἀγανακτήσῃ δι' ὅσα ἐτόλμησε νὰ εἰδᾷ περὶ Παλαμᾶ ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας ὁ γνωστός τῶν πάντων ἀρνητής. Πολὺ φου-

σικόν, πολὺ νόμιμον! Οἱ ἴδιοι ἐχθροί, θορυβημένοι ἀπὸ μίαν πάνδημον ἐκδήλωσιν, προφανῶς στρεφόμενὴν ἐναντίον των, παρηγοροῦνται τώρα λέγοντες ὅτι αἱ προδόσεις καὶ τὰ χειροκροτήματα περνοῦν, ἀλλὰ μένουσιν εἰς τὸν αἶωνα αἱ κριτικαὶ των. «Αυστοχὴς παρηγορία!» Τὸ ἐναντίον ἴσα-ἴσα εἶναι ἀληθινόν: Ἡ δόξα τοῦ Παλαμᾶ θὰ εἶναι αἰώνια ἢ κριτικὴ τῶν ἀρνητῶν ἔπεσε μὲ τὸ πρῶτον φύσημα. Ποῖος τῶντι πιστεύει πλέον εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀποστολάκη; Τὴν ἀντιπαραμικτὴν του σολομολατρεῖαν τὴν ἐξετίναξε τόσον καλὰ μ' ἓν ἄλλο βιβλίον — «Ὁ Σολωμός χωρὶς μεταφυσικὴν» — ὁ κ. Βάρναλης! Ἀλλ' ὡς ἀρήσωμεν αὐτοὺς τοὺς κυρίους εἰς τὴν ἄγονον λύσαν των καὶ ὡς ἴδωμεν τί ἐγενεῖν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην πρὸς τιμὴν τοῦ Παλαμᾶ. Παραλαμβάνομεν τὴν περιγραφὴν ἀπὸ τοῦ «Ἐλεύθερον Βῆμα»:

«Θεσσαλονίκη, 18 Δεκεμβρίου. [Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας]. — Τὴν πρωίαν εἰς τὸ θέατρον «Διονύσια», ἐν ἀσφυκτικῇ συρροῇ κόσμου, ἐγένετο ἡ διάλεξις τοῦ κ. Ἀντωνιάδου περὶ τοῦ κ. Παλαμᾶ. Μετὰ τὴν διεξοδικὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ, ὁμίλησεν ὁ κ. Βέης, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, εἰπὼν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι ὁ «Παλαμᾶς ἀπῆρξε διδάσκαλος τῶν διδασκάλων». Μετὰ τὸν κ. Βέην, ἀντιπροσωπεῖα φοιτητῶν προσέφεραν εἰς τὸν ποιητὴν στεφάνους δάφνης, προσφωνήσαντος τοῦ φοιτητοῦ κ. Σφενδονῆ. Ὡσαύτως προσέφερον στεφάνους δάφνης πρὸς τὸν κ. Παλαμᾶ τὸν Ὁδεῖον Ἀθηνῶν καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἑνωσις Νεανίδων. Ἐν μέσῳ θερμῶν ἐκδηλώσεων ὁμίλησε τελευταῖος ὁ κ. Παλαμᾶς, τονίσας ὅτι εἰς τὸ ἔργον του πολλὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἔδωσεν ὁ μακεδονικὸς ἑλληνισμός.

Τὸ ἀπόγευμα πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ ἐδόθη συναυλία ὑπὸ τοῦ Ὁδείου Θεσσαλονίκης, ἐπὶ αὐτῇ δὲ δεξίωσις ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς τὴν μικρασιατικὴν λέσχην. Εἰς τὴν δεξίωσιν παρέστησαν ὁ γενικὸς δικαζήτης κ. Καλεφάρας, ὁ δήμαρχος, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, τὸ προξενικὸν σῶμα καὶ ἄλλοι. Ἀφ' οὗ ἀπηγγέλθησαν ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, ὁμίλησεν ὁ πρῶτος τοῦ πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης κ. Σωτηριάδης, τονίσας ὅτι ἡ ἀφίξις τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσιν ἀποτελεῖ μέγα γεγονός, καὶ παραλλήλως αὐτὴν μὲ τὴν πρώτην μετάβασιν τοῦ Βαλαωρίτου κατὰ τὸ 1870 εἰς Ἀθήνας.

Ὁ κ. Παλαμᾶς θ' ἀνοχωρήσῃ ἐπαστρέφων εἰς Ἀθήνας, αὔριον (σήμερον) τὴν ἐσπέραν».

Ἀπὸ τὴν Πεντηκονταετηρίδα

τοῦ Γεωργίου Στρατήγη εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Ὁ δήμαρχος Πειραιῶς κ. Παναγιωτόπουλος, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ τὴν εὐγενὴ πρωτοβουλία, ἔκαμε τὴν εἰσήγησιν τοῦ ἑορτασμοῦ εἰς τὸ Δ. Θέατρον. Ἀλλὰ σπανίως, καὶ ἴσως διὰ πρώτην φοράν, δήμαρχος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξεφώνησε τόσον ὥρατον καὶ τόσον σημαντικὸν λόγον. Καὶ παραθέτομεν ἐδῶ ἐν ἀπόσπασμα, λυπούμενοι ποῦ

δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χρόνος νὰ τὸν δημοσιεύσω-
μεν ὁλόκληρον :

«Μὲ χαρὰν καὶ υπερηφάνειαν ἀνυπόκριτον θά
μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ κηρύξω, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς
Δημ. ἀρχῆς, τὴν ἐναρξιν τῆς σημερινῆς ἑορτῆς
καὶ νὰ ἐξηγήσω δι' ὀλίγων τὴν ἐκδηλωθεῖσαν
ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρωτοβουλίαν τοῦ Δήμου.

Ἡ πόλις μας, ὡς κέντρον Ἑμπορικόν, Βιομη-
χανικόν καὶ Ναυτικόν, ἐξελιχθεῖσα ὀλίγον κατ'
ὀλίγον εἰς ἀγωγὸν τῆς Πανελληνίου παραγωγικῆς
δραστηριότητος, θὰ ἠδύνατο νὰ νομισθῇ, ὅτι
ἐξανελεῖ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ὁλόκληρον
τὴν ζωικότητα τῆς καὶ ὅτι παραβλέπει τὸ πρὸς
τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας
χρέος τῆς.

«Καὶ ὅμως, διὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐνταντίου,
μία μαζὰ σειρὰ τέκνων τῆς, ἐργατῶν τῆς σκέ-
ψεως καὶ τοῦ καλίου, θὰ ἠδύνατο νὰ μνημο-
νευθῇ, ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ὁποίας τίθεται ὁ τετιμη-
μένος τῶν γραμμάτων ἀγωνιστὴς καὶ τῆς Ἑλ-
ληνικῆς διανοήσεως ἐκλεκτὸς ἀντιπρόσωπος Γε-
ώργιος Στρατιῆγης.

«Εορτάζουσα ὅθεν τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς
δημιουργικῆς ζωῆς τοῦ διακεκριμένου ποιητοῦ,
ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ
γενικεύσῃ περισσότερον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς θα-
λερότητος τῶν διαγώνων του, οὔτε νὰ στερεώσῃ
τὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνον κατακτηθεῖσαν ἡδὴ
δόξαν του.

«Ἐπιθυμεῖ κυρίως νὰ τιμῇσιν ἐκεῖνον, ὅστις
τὴν ἐτίμησεν, καὶ ἐπὶ πλέον νὰ διακηρύξῃ, ὅτι
παρὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς εἰς τὰς ἀσχολίας τῆς
ὀλικῆς προόδου, δὲν θεωρεῖ τὴν συσσώρευσιν
τῶν ἀγαθῶν ὡς σκοπὸν, ἀλλὰ ὡς μέσον διὰ τὴν
πνευματικὴν πρόοδον, ἡ ὁποία τυγχάνει καὶ ἡ
μόνη πραγματικὴ, καὶ ἡ ὁποία εἰς μίαν σύγχρο-
νον κοινωνίαν συντίθεται ἀπὸ τὸ μορφωτικὸν
ἐπίπεδον τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν μελῶν
τῆς, καὶ ἀπὸ τὰς κατακτήσεις τῶν πρωτοπόρων
τῆς εἰς τὰς σφαῖρας τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως.

«Εἰς ἐπιβεβαίωσιν δὲ τούτου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ
ἀπαριθμήσωμεν πλείστα ὅσα μορφωτικὰ ἰδρύμα-
τα, ἰδιωτικά, συλλογικά καὶ δημοτικά, λειτουρ-
γοῦντα κατὰ τρόπον πλέον ἢ ἱκανοποιητικόν, καὶ
νὰ ἐξάρωμεν καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν σημερινὴν
ἐδῶ συγκέντρωσιν, ἐκ τῆς ὁποίας καταφαίνεται
ὅτι ἡ Πειραιῆς Κοινωνία ὁλοπύχως συμπεριφέ-
ται τὴν τοιαύτην τῆς προόδου ἀντίληψιν, καὶ ὅτι
περιβάλλει διὰ τῆς πρεπούσης ἐκτιμήσεως καὶ
εὐλαβείας τοὺς πνευματικὸς ὁδηγούς τῆς καὶ τὸ
ἔργον των.

«Ἡ Δημοτικὴ Ἀρχή, ἀναλαμβάνουσα ὑπὸ τὸ
πνεῦμα τοῦτο τὴν πρωτοβουλίαν τῆς σημερινῆς
ἑορτῆς, ἐκπληροῖ ἕνα ἐπιτακτικὸν καθήκον τό-
σον ἀπέναντι τοῦ ποιητοῦ ὅσον καὶ ἀπέναντι
ἐαυτῆς καὶ ἐκείνων οἵτινες τὴν ἀνέδειξαν.

«Ἀλλὰ δὲν νομίζει ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῆς λήγει εἰς
τὸ σημεῖον αὐτό. Ὁ Δήμος, ὡς κατὰ κύριον λό-
γον καὶ ἐπίσημος ἐκπρόσωπος ἑνὸς κοινωνικοῦ
συνόλου, θὰ ἦτο ἀπαρνητὴς τῆς ἐκπολιτιστικῆς
τοῦ ἀποστολῆς, ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ πρωταρχικῶς ἐν-
διαφέροντος θέματος τούτου τῆς πνευματικῆς
προόδου, δὲν εἶχε σαφῶς καθωρισμένους τὰς ἀν-

τιλήψεις του καὶ δὲν ἐβίδιζεν ὅπωςδὴποτε ἐπὶ
ἑνὸς πλήρους καὶ πραγματικοῦ συνόλου ἐνεργει-
ῶν, ἐξυπηρετουσῶν τὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὴν ἀνά-
πτυξιν τῆς.

«Εἰς τὴν τοιαύτην προσπάθειάν του ὁ Δήμος
ἔχει νὰ διαστείλῃ δύο βασικὰς γραμμάς. Τὴν
μόρφωσιν διὰ παντὸς μέσου τῶν πολλῶν ἀφ' ἑνός,
καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν ὀλίγων, τῶν
ἀπὸ φύσεως καὶ ἀπὸ σπουδῆς μᾶλλον πεφωτι-
σμένων».

Ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας ἔκαμιν ἕνα
θαυμάσιον χαρακτηρισμὸν τοῦ εορτάζοντος ποιη-
τοῦ. Ἰδοὺ τὸ προῖκον :

«Ὁ Δήμος τοῦ Πειραιῶς θέλησε νὰ διαφυσῇ
τὸ σιγνόν: «Οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πα-
τρίδι». Καὶ ἀντὶ νὰ «ἀποκτείνῃ» τὸν ποιητὴν του,
ὅπως ἡ Ἱερουσαλὴμ τοὺς προφῆτες τῆς, τοῦ
προσφέρει σήμερα τίς ἐραλδικὰς δάφνες ἑνὸς
ἰωβιλαίου. Τὸ πρᾶγμα ἔχει μὴ γενικώτερη εὐχά-
ριστη σημασίαν.

«Οἱ Ἑλληνικὲς πατρίδες ἀρχίζουν νὰ τιμοῦν
τὰ ποιητικὰ τους τέχνα. Ὁ περιφρονημένος
«τέτιξ» τοῦ μύθου, ποῦ ξῇ καὶ τραγουδεῖ ἡ
μᾶλλον ποῦ ξῇ γὰ νὰ τραγουδῇ, «ὀλίγην δρό-
σον πεποκόξ», ἀρχίζει νὰ ὑψώνεται στὴν ὑπόλη-
ψιν τοῦ ἐργατικοῦ «μύρμηκος». Ὁ στίχος τοῦ Λα-
φονταίν: «Τραγουδοῦσες; Χόρευε τώρα!...»
ἐμμενε μὴ παλιά, ἀνάξια εἰρωνεία, ὅπως ὁλό-
κληρος ὁ μῦθος ὑπῆρξε μὴ καθαρή συκοφαν-
τία.

«Καί, ὅπως ἐβεβαιώθηκε ἀπὸ ἕνα μέγαλον
ἀπολογητὴν τοῦ τίτιξ, τὸν ἐντομολόγο Φάμπρ,
ὅτι ὄχι μόνον ὁ φτερωτὸς τραγουδιστὴς δὲν κα-
ταδέχτηκε ποτὲ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνη ἀπὸ τὸ
ἐργατικὸν μεριμῆγι, ἀλλὰ ὅτι, ἀπεναντίας, τὸ
μεριμῆγι σβύνει τὴ δίψα του στὴν πηγὴ τῶν
χυμῶν τοῦ δένδρου, ποῦ τοῦ ἀνοίγει ὁ ἀφρόντι-
στος τραγουδιστὴς, εἶναι ὅμοια βέβαιον, ὅτι χω-
ρὶς τὴν δροσιὰ τοῦ τραγουδιστοῦ, ἡ ζωὴ καὶ τοῦ
πλέον πρακτικοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐνοιοθε βαθεῖα
τὴ δίψα κάποιου ἰδανικοῦ. Οἱ Ἑλληνικὲς πατρίδες,
τιμῶντας τοὺς τραγουδιστὰς των, κάνουν ἀπλού-
στατα τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῇ τοῦ μύθου τοῦ Λα-
φονταίν, ἑνὸς μύθου συκοφαντικοῦ.

«Οἱ Ἑλληνικὲς πατρίδες, εἰπα. Καὶ κάθε ποι-
τὴς ἔχει περισσότερες ἀπὸ μία. Ὁ Κωστὴς Πα-
λαμᾶς, στὰ θαυμαστὰ συνέτια του τῶν «Πατρι-
δων» τίς ὑμνήσας μὲ τὴν πιδ βαθεῖα λυρική συγ-
κίνησιν. Ὁ ποιητὴς, ποῦ γιορτάζουμε σήμερα,
ὑμνήσας πλουσιοπάροχα τὸ ἥρωικὸ νηοὶ τῶν Σπε-
τσῶν ποῦ τοῦ ἔδωκε τὴν γέννησιν, καὶ τὸν Πειραιᾶ
ποῦ εἶδε τὰ ποιητικὰ του γενέθλια. Καὶ τώρα,
τελευταῖα, τιμῶντας τὴ νεοδωρικὴ γλῶσσα τῆς
πατρίδας τὴν γονέων του, τὴν κάνει ὄργανον τοῦ
τεχνικοῦ λόγου, γράφοντας Τσακωνικά. Ὁ Πει-
ραιεὺς ὅμως ἂν εἶναι ἡ δευτέρη πατρίδα τοῦ
ποιητῆ, στὴ χρονολογικὴ σειρὰ, εἶναι ἡ πρώτη
στὴν ποιητικὴ πραγματικότητά. Καὶ ἐπιτρέ-
ψατέ μου, κυρίες, δεσποινίδες καὶ κύριοι, νὰ στε-
νέψω ἀκόμη τὰ ὄρια τῶν ποιητικῶν του γεννε-
θλίων. Ἡ ποιητικὴ του πατρίδα εἶναι ἡ Φρεα-
τύδα. Ἄ, ἡ Φρεατύδα, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί,

μὲ τοὺς βράχους τῆς στεφανωμένους ἀπὸ κυκλά-
μινα καὶ ἀγριοβιολέτες, μὲ τὰ λευκὰ κρῖνα τῶν
χωμάτων τῆς τὸ πνεῦμα τοῦ Σιρρόκου, μὲ τὰ
θεῖα τῆς ἡλιοβασιλέματα, ἡ Φρεατύδα σταθῆκε ἡ
κοιτίδα τῶν Πειραιωτῶν ποιητῶν, ἀπὸ τὸ Στρα-
τήγι, ὡς τὸ Λάμπρο Πορφύρα. Καὶ εἰμαι βέ-
βαιος, ἀγαπητοί μου φίλοι, ὅτι τὴν στιγμὴν αὐ-
τὴν, κάποιος νέος ποιητὴς ἐπιστρέφει, μέσα στὶς
σκιὰς τῆς μυστικῆς αὐτῆς ὥρας, ἀπὸ τὸ ποιη-
τικὸ του προσκύνημα, ταιριάζοντας ἴσως δύο στί-
χους, ποῦ ἔδρεψε στοὺς βράχους τῆς Φρεατύδας.
Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανον, ὅτι ὕστερ' ἀπὸ
πενήντα χρόνια, ἴσως στὸ ἴδιο αὐτὸ θέατρο, ὁ Δῆ-
μος τοῦ Πειραιῶς νὰ γιορτάσῃ τὴν πεντηκονταε-
τηρίδα του.

Ὁ Κόκκινος Βράχος

Μερικοὶ Ἀθηναῖοι λόγιοι, — μεταξὺ τῶν ὁποί-
ων καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀλκὴς Θρύλος, — μεταβάντες
εἰς Ζάκυνθον διὰ τὰς εορτὰς τοῦ Φωσκόλου, ἀνε-
ζήτησαν καὶ τὸν Κόκκινον Βράχον, ἀλλὰ... δὲν
τὸν εὑρον.

Φυσικά! Διότι ὁ Κόκκινος Βράχος, ὅπως περι-
γράφεται εἰς τὸ ὁμώνυμον μυθιστόρημα τῆς Φω-
τεινῆς, Σάντη, (καὶ ὄχι τῆς Στέλλας Βιολάντη,
ὅπως γράφει ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὴν «Κυρια-
κὴν», ἐξ ἀγνοίας συγγνωστῆς, διότι ἡ Φωτεινὴ
Σάντη δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Πορτογαλικὴν Λογο-
τεχνίαν, διὰ τὴν νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ τὴν θαυ-
μάζωμεν, ἀλλ' εἰς τὴν Νεοελληνικὴν, τὴν ὁποίαν
ἡμεῖς οἱ Νεοελληνες ἔχομεν κάθε δικαίωμα
νὰ τὴν ἀγνοοῦμεν καὶ μολοντοῦτο νὰ τὴν
κρίνωμεν), καὶ ὅπως τὸν ἐξογράφισεν ὁ κ.
Ροῦμπτος, δὲν ὑπάρχει οὔτε εἰς τὴν Ζάκυνθον
οὔτε πουθενά. Εἶναι τοποθεσία κάπως φανταστικὴ,
ὁμοιάζουσα βέβαια μὲ τὸ Κρῦο-Νερό καὶ μὲ τὸ
Ἀκρωτήρι τῆς Ζακύνθου, — εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων
ὑποτίθεται κεκμένη, — ἀλλὰ καὶ διαφορετικὴ. Καὶ
ναὶ μὲν εἰς τὴν Ζάκυνθον τὰ βραχώδη ἐκεῖνα
παράλια ὑψώματα, τὰ κοκκινωπά, ὀνομάζονται
σήμερα «Κόκκινος Βράχος» καὶ αὐτὰ ἐπιδεικνύ-
ονται εἰς τοὺς ξένους, τοὺς ἐπιθυμῶντας νὰ ἴδουν
ποῦ ἔζησε καὶ ποῦ ἀπέθανεν ἡ Φωτεινὴ Σάντη·
ἀλλ' ἡ ὀνομασία τοῖς δίδεται οὕτως εἰπεῖν κατα-
χρηστικῶς. Δὲν εἶναι ἐπίσημος τοπωνυμία, δὲν
ἀναφέρεται εἰς τὴν Γεωγραφίαν τῆς Ζακύνθου.
Ἐπεκράτησε μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ «Κόκκινου
Βράχου», ὡς μυθιστορήματος καὶ προσπάντων ὡς
δράματος.

Αὐτὰ χάριν. . . τῆς ἀληθείας. Χ.

Ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο;

Ἡ δημοσίευσιν τοῦ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον προση-
γελθέντος μυθιστορήματος τοῦ κ. Γρηγ. Ξενο-
πούλου, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο, νάρχισιν ἀπὸ τὸ
τεῦχος ταῦτο, ἀναβάλλεται διὰ λόγους ἀνωτέρους
τῆς θελήσεώς μας. Ἀντὶ τούτου ἀρχίζομεν τὸ
ἐκτενὲς διήγημα τοῦ κ. Λουκοπούλου «Ὅταν πέ-
θανε ἡ Ἀγγέλα», τὸ ὁποῖον ἀργότερα θὰ δια-
δεχθῇ ἄλλο τοῦ ἰδίου «Ὁ γάτος».

Ὁ Διάγωνισμός Διηγήματος

Λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν υποβληθέντων, ἡ Κρι-

τικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη νάποπερατίσῃ τὴν
ἐργασίαν τῆς, ὥστε νὰ δημοσιευθῇ ἡ κρίσις,
ὅπως ἠλπίζαμεν πρὸς στιγμὴν, εἰς τὸ προηγού-
μενον τεῦχος. Οἱ διηγηματογράφοι μας ὡς ἔχουν
ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονήν.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

GERMANIA

«Ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία ποῦ ἐξεδόθησαν τὸν
τελευταῖον καιρὸ στὴν Γερμανίαν ἢ ἦσαν γεγραμέ-
να ἀπὸ γυναῖκες, ἢ ἀφοροῦσαν γυναῖκες. Τὸ πῶς
ἐνδιαφέρον ἀπ' ὅλα εἶναι: «Λόξα καὶ ἀβλύ-
της διασήμεν γυναικῶν» τοῦ Φράντς Μπλάι. Ὁ
συγγραφεὺς ἀρχίζει μὲ τὴν Αὐτοκράτειρα Θεοδώ-
ρα τοῦ Βυζαντίου καὶ τελειώνει μὲ τὴν Μάτα.
Χάρι, τὴν διάσημην χορεύτρια ποῦ τουφεκίστηκε
ὡς κατάσκοπος κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον. Ἐν
τῷ μεταξύ διαβάσωμε τὴν ζωὴ τῆς Νινὸν ντε
Λαγκηλό, τῆς Χρηστίνης τῆς Σουηδίας, τῆς Κα-
μάρκο, τῆς Μαρίας Ἀντουανέτας, τῆς Λαί-
δης Χάμιλτον. Βέβαια στοὺς περισσότερους εἶ-
ναι γνωστὴ ἡ ζωὴ ἀπ' ὅλες σχεδὸν αὐτὲς τίς
διάσημες γυναῖκες, ἀλλὰ γιὰ ἕνα ποῦ θέλει νὰ
ἔχει τίς βιογραφίας τους συγκεντρωμένες καὶ πρό-
χειρες σ' ἕνα ὅρατον καὶ περιποιημένο τόμον, τὸ
βιβλίον τοῦ Φράντς Μπλάι εἶναι πάντοτε χρήσιμον
καὶ εὐχάριστον.

«Ἡ ζωὴ μίᾳς μεγάλης ποιητρίδας γραμμένη
ἀπὸ ἕνα μεγάλο λογοτέχνη», ἔτσι ἔπρεπε νὰ χα-
ρακτηρισθῇ τὸ βιβλίον ποῦ ἔγραψε ὁ διάσημος
Γερμανὸς συγγραφεὺς Stehan Zweig γιὰ τὴν
Γαλλίδα ποιήτρια Marceline Desbordes-Val-
more.

Στὸ βιβλίον αὐτὸ μαθαίνουμε πῶς ἡ γυναίκα
αὐτὴ ποῦ γεννήθηκε καὶ ἔζησε σὲ μὴ ἀπὸ τίς
καὶ πολυτάραχες ἐποχὰς τῆς ἱστορίας, ἐγνώρισε
τὴν δυστυχίαν ἀπὸ τὰ παιδικὰ τῆς χρόνια, πῶς
παρουσιάστηκε ὡς αἰοδὸς καὶ ὡς ἠθοποιός, πῶς
αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἔρως ἦταν ὁ κυριώτερος
σκοπὸς τῆς ζωῆς, ἀπατήθηκε οἰκτρὰ ἀπὸ τὸν ἄν-
δρα ποῦ ἀγαποῦσε, καὶ πῶς ἡ ἐρωτικὴ αὐτὴ ἀπο-
γοήτευσιν τὴν ἀνύψωσε ψυχικῶς. Στὸ τέλος δια-
βάσωμε πῶς ἔγινε ἡ πιστὴ σύντροφος τῆς ζωῆς
τοῦ πολὺ νεωτέρου τῆς Valmore καὶ πῶς βεβῆκε
τὴν γαλήνην ποῦ ζητοῦσε. «Ὅλα αὐτὰ γραμμένα
μὲ τὸ ὅρατον ζωντανὸ ἦθος τοῦ Zweig καὶ συνο-
δούμενα ἀπὸ ποιήματα καὶ γράμματα τῆς ποι-
ητρίδας, λογοτεχνικὰ μεταφρασμένα.

Τ.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἑθνικὸν Θέατρον (παραστάσεις δ. Ἑλένης
Χαλκούρη): J. J. Bennard «Ἐλα νὰ φύγομεν».
— Θέατρον Ἀπόλλων (Διάσος Κυβέλης): J.
Pellerin «Ὁ ἀνθρώπος ποῦ ἀλλάζει κεφάλαια».

Τὸ Θέατρο γυρεύει ν' ἀνανεωθῇ. Ὁ ἀνθρώ-
πος σήμερα δὲν ἔχει τὴν ἴδια ψυχροσύνησιν μὲ
τὸν προπολεμικὸν ἀνθρώπον. Γύρω του ἀναπύ-
σαν καινούρια κοινωνικὰ προβλήματα ποῦ ἀνα-
μένουν μὲ ἀγωνία μὴ λύσῃ τους. Ἡ Τέχνη οφεί-

λει νὰ συλλάβει καὶ νὰ δώσει ἔκφραση στὸν παλμὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ὁ ἀπὸς διαφέρει σημαντικὰ ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς προηγούμενης. Οἱ συγγραφεῖς ἀναζητοῦν, προσπαθοῦν, δοκιμάζουν νὰ κατακτήσουν τὰ καινούρια θέματα καὶ νὰ τὰ περιβάλλουν μὲ μορφές ἀρμονισμένες μὲ τὸ περιεχόμενό τους. Μιὰ τεράστια ζήτηση παρατηρεῖται σ' ὅλες τὲς ἐκδηλώσεις τῆς Τέχνης. Οἱ ἀναγνώστες δὲν γίνονται χωρὶς νὰ καταβληθῇ πολὺς κόπος καὶ νὰ ὑπερνακιθῶν ζολοσασίτες δυσκολίες... Οἱ συγγραφεῖς πρέπει νὰ νικήσουν μέσα τους τὸν παλιὸ ἄνθρωπο ποὺ ὑπάρχει ἀκόμα γιὰ νὰ ἀνατινθῇ ἐλεύθερος ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. "Ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τῆς Τέχνης γυροῦν γύρω τοῦ δρόμου τους.

Γιὰ κανένα εἶδος τέχνης δὲν εἶναι δυσκολώτερο νὰ ἱσορροπηθῇ μέσα σὲ καινούρια θέματα καὶ μορφές παρὰ γιὰ τὸ θέατρο. Τὸ θέατρο ἔχει νὰ παλαίψει μὲ δύο ἰσχυρότατους ἀντίπαλους: τὸν κινηματογράφο καὶ τὸ music-hall ποὺ ἀνταγωνίζονται στὶς ἀξιώσεις ἐνὸς μεγάλου μέρους τοῦ κοινοῦ.

Τὸ κοινὸ σήμερα θέλει ἓνα θέαμα νευρικό καὶ γρήγορο, ποὺ σὲ δύο ὥρες μέσα θ' ἀνοίγει στὴν ἀνησυχία τὸν πολλὸς προοπτικές πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Τὸ θέατρο, ἐάν δὲν ἀπορροήσῃ τὰ στοιχεῖα τοῦ κινηματογράφου καὶ τοῦ music hall γιὰ νὰ τὰ μεταποιήσῃ στὸ ἐπίπεδο τῆς Τέχνης εἶναι καταδικασμένο νὰ παραθεῖ σὰν κάθε τι ποὺ δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ἐξέλιξη. Ἡ μεταποίηση θὰ κατορθωθῇ ἐάν προπάντων μέσα σὲ μιὰ μορφή δυνισμένη, καὶ ἀρμονικὰ σπασμωδική, καὶ πλούσια ἀπὸ νύξεις καὶ προεκτάσεις, ἐκδηλωθῇ ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος μὲ τὶς πολυσύνθετες καὶ κρυφές δυνάμεις οἱ ὁποῖες τὸν κυβερνοῦν. Ἡ ἀνθρωπότητα σήμερα διψᾷ μόνον γιὰ μεγάλες περιπέτειες: οἱ καθημερινὲς καὶ κοινὲς περιπέτειες τὴν ἀφίρουν ἀδιάφορη. Ὁ κοινὸς ἄνθρωπος δὲν τὴν ἐνδιαφέρει ἐνόςω δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ σκύβῃ ἀπ' ἑαυτοῦ γιὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὰ καταπληκτικὰ προβλήματα ποὺ κλείνει μέσα τῆς μιὰ προσωπικότητα, καὶ τῶν ὁποίων μόνον τελευταῖα ἄρχισε νὰ ὑποπτεύεται μὲ ἐνέργεια τὴν πελώρια σημασία.

Οἱ ἐλιγμοὶ ὅμως τῆς προσωπικότητας παρακολουθοῦνται προπάντων μὲ τὴν ἀνάλυση. Ἡ ἀνάλυση ἀνίκει στὸ μυθιστόρημα. Τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ λογοτεχνικὸ εἶδος τῆς ἐποχῆς εἶναι ἀσφαλῶς τὸ μυθιστόρημα. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι θὰ ἐκμηδενίσει ἐντελῶς τὸ θέατρο ποὺ δὲν θὰ παρουσιάζῃ πιά παρὰ θεάματα καὶ θὰ περιτριστεῖ στὸν κινηματογράφο καὶ τὸ music-hall. Δὲν τὶ φαντάζομαι. Ἐνόςω τὸ θέαμα θ' ἀνταγωνίζεται σὲ μιὰ ἀνάγκη τοῦ κοινοῦ, εἶναι ἀδύνατο τὸ ἐκλεκτότερο μέρος αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ νὰ μὴν ἐπιθυμῇ τὸ θέαμα αὐτὸ νὰ κλείνει μέσα του τὴν δημιουργικὴ πνοὴ τῆς Τέχνης.

Τὸ θέατρο θὰ κατορθώσῃ μοιραῖα μιὰ μέρα ἢ ν' ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ δώσει ἓνα θεατρικὸ τρόπο ψυχολογικῆς ἀνάλυσης, ἢ προβάλλοντας πλαστικὰ διάφορες καταστάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, νὰ ὑποβάλλῃ τὰ πολύπλοκα τρικυμίσματα ποὺ ἔφεραν αὐτὲς τὲς καταστάσεις.

Γιὰ τὴν ὥρα τὸ θέατρο πειραματίζεται ἀκόμα.

"Ὅλοι οἱ νέοι συγγραφεῖς προσφέρουν διάφορες λύσεις τῶν προβλημάτων ποὺ διαμορφώθηκαν. Οἱ ἴδιοι δὲν ἱκανοποιοῦνται μὲ τὶς λύσεις τους, καὶ μόλις πραγματοποιήσουν μιὰ λύση, ἀναζητοῦν μιὰν ἄλλη. Ἡ προσποθεῖα ἀνανεώνεται ἀδιάκοπα καὶ εἶναι τόσο πῶς ἐπίπονη, ποὺ ἀναγκαστικὰ παρακολουθεῖται ἀπ' ἐλάχιστους: τὸ μεγάλο κοινὸ δύσκολα συνειδητοποιεῖ τὴν ἐξέλιξη μέσα του. Γιὰ νὰ τὴ συνειδητοποιήσῃ, ἔχει ἀνάγκη νὰ τοῦ ἐπιβληθῶν τὰ ἔργα τὰ ὀλοκληρωμένα καὶ ἀριστοτεχνικὰ. Τέτοια ἔργα δὲν γράφονται στὶς περιόδους τῆς ἀναζητήσεως, τοῦ πειραματισμοῦ καὶ τοῦ σχηματισμοῦ. Ἡ ἀνάταση τῆς σύγχρονης τέχνης παρακολουθεῖται μὲ συμπάθεια καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς δυνατότητές της, ἀκόμα καὶ στὰ πῶς πολιτισμένα κέντρα τῆς Δύσης, ἀπὸ ἓνα κοινὸ περιορισμένο. Τὸ καινούριο θέατρο στεγάζεται σὲ εἰδικὰ, πολὺ μικρὰ θεάτρα d' avant-garde.

Στὴν Ἑλλάδα τὸ κοινὸν παραμένει ἐντελῶς ἀνίδεο ὅλης αὐτῆς τῆς δημιουργικῆς κίνησης. Τροφοδοτεῖται ἀκόμα σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ ἔργα ποὺ γίνονται μέσα σὲ γνωστὰ ξεπερασμένα καλὸυπία καὶ ποὺ ἐπειδὴ εἶναι κατασκευασμένα καὶ ὄχι ἐμπνευσμένα, ἔχουν πολὺ περισσότερη νεκρὰ παρὰ ζωὴ μέσα τους.

Τὸ κοινὸ, ἐν τούτοις, καὶ αὐτὸ τὸ κοινὸ τὸ πῶς προσκολλημένο στὴ ρουτίνα, ἀρχίζει ἀμυδρὰ νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται. Πλήττει στὰ παλιὰ τὰ ἔργα. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν ἐξέλιξή του. Ἀρὰ καλλιεργῆθῃ, θὰ δεχτεῖ καὶ θὰ ἀγαπήσῃ τὰ καινούρια ἔργα.

Δυστυχῶς στὴν Ἑλλάδα λείπουν ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα τῆς συστηματικῆς του καλλιέργειας. Στὴ Δύση ὅσο καὶ ἂν εἶναι μικρὰ τὰ θεάτρα d' avant-garde, ὑπάρχουν, καὶ λειτουργοῦν διαρκῶς, καὶ κανονικά, σιγὰ-σιγὰ προσελκύουν τὸ κοινὸ τὸ ἀηδιασμένο ἀπὸ τὰ βιομηχανικὰ κατασκευάσματα. Στὴν Ἑλλάδα οἱ καλλιτεχνικὲς παραστάσεις γίνονται σπανιότατα καὶ παροδικὰ, ἀνάμεσα σὲ ἄλλες τυχαῖες παραστάσεις στὸ κοινὸ ποὺ ἀφίρθηκε ἐντελῶς ἀπροετοίμαστο νὰ τὶς ἐκτιμῇ ἀλλὰ καὶ νὰ καταλάβῃ ὅχι μόνον τὸ περιεχόμενό τους καὶ τὴ βάση καὶ τὸ σκοπὸ τους.

"Ὅσο δὲν ἰδρῶθῇ Ἑθνικὸ Θέατρο, δὲν εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ συστηματικὴ καλλιέργεια τοῦ κοινοῦ. Μόνον ἓνα ἐπιχορηγημένο Ἑθνικὸ Θέατρο θὰ μπορέσῃ ν' ἀντεπεξέλθῃ στὶς μεγάλες ζημιές ποὺ θὰ πρέπει νὰ ὑποστῇ ἵσαμε νὰ διαφωτίσει τὸ ἀκροατήριό του. Τὸ Ἑλληνικὸ Ἑθνικὸ Θέατρο, κοντὰ στὸ μειονέκτημα νὰ μὴν ἔχει παράδοση, θὰ ἔχει καὶ τὸ προτέρημα αὐτῆς τῆς κατάστασης: θὰ εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητο, ἐπιδεικνύοντας πῶς ἐξέφρασε ἢ κάθε ἐποχὴ τὸν ἑαυτό της, νὰ ἐπιμένει προπάντων ν' ἀποκαλύπτῃ στὸ κοινὸ τὸ σύγχρονο ἑαυτό του μέσα στὰ μοντέρνα ἔργα ποὺ τὸ ἀντιπροσωπεύουν.

Ὁ κ. Φ. Πολίτης, σὲ ἄρθρο του δημοσιευμένο τελευταῖα στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα», ὑποστήριξε πῶς ἡ Ἑλλάδα θὰ ἀποκτήσῃ Θέατρο μόνον ἂν ἐνισχύσῃ τὰ ἰδιωτικά.

Ἐποστήριξε δηλαδὴ τὴ συνέχεια τοῦ συστήματος τοῦ καλύτερου ἢ χειρότερου καταρτισμένου μπουλουκιῦ ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ δὲναλλασσόμενα

στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἄλλοτε διαλύονται, καὶ ἄλλοτε συγκεντρώνονται, ποὺ ἐργάζεται χωρὶς régisseur καὶ χωρὶς πειθαρχία, καὶ ποὺ ἀνεβάζει τὰ ἔργα χωρὶς καμμιὰ σειρά καὶ σύστημα. Θέατρο θὰ ὑπάρξῃ στὴν Ἑλλάδα μόνον ὅταν συγκεντρωθῶν κάτω ἀπὸ μιὰ ἐνιαῖα διεύθυνση ὅλες οἱ ἐκλεκτότερες δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. "Ὅσο γιὰ τὸ φόβο ποὺ ἐκφράζει ὁ κ. Πολίτης, ὅτι οἱ δύο πρωταγωνίστριες τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου δὲν θὰ θελήσουν νὰ συνεργαστοῦν στὸ Ἑθνικὸ Θέατρο, δὲν φαίνεται καὶ πολὺ σοβαρὸς. "Ὅταν οἱ δύο πρωταγωνίστριες μείνουν μόνες, γιατί οἱ καλύτεροι ἡθοποιοὶ θὰ προτιμοῦσαν ἀσφαλῶς ἀπ' τὴν ἀστάθεια τῶν ἰδιωτικῶν θεάτρων, τὸ στερεωμένο Ἑθνικὸ Θέατρο, θ' ἀναγκαστοῦν μοιραῖα νὰ παίξουν ἐκεῖ καὶ αὐτὲς, ἂν ὄχι πάντα τουλάχιστον ἀρκετὰ τακτικά. Ἀλλωστε τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο θ' ἀποβλέπει πολὺ λιγότερο στὸ νὰ στολιστεῖ μὲ πρωταγωνίστριες καὶ πρωταγωνιστές, παρὰ στὸ νὰ παρουσιάσῃ ὅσον εἶναι δυνατό ἀρτιότερο σύνολο.

Δὲν θέλω καθόλου ν' ἀρνηθῶ πῶς τὰ ἰδιωτικά θεάτρα, συγκριτικὰ μὲ τὶς συνθήκες μέσα στὶς ὁποῖες κινοῦνται, ἐργάζονται ἐξυμνεῖται, καὶ προσπαθοῦν κάθε τόσο ν' ἀνυψωθῶν πρὸς τὴν Τέχνη. Αὐτὲς τὲς μέρες μάλιστα ἔγιναν δύο πολὺ σημαντικὲς παρόμοιες προσπάθειες. Ἡ Δα Χαλκούση ἔπαιξε τὸ «Ἐλα νὰ φύγομε» τοῦ J. J. Bennard, καὶ ὁ θίασος τῆς κ. Κυβέλης τὲς Têtes de Rechange τοῦ Pellerin. Γιὰ τὰ δύο αὐτὰ ἔργα μίλησα καὶ ὅλας, γιὰ τὸ πρῶτο στὴν εἰσήγησή μου στὴν παράσταση τῆς Δα Χαλκούσης, γιὰ τὸ δεύτερο σὲ μιὰ ἀντιπρόκρισή μου στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» πέρασι τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ ἔτσι δὲν θὰ τ' ἀναλύσω πλατύτερα σήμερα. Εἶναι καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὰ πῶς ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς μοντέρνας ἀναζητήσεως. Ἀλλὰ ἡ παράστασή τους δόθηκε σπασμωδικὰ ἀνάμεσα σὲ παραστάσεις Vernueil, Meré, l'iron-daise κτλ. Δὲν εἶταν δυνατό νὰ ἔχουν τὴν ἀπήχηση ποὺ ἀσφαλῶς θὰ εἶχαν ἐάν γίνονταν ὕστερα ἀπὸ συστηματικὴ προεισαγωγή, οὔτε καὶ ν' ἀνοίξουν πραγματικὰ καινούργιους ὁρίζοντες.

Ἡ Δα Χαλκούση ἔπαιξε μὲ τὸν κ. καὶ τὴν κ. Παπαζοῦστου ποὺ εἶναι ἡθοποιοὶ μὲ προσόντα, ἀλλὰ ποὺ εἶναι ἀκόμα ἀπροετοίμαστοι νὰ δώσουν τὴ δική τους ἔκφραση στὴ θεατρικὴ τέχνη ποὺ ἀνανεώνεται. Τὸ καινούριο θέατρο ζητεῖ ἡθοποιοὺς ποὺ θὰ ξεγιάσουν καὶ θ' ἀπορρίψουν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλιούς τους τρόπους γιὰ ν' ἀνακαλύψουν νέα μέσα ἐκδήλωσης. Κι' αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Δα Χαλκούση, παρ' ὅλη τὴν ἐξαιρετικὴ τῆς καλλιέργεια, παρασύρθηκε στιγμὲς νὰ πῶλῃ μὲ ὑπερβολικὸ πάθος καὶ κάποια ἐξωτερικότητα τὸ δράμα τοῦ Pellerin ποὺ εἶναι ἐντελῶς ἐσωψυχρὸ, ποὺ δὲν παρουσιάζει κανένα γεγονός καὶ οὔτε καμμιὰ ἐντονὴ ταραχὴ, πάλιν ἢ καταστροφή, ἀλλὰ μόνον ἀραχνένιες διακυμάνσεις τοῦ βαθύτερου Ἑγώ. Στὴν παράστασή της ἀκούονταν συχνὰ καὶ ὁ ὑποβόλεος. "Ἐνα ἔργο τόσο ξελεπτυσμένο σὰν τὸ «Ἐλα νὰ φύγομε» δὲν μπορεῖ νὰ παρουσιάζεται ἐάν δὲν ἔχει μελετηθῇ στὴν ἐντέλεια καὶ ἀφοριωθῇ ἀπόλυτα ἀπὸ τοὺς ἡθοποιοὺς.

Τὸ Têtes de Rechange ἀνεβάστηκε καὶ παί-

χτηκε πολὺ ἀρτιότερα. Οἱ κκ. Δανδραμῆς καὶ Παρασκευᾶς ἐνσωματώθηκαν ἐντελῶς μέσα στὰ κύρια πρόσωπα, καὶ οἱ δευτερεύοντες ῥόλοι κρατήθηκαν ὄχι μόνον ἐξυμνεῖται ἀλλὰ καὶ δημιουργικά. Ἐξαίρεση ἔκανε μόνον ὁ κ. Λεπενιώτης. Συχνὰ θαύμασα τὴ fantaisie του, ἀλλὰ καὶ ἡ fantaisie δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀτίθαση καὶ νὰ μὴν πειθαρχεῖ στὸ συνολικὸ νόημα τοῦ ἔργου. Ὁ κ. Λεπενιώτης δὲν κατάλαβε καθόλου τὸ διαγνωστικὸ χαρακτῆρ τοῦ ἔργου τοῦ Pellerin καὶ ἔφευγε σὲ κόλπα κατάλληλα μόνον γιὰ ἔργα ρεαλιστικά.

Οἱ σκηνογραφίες μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὸ Παρίσι. Εἶχα δεῖ τὸ ἔργο παιγμένο καὶ στὸ Παρίσι. Οἱ ἐναλλαγές τοῦ φωτισμοῦ στὸ θέατρο τοῦ Studio γίνονταν ἐντελῶς βαθμιαῖα καὶ χωρὶς διακοπές: τὰ μηχανικὰ μέσα στὸν Ἀπόλλωνα δὲν ἐπιτρέπουν μιὰ τέτοια διαρρύθμιση τοῦ φωτισμοῦ.

Ἡ κάθε λεπτομέρεια τοῦ παιξίματος στὸ Παρίσι εἶταν ἐντελῶς λυομένη καὶ διάχυτὴ μέσα στὴν ἄλλη: ἐδῶ οἱ ἐναλλαγές τῶν σκηνῶν, καὶ οἱ ἴδιες οἱ σκηνές, παρουσίαζαν κάποια χάσματα. Ἐκτός ὅμως ἀπὸ τὶς διαφορὰς αὐτὲς ποὺ εἶναι βέβαια σημαντικὲς γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἀτμόσφαιρας, ἀλλὰ ποὺ δὲν εἶναι βασικές, τὸ ἔργο ἀνεβάστηκε καὶ παίχτηκε ἀπαράλλαχτα ὅπως στὸ Παρίσι. Στὴν ἑλληνικὴ σκηνὴ δόθηκε σπάνια μιὰ παράσταση πῶς ἐπιμελημένη σὲ ὅλα τὰ καθέκαστα.

Τὸ κοινὸν ὅμως δὲν κατάλαβε τίποτε. Δὲν δόθηκε καμμιὰ φροντίδα, μὲ ἄρθρα στίξεφμεριδὲς καὶ ἀκόμα μὲ μιὰ εἰσήγηση, κάπως νὰ τὸ κατατοπίσουν. Πῆγε νὰ δεῖ ἓνα περιπετειώδες δράμα καὶ βρέθηκε ἔξωφρα μπροστά σ' ἓνα ἔργο ποὺ πειραματίζεται ἀκόμα πολὺ περισσότερο παρὰ ὅσο ὀλοκληρώνει μιὰ προσπάθεια. Ὁ J. Pellerin δοκιμάζει, ἄλλοτε μὲ ἐπιτυχία καὶ ἄλλοτε μὲ ἐλλείψεις, ἀντλώντας πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν κινηματογράφο καὶ τὴν ἐπιθεώρηση, νὰ δραματοποιήσῃ τὸν πόθο τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴ φυγὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὁ κουρασμένος σημερινὸς ἄνθρωπος ὀνειρεύεται συχνὰ μιὰ ἀπολύτρωση καὶ μιὰ προέκταση τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα σὲ ἄλλες ζωές.

Τὸ ἀκροατήριό ποὺ περίμενε νὰ δεῖ περιπέτειες καὶ εἶδε μόνον ἓνα καθαρὰ διανοητικὸ ὄνειρόγραμμα καὶ τὴν πλαστικὴ μορφή τῶν δραμάτων ποὺ ὑπάρχουν μόνον μέσα σ' ἓνα ἐγκέφαλο, δὲν ἀναγνώρισε τὸν ἑαυτό του μέσα στὸν Ἀνθρώπο ποὺ ἀλλάζει κεφάλια. Δὲν ἀιστάνθηκε τὴν ποίησιν καὶ τὶς γοητευτικὲς καὶ συναρπαστικὲς προεκτάσεις τοῦ ἔργου.

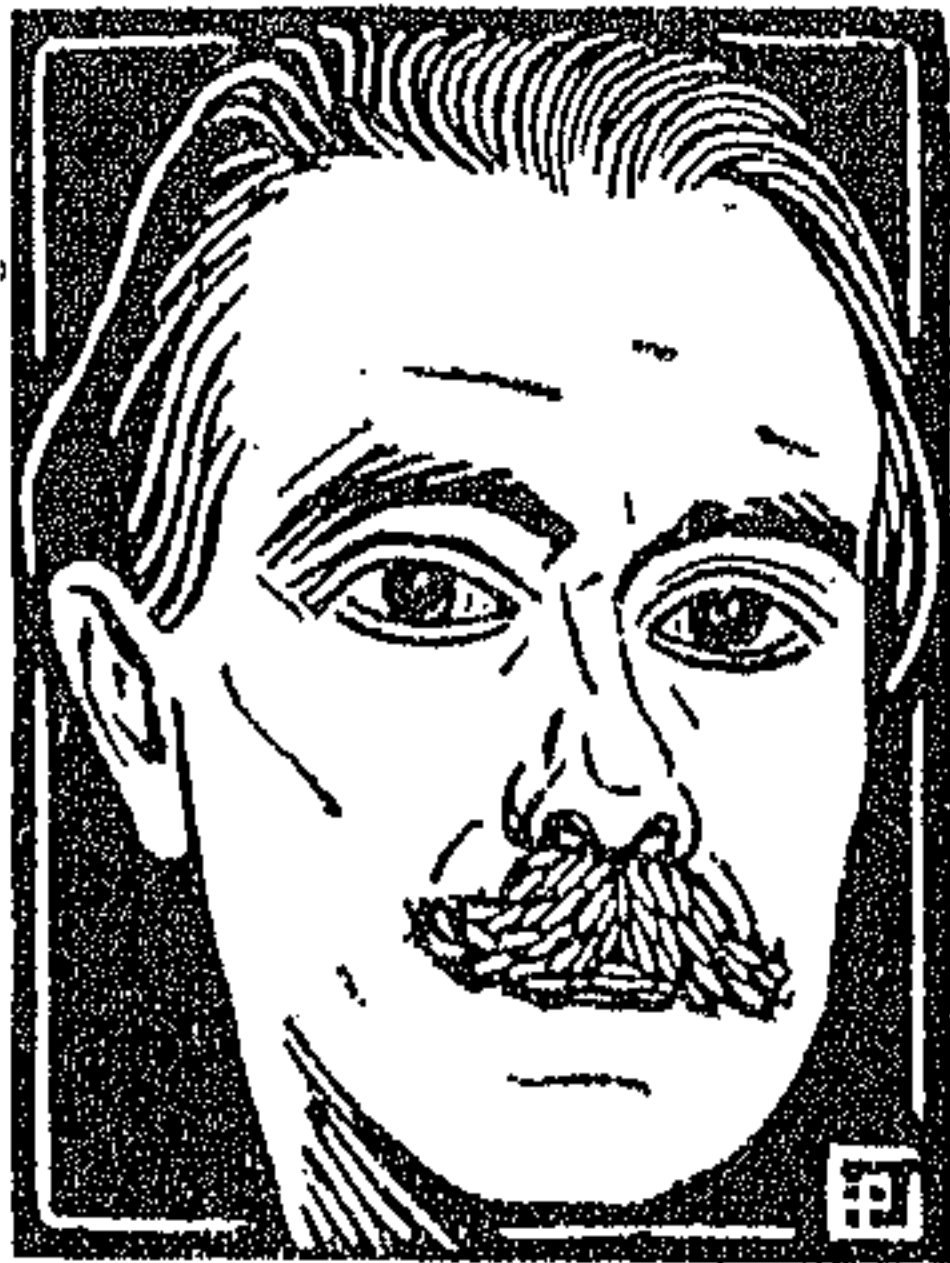
Δὲν σημαίνει... Σιγὰ σιγὰ θὰ καταλάβῃ. Ἀρκεῖ νὰ τοῦ δίνεται μιὰ ὠθήσιν καὶ ἓνας ἐρεθισμός. Οἱ ἰδιωτικοὶ θίασοι δὲν μποροῦν νὰ δώσουν συστηματικὰ τὴν ὠδήσιν αὐτή. Εἶναι τουλάχιστον εὐχάριστο ὅτι, ἐνόςω δὲν ἰδρύεται τὸ Ἑθνικὸν Θέατρο καὶ μένουν αὐτοὶ οἱ μόνον φορεῖς τῆς προόδου, προσπαθοῦν κάποτε, ἔστω καὶ σπάνια, νὰ ἀποκαλύψουν στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ ὅτι ἡ νάρκη μέσα σὲ λιμνάζοντα νερά δὲν εἶναι φαινόμενο παγκόσμιο, καὶ ὅτι τὸν ἀντιπῶν ἢ ἀνθρωπότητα συνταράζεται καὶ συγκλονίζεται σήμερα ἀπὸ μιὰ τεράστια ἀναζήτηση, προσπάθεια καὶ ἀνάταση.

ΓΑΛΛΙΑ

Τὸ Θέατρον τοῦ Λενορμάν. (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας).

Παρίσι, Δεκέμβριος 1927.—Κάθε δράμα τοῦ Λενορμάν ἀποτελεῖ πάντα ἓνα ἐρεθισμό, μιὰ σειρὰ ἐρεθισμῶν ποὺ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ἐπιχειροῦμε ἓνα ἀρκετὸ μακρυνό, κ' ἐπίπονο καὶ διαρκῶς δυσάρεστο ταξιδάκι ὡς μέσα στὰ κατὰβαθμὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ θεατρικοῦ ἔργου, ποὺ ἀκόμη περιμένει νὰ παιχθῇ, καταλάβουμε κανεὶς ἀμέσως πὺς μὲ τὸν κ. Λενορμάν θὰ εἶχαμε ἓνα ἀκόμη ἐνδιαφέροντα Μπαίντεκερ γιὰ νὰ ἐξερευνήσουμε τίς ἀξιοθεύτες, καὶ τίς ἀγνωστες, τίς ὑποπτες προ-

Λενορμάν.

παντὸς γειτονίης τῆς ψυχαστάσεως μας. Δὲ χωρεῖ συζήτηση: Εἶναι ὁ πιὸ θορυβητικὸς Μπαίντεκερ τοῦ μεταρροῦθικοῦ ἀνθρώπου... Χωρὶς μεγάλες ικανότητες σύνθεσης, ἀλλὰ μ' ἓνα ἀτέλειωτο βιβλιάριο πληροφοριῶν, σχολιάζει κ' ἐπεξηγεῖ τὰ ὅσα φτιάχνουν ἀναμεταξύ τους οἱ πολλὰ πλὴς μας προσωπικότητες—καὶ πάντα πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση.

Τὸ τελευταῖο τοῦ ἔργου, τὸ «Ἀμάγμα» (1), ποὺ ὁ θίασος Πιτόεφ τὸ ἀνέβασε στίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ μήνα, εἶναι ὅ,τι ἀκριβῶς περιμέναμε ἀπὸ τὸ Λενορμάν. Ἐξελάσσεται καὶ αὐτὸ ἔτσι στενὰ πάνω στὴν ἴδια τὴν καμπύλη τῆς προηγούμενης του παραγωγῆς, ἔτσι ἀνάλλαχτα τὴ συνεχίζει, ὥστε κινδυνεύει νὰ δεθῇ μέσα σ' ἓνα κύκλο, ἐκπληκτικὰ φαῦλο. Τοῦ λείπει ἡ ποικιλία τῆς ἐμπνεύσεως, ἡ ἀνοιχτόφρενη ἀνανέωση στὴ διαδοχὴ τῶν ἔργων του, ὅπως τοῦ λείπει κ' ἡ δραματικὴ ἐφευ-

ρετικότητα μέσα στοῦ κάθε του ἔργου τὴ διάπλαση. Βέβαια, ξαίρουμε πῶς ἔχει μιὰ ὑψηλότερη ἀντίληψη τῆς θεατρικῆς τέχνης. Κανεὶς δὲ μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ πὺς εἶναι συγγραφέας μὲ τὸ ἐπαγγελματικὸ τοῦ ἰδεώδους πολὺ ἀνεπτυγμένο, ἀσχετος μὲ τοὺς ὁποιοὺςδήποτε βιομηχανικοὺς συνδυασμοὺς. Κι οὔτε κἀν δέχεται νὰ πειθαρχῇ πίσω ἀπὸ τοὺς κοινότυπους συμβατικοὺς κανόνες, ποὺ τοὺς ἔχει πὰ συνειθίσει τὸ κοινό, ποὺ τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ ποὺ ἐξασφαλίζουν γι' αὐτὸ τὴν ἐπιτυχία.

Ὡστόσο, κάπως δύσκολο καὶ νὰ πιστέψουμε πὺς μὲ τὸ ἔργο τοῦ Λενορμάν θ' ἀνοίξῃ ἓνας ὁρίζοντας καινούριος στὴ δραματικὴ τέχνη. Ἴσως ἓνας δρόμος, κι αὐτὸς ὅμως πολὺ-πολὺ περιορισμένος καὶ ποὺ δὲ θὰ φέρνει παρὰ ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἀρχισε. Μὲ τὸ «Ἀμάγμα» στερεώνεται περισσότερο ἡ κρίση μου αὐτή, ποὺ κι ἄλλοτε τὴν εἶχα ἐκφράσει δημόσια: ὁ Λενορμάν εἶναι προικισμένος μὲ τὴ μεγαλοφυΐα τῆς ἀκρότητας (le génie de l'extrême) ὅπως κάθε μεγάλος συγγραφέας, ἀλλὰ ἡ ἀκρότητα ἡ δική του στέκει πάντα ἡ ἴδια καὶ πάντα μονοκόμματη. Δὲν τοῦ τὴν ὑπόβαλε τὸ μυστήριό τοῦ ἑαυτοῦ του, οὔτε ἡ ζωὴ. Τοῦ τὴν ὑπαγόρευε ἓνας ὑπερδιεγερμένος ἐπιστημονικὸς νεοπλουτισμός. Καὶ χαρακτηριστικὸ τοῦ τέτοιου εἶδους νεοπλουτισμοῦ εἶναι νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων ἐκεῖνα ποὺ τὸν ξάφνισε τὴν πρώτη φορά.

Οἱ κόσμοι ποὺ δημιουργεῖ ὁ Λενορμάν δὲν πηγαίνουν ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν Κόσμο μας. Οὔτε καὶ χαμηλότερα, οὔτε καὶ παραδίπλα. Ἀνέκουνε σὲ μιὰ γωνίτσα παραμικρὴ, εἰδική, ὅπου ἔχουν κτισθεῖ οἱ κλινικὲς τελευταῖοι συστήματα κ' ἐνὸς μονάχα κλάδου. Κάθε ἄλλο εἶμαι παρὰ ἡθικολόγος κι οὔτε κἀν μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ νὰ χτυπήσω τὸ Λενορμάν ποὺ ὅλο κι ἀρρώστους μᾶς παρουσιάζει. Δικαίωμαί του. Δουλεῖα τοῦ συγγραφέα νὰ μᾶς περιγράφῃ, χωρὶς προτίμηση, ἀρρώστους ἢ γερούς τύπους—φτάνει μονάχα οἱ ἡρώες του νὰ χουνε τὴν ἐσώβαθῃ ἐκείνη πολλαπλότητα ποὺ τὴ βλέπουμε καθημερινὰ μέσα στῆς ζωῆς τὸ χαρακτῆρα' κάθε τόσο καὶ στὴν ἀληθινὴ τέχνη.

Τὸ κακὸ εἶναι ποὺ οἱ τύποι τοῦ Λενορμάν προβάλλουν ἄρρωστοι κατὰ ἓνα καὶ ὁμοῖο ξακολουθητικὰ τρόπο. Τὸ παρατηρητήριό τοῦ συγγραφέα εἶναι τοποθετημένο σὲ μιὰ «ἐκ τῶν προτέρων» καθωρισμένη θέση, ποὺ δὲ θ' ἀλλάξῃ ὅτιδήποτε κι ἂν συμβῇ.

Γυρεύει, βέβαια, τὴν πολλαπλότητα ποὺ εἶπαμε, τὸ πολυπρόσωπο τοῦ κάθε του ἥρωα' ἀλλὰ δὲν πραγματοποιεῖ παρὰ τύπους ποὺ ἔχουν τὴν πιὸ μονοκόμματη πολλαπλότητα. Καὶ δὲν παρὰ-δοξολογῶ διόλου.

Μὲ τὸν τίτλο τοῦ καινούργιου τοῦ ἔργου, «Ἀμάγμα», θέλει, βιάζεται νὰ μᾶς προειδοποιήσῃ πὺς θὰ βρεθοῦμε ὅχι ἐμπρὸς σὲ μονόγραμμα χαρρακτῆρες, ἀλλὰ καταπρόσωπα σὲ τύπους ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ χίλια δυὸ τμήματα διαφορετικὰ καὶ ποὺ παλεύουν ἀναμεταξύ τους.

Αὐτὸ θέλει νὰ μᾶς ἀναγγεῖλῃ. Ἐντελῶς περιττό, γιατί ξαίρουμε ὅλα τοῦ τὰ προηγούμενα

ἔργα, κ' ἐκεῖνα ποὺ ἀνέβηκαν στὴ σκηνὴ κ' ἐκεῖνα ποὺ δημοσιεύθηκαν μονάχα. Τὰ ξαίρουμε, καὶ παρακολουθώντας τώρα τὸ τελευταῖο του, στεναχωριόμαστε ποὺ ἐπιμένει στὰ ἴδια. Τρομαχτικὰ ὁμοιόμορφος ὁ τρόπος ποὺ καθορίζει τὸν τμηματισμὸ αὐτὸν καὶ τὴν ἀνταγωνισμὸ τῶν τμηματισμένων τοῦ ἥρώων. Πάντα γίνεται μὲ τὸ ἀνάλαχτο «ἐπιστημονίζον» προαποφάσισμα, καὶ ποτέ σχεδὸν μὲ τὴ ροὴ ποὺ οἱ ἴδιοι οἱ ἥρωες—σὺν ὄντα ἀνεξάρτητα καὶ αὐτοῦσια—ἤθελαν ἐπιβάλλει στὴν καθοδηγούμενη (πολὺ πιότερο καθοδηγούμενη παρὰ καθοδηγητικὴ) ἐμπνευση τοῦ συγγραφέα.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου, ποὺ ξετυλίγεται σὲ τρεῖς πράξεις διαιρημένες σὲ 16 εἰκόνες, πᾶει πέρα ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστὰ στοιχεῖα τῆς ἀληθοφάνειας—ὄχι μόνο τῆς ἐπιφανειακῆς ἀληθοφάνειας, ποὺ σήμερα δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει, ἀλλὰ καὶ τῆς πύ μυστηριακῆς ἐσώτερης.

Μᾶς παρουσιάζει μιὰ μητέρα, τὴ Μονίκ—ἓνα εἶδος Φανείνας ποὺ δὲ γνώρισε τὸ Βικτώρ Οὐγκώ, μὰ ποὺ πολλοὶ τῆς συγγενεῖς θὰ παροθέρισαν στὴν κλινικὴ τοῦ Δρος Σίγκμουρ Φράντ, διαβάζοντας Πιραντέλλο.

Ὁ ἐρωμένος τῆς τὴν ἔχει ἐγκαταλείψει. Ἀπένταρη, ἀπροσπάτευη, προσπαθεῖ νὰ δουλέψῃ, γάνει τὴ χορεύτρια σ' ἓνα μιούζικ-χόλ, κυλᾷ ὅλο καὶ χαμηλότερα. Καὶ πάντα χωρὶς χεῖματα, χωρὶς καμμιὰ βοήθεια γιὰ νὰ συντηρήσῃ τὸ κορμίσκι τῆς, τὴν Πουσσέτ. Κι ὅλο μπερδεύεται σὲ περιπέτειες ἄθλιες, ἀπὸ τὸν ἓνα ξεπεσμό στὸν ἄλλο, ὡς ποὺ ἀναγκάζεται καὶ νὰ κλέψῃ. Καὶ νὰ σκοτώσῃ κατόπι. Κυνηγημένη, τρέχει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ὅλες οἱ δυστυχίες στὸ δρόμο τῆς, καταποδιστά, ἀνεξάντητα. Κάθε μέρα χειρότερα. Τὸ μόνο ποὺ κατορθώνει εἶναι νὰ κρατᾷ ψηλὰ τὸ παιδί τῆς, ἔξω ἀπὸ τὴν αἰσχροὶ κατάντια ὅπου ἔχει κυλιστεῖ ἡ ἴδια.

Τέλος, ὅστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια, ἐκεῖ ποὺ ἡσυχάζει πὰ κάπως καὶ βλέπει τὸ μέλλον ἡρεμότερα, ἀνακαλύπτει μέσα τῆς μιὰ καινούρια ἄβυσσος ἀτιμίας, ποὺ δὲν τὴν εἶχε ὑποψιαστεῖ ὡς τὰ τώρα: μιὰ ἀπόκρυφη ἐχθρότητα γιὰ τὸ παιδί τῆς, σχηματισμένη ἀπὸ τὰ ὅσα ὑπόφερε γιὰ χάριτί του, ἀπὸ τίς θυσίες νὰ τὸ κρατήσῃ ἀμόλευτο—μιὰ λαχτάρα ἀδυσώπητη νὰ τὸ δῇ τώρα τὸ παιδί τῆς νὰ κυλιέται στίς ἴδιες ἐκείνες φρικτὲς περιπέτειες, ὅπου σύρθηκε ἴσα-ἴσα γιὰ νὰ τὸ σώσῃ!

Τὴν ἀποκάλυψη αὐτῆς τῆς κρυμμένης προσωπικότητος τῆς Μονίκ—ποὺ ἂν πραγματικὰ ὑπῆρχε, εἶται ὥστε νὰ ἐπιβῇ καὶ νὰ ἐκδηλώνεται, τότε ἡ ἄλλη τῆς προσωπικότητος, ἡ πρώτη, ἡ ριζικὰ ἀντιθετὴ, δὲ θὰ μπορούσε νὰ κρατᾷ κι αὐτὴ τὴν τὴν δύναμη ποὺ εἶδαμε μέσα στίς συνεχικὲς θυσίες τῆς—τὴν ἔχουμε ὅταν ἡ Πουσσέτ βρῖσκεται ἀνάμεσα στὸν ἔρωτα ἐνὸς νεαροῦ ὑπάλληλου ποὺ τὴν ἀγαπᾷ, καὶ σὲ δυὸ γεροσάτυρους ποὺ θέλουν νὰ τὴν χαροῦνε' ἡ μητέρα, μολονότι ἔχει τώρα μιὰ σχετικὴ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία, συλλογίζεται κι ἀποφασίζει νὰ ρίξῃ τὴν κόρη τῆς στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ γέροντος, ποὺ ὑπόσχεται νὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον. Ἐδῶ ἡ Πουσσέτ, μὲ μιὰ φαντασία ἐρευνητικὴ ποὺ ξαίρει ν' ἀναλύῃ τοὺς ἄλλους, λέει στὴ μάνα τῆς: «... Θέλεις τώρα νὰ

μὲ πουλήσῃς, ὅχι ἐπειδὴ ἐξασφαλίζεται ἔτσι ἡ ζωὴ μας, ἀλλ' ἐπειδὴ κι ἐσὺ πουλήθηκες γιὰ μένα. Ὑπόφερες, βιασάνιστες, κινδυνέψες, πείνασες γιὰ νὰ μ' ἀναθρέψῃς—τὰ ξαίρω. Ὡστόσο ὑπάρχει μὲ αὐ σου καὶ μιὰ ἄλλη μάνα ποὺ λαχταρᾷ τώρα νὰ μὲ δῇ κ' ἐμένα νὰ ὑποφέρω, νὰ τυραννιέμαι, νὰ κινδυνεύω, νὰ τὰ δοκιμάζω ὅλα ὅσα τράβηξες. Θέλεις νὰ μὲ δῇς μέσα στὸν ἴδιο βοῦρκο ὅπου τόσα χρόνια σέρνεσαι.» Εἶναι ἡ κεντρικὴ σκηνὴ τοῦ ἔργου' τὴν πλημμυρᾷ μιὰ τραχύτατη ἔνταση δραματικότητος, ἓνα πνεῦμα ἀγριότητας ποὺ φανερόναι τὴν ἀσυζήτητη μαεστρία τοῦ Λενορμάν: Ξαίρει νὰ δίνῃ σὲ μερικὲς στιγμὲς τὴ βαθειὰ ἀνατριχίλα τῆς συγκίνησης, ἀκόμη καὶ μὲ περιπτώσεις ἀστήρικτες, ἀντιανθρώπινες, βιβλιακές.

Ἡ Μονίκ διαμαρτύρεται, ἐπαναστατεῖ, κατόπι χαμηλώνει τὸ κεφάλι τῆς, νοιώθοντας πὺς ἡ ἀγνή ματιὰ τῆς κόρης μπόρεσε κ' εἶδε μέσα τῆς βαθύτερα, καθαρότερα ἀπ' ὅ,τι ἡ ἴδια. Κ' ἡ γνώση τῶρα τοῦ ἀγνωστοῦ αὐτοῦ ψυχικοῦ τῆς μέρους τὴν ξαλαφρώνει. Μπορεῖ κι ἀπολοτρώνεται ἐπειδὴ τὸ ξαίρει. Περίπτωση ὁλότελα φροῦδική: ἡ εἰλικρίνεια, ἡ φωτισμένη ψυχανάλυσή μας ἔχει πάντα θεραπευτικὴ ἀξία.

Πράγμα ἐξαιρετικὰ συζητήσιμο, καὶ ποὺ τὸ ἀντίθετό του μοῦ φαίνεται πολὺν πιὸ ἀνθρώπινο. Μὰ τὸ Λενορμάν τὸν τυφλώνουνε οἱ κλινικὲς παρατηρήσεις. Ἔτσι ἡ Μονίκ ἐξαγνίζεται, σώζεται μόνις γνωρίσῃ τὸ ψυχικὸ τῆς σύνολο. Κ' ἡ μικρὴ Παντρεῖται τὸ νεαρὸ ὑπάλληλο.

Ὁ συγγραφέας, ἐρευνώντας μὲ τόση τόλμη τὸ μητρικὸ αἰσθημα, θέλησε νὰ τονίσῃ πὺς δὲ σταματᾷ ἐμπρὸς στὰ κοινωνικὰ παραδεδομένα. Δὲν τὸν φοβίζονε ὅταν κυνηγᾷ τὴν ἀλήθεια. Τὴν ἀλήθειαν θέλει. Κ' ἔχει δίκιο, ὅπως κι ὅλοι οἱ δημιουργοὶ ποὺ τὸ ἴδιο κάμανε καὶ κάμουνε. Τὸ μόνο κακὸ ποὺ ἡ ἀλήθεια ἡ δική του δὲ βασίζεται παρὰ σὲ βιβλιακὰ παραδεδομένα τῆς τελευταίας ὥρας. Μιὰ παρόμοια στενότητα πελάγωσε κι ὁλόκληρη τὴ νατουραλιστικὴ σχολή.

Ὁ Λενορμάν ἐπιδιώκει ἐπίσης νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι ἀρνείται τὴν ἀνεξάρτητη ὑπαρξὴ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Πᾶνε μαζί, μπερδεμένα. Ἀμαλγάματα.

Τὸ ξαίρουμε, ἀπὸ πολλὰ μάλιστα χρόνια. Τὸ γεννὸς τῆς ἀρνήσεως δὲν εἶναι τίποτα καινούριο. Μόνον στὸν τρόπο τῆς ἀρνήσεως μπορεῖ νὰ φανῇ ἡ ἀνωτερότητα κ' ἡ πρωτοτυπία τοῦ δημιουργοῦ. Ὁ τρόπος, νὰ το ὅλο τὸ ζήτημα κ' ἡ πηγὴ τῆς κάθε καλλιτεχνικῆς δυσκολίας! Κι οὔτε ἡ πολλαπλότητα τῆς προσωπικότητος εἶναι σημερινὴ ἀνακάλυψη. Ἡ δύναμη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι στὸ πὺς θὰ μᾶς παρουσιαστῇ, αὐτὴ ἡ πολλαπλότητα. Ἐκεῖ ξεχωρίζουν οἱ μεγάλοι: Ντοστογιέφσκυ, Προυστ, Ἀντρέ Ζινε.

Τώρα, ἔχω νὰ σημειώσω πὺς τὸ «Ἀμάγμα» τὸ ἀνέβασε ὁ θίασος Πιτόεφ μὲ μιὰ ἀριότητα ποὺ δὲν σηκώνει ἐπιφυλάξεις. Ἡ σκηνοθεσία ἀποδίνει ἐνιαῖα τὴν ἀνύσχη ἀπόσπαιρα τοῦ ὅλου ἔργου καὶ μαζί τὸ κάθε ἰδιαίτερο, τμηματικὸ νόημα τῶν καταποδιαστῶν εἰκόνων. Καθόλου ὑπερβολὴ ἂν ποῦμε πὺς ἡ σκηνοθεσία αὐτὴ περιέχει μιὰ ὑποβλητικὴ τὴν τὴν τὴν ἀρκεῖ

(1) «Mixture», δράμα σὲ 16 εἰκόνες. Παίζεται στὸ Théâtre des Mathurins.

γὰ νὰ ἐκφράσῃ μὲ τὶς ζωήσεις τῶν ἡθοποιῶν, καὶ χωρὶς καὶ ἐνὶ καίμενο διαλόγου, ἀκέραια τὴν ψυχόπαθη ὀντότητα καὶ προέκταση τοῦ ἔργου. Μὰ γὰ τὴ ἀληθοειδέειά τῆς τέχνης τοῦ κ. Πιτόερ θὰ μιλῇσὶ ἄλλη φορά, πλατύτερον.

Υστερὰ ἀπὸ τόσους μῆνες χάρις στὸ *Ἀμάλαμα*, ξαναβιδάμεν τὴν Κ. Πιτόερ. Παίξει ἐδῶ τὸν ρόλο τῆς Πουσσέτ. Θαύμα πολύτροπος γοητείας, ἔτσι καθὼς περνᾷ ἀπὸ τὸ μικρὸ δώδεκα χρόνῳ παιδάκι τῆς ἀρχῆς, ὡς εἰς στοχαστικὴ κοπέλλα ποὺ φαίνεται στὸ τέλος! Ἡ χαδευτικὴ χάρις τῆς, ἡ γλῶσσα τῆς φωνῆς, καὶ τοῦ γέλιου τῆς ἐκίνη ἡ ἀσύλληπτη φινέτσα, ἔχουν ἐπιβληθεῖ πλὴν στὸ κοινὸ. Τόχουν ξετρελλάνει. Μὰ ἐμένα ἡ ἀδύναμη, ἡ σιγανή, ἡ τόση δὲ αὐτὴ γυναικούλα μοῦ θυρίζει τὸν πελώριο πλατύστερνο Λουσιέν Γκιτρώ, τὸν ἀλησμόνητο. Ὅπως αὐτός, μὲ τὸν ἴδιον αὐθόρμητο πλοῦτο κατέχει τὸ δαιμόνιο ποὺ μπορεῖ καὶ ὑπνώνει τὴν πιὸ τρεχομένη ἀλότητα, τὴν πιὸ καθημερινή, ἴσαμε τὸν βαρύτερον δραματικὸ οἶστον.

ΘΡ. Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ζ. Α. Παπαντωνίου: *Διηγήματα*

Εἶν' ἓνα βιβλίον, διὰ τὸ ὁποῖον θάξιζε νὰ γραφῇ ἐν ἄλλο. Ἀρμίζειτοι ὅμως θεοί, ὁ Χρόνος καὶ ὁ Χῶρος, δὲν ἐπιτρέπουν παρὰ τὸ σύντομον τοῦτο σημεῖωμα.

Γό εἶπαμεν καὶ ἄλλοτε: "Ὅ, τι ἔκαμεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ὁ κ. Παπαντωνίου, ὑπῆρξεν ἡ τελειότης; καὶ τὸ πρότυπον τοῦ εἶδους: χρονογράφημα, στίχος, πεζὸν ποίημα, αἰσθητικὴ μελέτη, κριτικὴ, σχολικὸν βιβλίον. Καὶ ὡς ὑπάλληλος ἀκόμη τοῦ κριτοῦ, ἐδημιούργησε μίαν Ἑθνικὴν Πανακτοῦρη. Σήμερον ἐκδίδει εἰς ἓνα τόμον τὰ παλαιὰ καὶ νέα διηγήματά του. Ὅπως ὅλα τὰ προηγούμενά του βιβλία, — ὀλίγα, ἀλλὰ τόσον σημαντικά, — ἀντιπροσωπεύει καὶ αὐτὸ ἐργασίαν, ἀφοσίωσιν, ἔριτα, πίστιν ὁλοκλήρου ζωῆς.

Εἴκοσι κομμάτια μόνον ὅλα-ὅλα. Ἀλλὰ δὲν ξέρει κανεὶς ποῖο νὰ πρωτοδιαβῇ! Μία κυρία μὲ πολὺ γούστο μᾶς ἔλεγε προχθές: «Τὸ *Ἀνακάλυψε τὴν ψυχὴν* τοῦ εἶναι τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Παπαντωνίου!». Πραγματικῶς, ἡ ψυχογραφία αὐτὴ εἶν' ἓνα ἀριστοῦργημα. Ὁ κ. Συνετός, ὁ ὁποῖος ἐδοκίμασε νὰ ποξενωθῇ τὸν κόσμον, κλείων τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς κάθε συγκίνησιν, καὶ δὲν τὸ κατόρθωσε, εἶν' ἓνας ἀληθινὸς ἥρως. Καὶ τὸν λέγομεν «ἥρως» ἐννοοῦμεν ἓνα ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὁποῖον καθένας εἰσπορεῖ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν εἰσὶν τοῦ ἢ ἓνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ. Ἀλλὰ δεῖτε νὰ μὴν εἶναι τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ κ. Παπαντωνίου ἡ «Θεῖα τιμωρία», τὸ δεύτερον διήγημα τῆς συλλογῆς; Ἐνας ζωγράφος ἢ ἓνας φιλοτέχνης θὰ τὸ ἐπιχειροῦσε ἀσφαλῶς διὰ τὸ θέμα του, — ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐφεύρεσιν, ἢ μᾶλλον τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν, τῆς ἐλαιογραφίας, — ἵσως μία φρενισίτσια, πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐξεχώρισεν, ἀπ' ὅλην τὴν Νεοελληνικὴν Λογοτεχνίαν, τὸ ἄλλο ἐκεῖνο «ἀριστοῦργημα τοῦ κ. Παπαντωνίου», τὴν «*Ἰνναῖκα τοῦ Μαλῆ*», ὅπου ἱστορεῖται

ταί εἰ κατόρθωσεν ἡ δραστηριότης, ἡ ἀφοσίωμένη καὶ ἀνδρίζουσα σύζυγος ἐνὸς φυλακισμένου. Ἀρμὴ τὸ «*Ἀλφόν*»; Ἀρμὴ τὸ «*Χτυπημένο γεράκι*»; Ἀρμὴ τὸ «*Ἀθάνατο πονεῖ*»; Ὁρισμένως, τὸ δυσκολότερον ἐγχείρημα θὰ ἦτο νὰ κρίνῃ κανεὶς ποῖον ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὰ ὄρατα διηγήματα εἶναι τὸ ὀρατότερον!

Μία ἀπὸ τὰς κριτικὰς κοινοτυπίας τῆς ἐποχῆς μας, — χάτι ποὺ τὸ ἀνεκάλυψε κάποιος ἐπιπόλαιος καὶ ποὺ ἀβυσσανίστως τὸ ἐπανελάβον ὅλοι, — εἶναι ὅτι ἡ διηγηματογραφία τῶν παλιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι παρὰ μία στενὴ καὶ χωρὶς ὀρίζοντα ἡθογραφία, καὶ ὅτι μόνον μερικοὶ νεώτεροι προσεπάθησαν νὰ τὴν ἀνυψώσουν εἰς ψυχογραφίαν ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ πλεῖστα ἔργα τοῦ Βιζυνοῦ τοῦ Ροῖδη, τοῦ Παπαδιαμάντη, τοῦ Μωραϊτίδη, τοῦ Καραβίτου, τοῦ Ἐπισκοποπούλου, τοῦ Ζερβοῦ, διὰ νὰ κρίνῃ πόσον ἀδικεῖται ἀπὸ τοὺς νέους κριτικούς ἡ νεοελληνικὴ διηγηματογραφία καὶ πόσον ἐνωρίς ἐχειραφετήθη, διὰ νὰ εἰπωμεν οἷτω, τὸ νεοελληνικὸν διήγημα. Ἀλλ' ἡ ἐργασία τοῦ κ. Παπαντωνίου ἀποτελεῖ τὴν καλύτεραν ἀπόδειξιν. Ὁ συγγραφεὺς αὐτός ἀρχισε νὰ γράφῃ διηγήματα πρὸ τριάντα καὶ πλέον ἐτῶν. Εἶναι λοιπὸν ἀπὸ τοὺς παλιούς. Δὲν ὑπάρχει διήγημά του ποὺ νὰ μὴν εἶναι ἡθογραφία, ναὶ. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ διήγημά του ποὺ νὰ μὴν εἶναι ψυχογραφία. Κάτι περισσότερον: Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἥρωες τοῦ ἀνέρχονται εἰς περιωπὴν συμβόλων. Τὰ διηγήματα αὐτὰ ἔχουν τοπικὸν χρῶμα, ἀλλ' ἔχουν καὶ ὀρίζοντα, ἀτμόσφαιραν, βάθος, ψυχὴν, πνοήν. Εἶναι μία τέχνη ἀνωτέρα. Ἡ δὲ ὀρατότης τῆς συλλήψεως, τοῦ σχεδίου, τοῦ ὕψους, τῆς γλώσσας, ἡ χάρις τῶν, ἡ εὐρυψία, ἡ δροσιά, — ἡ δροσιά προπάντων, — τὰ κάμνει μοναδικὰ εἰς τὴν Λογοτεχνίαν μας. Δεδόμοιζον μὲ κανενὸς ἄλλου διηγήματος. Μόνον ἴσως μὲ τοῦ Ροῖδη. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ κάμνει τόσον διαφορετικὰ ἡ ποιητικὴ πνοὴ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ διάθεσις, ἀκόμη δὲ τὸ ὕψος καὶ ἡ γλῶσσα, — μία γλῶσσα γεμάτη ζωὴν, καὶ ἓνα ὕψος μὲ μικρὰς - μικρὰς περιόδους, ἀσυνδέτους κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ τόσον στενὰ συνδεομένους! Ἐνῶ δὲ Ροῖδης δὲν ἔγραφε παρὰ μίαν ψυχρὰν καθαρῶς, — ἀδιάφορον ἂν τὴν ἐχειρίζετο ἀριστοτεχνικῶς, — καὶ πλὴν περιόδου τοῦ ἦσαν τόσο μακρὰ ὅσο σχεδὸν καὶ τῶν κλασσικῶν.

Καθὲν ἀπὸ τὰ διηγήματα τοῦ κ. Παπαντωνίου, κόσμος ὁλόκληρος, θὰ ἐχρειάζετο ἀνάλυσιν χωριστῇ. Διὰ τοῦτο εἶπαμεν ὅτι διὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ θάξιζε νὰ γραφῇ ἐν ἄλλο. Καὶ ὑποθέτομεν ὅτι συμφωνοῦν ὅσοι τὸ ἀπῆλυσαν καὶ θὰ συμφωνήσουν ἐπὶ θὰ τὸ ἀποκρίσθουν, ἀμέτρητοι βέβαια καὶ εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Διότι τὰ «*Διηγήματα*» τοῦ κ. Παπαντωνίου εἶναι ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ ζοῦν.

ΓΡ. Ξ.

Κ. Φαλτάιτς: *Τὸ νοῦ μας στὴ Μακεδονία.*

Ὅλιγοι εἶναι οἱ λογοτέχνες καὶ οἱ δημοσιογράφοι, τόσον μεταξὺ τῶν νέων ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν παλαιότερων, οἱ ὁποῖοι καταγίνονται μὲ ὅσιν ὁ κ. Φαλτάιτς εὐσυνειδησίαν καὶ ἐπιμονήν, οἱ

ὁποῖοι δείχνουν τὴν στοργὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Φαλτάιτς γὰρ ζητήματα γενικωτέρας φύσεως, καὶ συγκεκριμένως γὰρ τὰ ἐθνικά μας ζητήματα.

Ἦδη, σὺς διαφορὰς ἐρευνᾶς ποὺ χρόνια τώρα τακτικώτατα κάνει ὁ κ. Φαλτάιτς, ἔθιξε ἐπανειλημμένως τὰ ἐθνικά μας ζητήματα, καὶ μερικὰ μάλιστα μὲ ἐντελὴς προσωπικὸ τρόπο, καμνὸ ὅμως γονιὰ τῆς ἐλληνικῆς γῆς δὲν εἶχε ξυπνήσει σὲ τέτοιον βαθμὸ τὸ πατριωτικὸ τοῦ ἐνδιαφέρον, δὲν τὸν εἶχε κἀναι ν' ἀνησυχῇ τόσο πολὺ, ὅσο ἡ Μακεδονία. Ἡ γνωστή του διάλεξις «*Τὸ νοῦ μας στὴ Μακεδονία*» ποὺ τὴν ἔκανε τελευταίως καὶ τὴν τόκωσε τώρα, δὲν εἶναι παρὰ μία κραυγὴ κινδύνου, μὴ δυνατὴ καὶ βιαστικὴ κραυγὴ ἀνθρώπου ποὺ γνώρισε καλὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ξέρει πόσο οἰκτρὴ εἶναι ἡ ἐκεῖ κατάστασις. Δὲν ξέρω ἂν ὑπερβάλλει τὰ πράγματα ὁ κ. Φαλτάιτς, ἂν ὅχι ὅμως, τότε ἀσφαλῶς πρέπει τὸ Κράτος νὰ στρέφῃ πολλὰ γλῆγορα πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸ ἐνδιαφέρον του, γὰρ νὰ προλάβῃ ἀναπότρεπτα κακά.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ σφοδρότερο κατηγορητήριον ἀπὸ τοῦ κ. Φαλτάιτς ἐναντίον τοῦ κράτους, ἐναντίον τῶν ὑπαλλήλων, ἐναντίον τῶν πολιτικῶν, γὰρ τὴν στάσιν ποὺ ἐτήρησαν, στάσιν γεμίτη ἀδιαφορίας καὶ ἀστοργίας, στάσιν ἐγκληματικὴ ἀπέναντι τῆς Μακεδονίας. «*Ἀτυχῶς, γράφει ὁ κ. Φαλτάιτς, ἡ μὲν παλαιοελλαδικὴ κοινωνία ἀγνοεῖ τὴν Μακεδονίαν, τὸ δὲ κράτος τὴν ἀγνοεῖ περισσότερον. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐπίσημος ἀντιμακεδονικὴ πολιτικὴ, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι σήμερον ἔξακολουθεῖ νὰ γίνεταί.*» Παντοῦ ἀντιμακεδονισμός. «*Ἀντιμακεδονισμός* θετικὸς, πραγματικὸς, συστηματικὸς, λελογισμένος».

Καὶ ὡς τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τότε ὡς σήμερον, «*ἀποικιακῶς*» βλέπουν τὴν Μακεδονίαν αἱ Ἀθῆναι.

«*Ἀπὸ τοῦ 1922 μάλιστα καὶ ἐντεῦθεν, ἐσημειώθησαν γεγονότα τείνοντα ν' ἀποδείξουν καὶ θετικῶς ἐχθρικὴν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Μακεδονίας.*» Καὶ ὁ κ. Φαλτάιτς ἀναφέρει δύο ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά, τὰ σημαντικώτερα κατὰ τὴν γνώμην του: α') τὴν ἀντίδρασιν ἐναντι τοῦ ζητήματος τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν, καὶ β') τὸ περίφημον «*πρωτόκολλον τῶν μειονοτήτων*». Ὁ κ. Φαλτάιτς ἐπιμένει πολὺ στὰ δύο αὐτὰ γεγονότα, ἀναλύοντάς τα λεπτομερῶς καὶ ὑποστηρίζοντας τὴν ἀπόψιν τοῦ μὲ πεισινικώτατα ἐπιχειρήματα. Δὲν θὰ τὸν παρακολουθῇ ὅμως γιατί δὲν μὴν τὸ ἐπιτρέπῃ ὁ χῶρος. Θὰ σημειώσω μόνον, ὅσο τὸ δυνατόν συντομώτερα καὶ αὐτὰ, ὅλα τὰ τρωτά, ὅλες τὶς ἐλλείψεις, ὅλα τὰ ἐγκληματικὰ σφάλματα ποὺ βεβαιεῖ ὁ κ. Φαλτάιτς στὴν ἑως τώρα στάσιν τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους ἐναντι τῆς Μακεδονίας. «*Ἡ Μακεδονία, τονίζει ὁ κ. Φαλτάιτς, δὲν εἶναι σιγούρη, δὲν εἶναι διόλου σιγούρη εἰς τὰ ἐλληνικὰ χέρια.*» Καὶ γὰρ τὴν κατάστασιν αὐτὴν «*δὲν μᾶς πταίουν οὔτε οἱ Βούλγαροι, οὔτε οἱ Σέρβοι, οὔτε οἱ Τούρκοι, οὔτε οἱ Ρουμῖνοι, οὔτε οἱ Ἑβραῖοι, οὔτε οἱ κομμουνισταί.*» Φταίμε ἐμεῖς, ὁ ἐπίσημος ἐλληνικὸς ὁργανισμός, μέσα στὸν ὁποῖον

φωλιάζει ἡ ἀρρώστεια, ποὺ ἀπλὲς ἐκδηλώσεις τῆς μόνον εἶναι τὰ ξένα στοιχεῖα.

Δριμύτατα ἐπικρίνει ὁ κ. Φαλτάιτς τὸν τρόπο τῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας. «*Ἡ Μακεδονία, γράφει, ἀπὸ ἀπόψεως προσώπων δὲν αὐτοδιοικεῖται. Διοικεῖται ἀπὸ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα καὶ μάλιστα τυραννεῖται.*» «*Τίποτε δὲν ὑπάρχει ντόπιο, μακεδονικόν, εἰς τὴν Μακεδονίαν.*»

Ἡ πίστις τῆς Βουλγαρίας διὰ τὴν Μακεδονίαν εἶναι ἀπέραντος. Καὶ ἡ πίστις αὐτὴ ὑπογορεῖται τὴν δράσιν τῶν Βουλγάρων καὶ ὅλη τὴν πολιτικὴν τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους. Μὲ μᾶς συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Ἀδρανοῦμεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν. Ἡ Μακεδονία στερεῖται στελεχῶν ἱερῶν, διανοητῶν, ὑπαλλήλων ποὺ νὰ εἶναι εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς τῶν. Μέσα εἰς τὰ στελέχη αὐτά, οἱ Μακεδόνες ποὺ ὡς ἐντόπιοι θὰ ἐνδιαφέροντο περισσύτερον διὰ τὴν Μακεδονίαν, εἶναι ὀλίγοι. Ὅπως ὀλίγοι εἶναι καὶ στὸν στρατό μας ἐν γένει οἱ Μακεδόνες ἀξιωματικοί.

«*Ἡ Βουλγαρία ἔχει πεντακοσίους (ἀξιωματικούς) ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν Μακεδονίαν ἥρεις δὲν ἔχομε πενήντα ἐν ἐνεργείᾳ ἐπὶ συνόλου ἑξήχιλόν ἀξιωματικῶν, ἐνῶ διὰ τὰ κρατηθῇ στρατιωτικῶς ἡ Μακεδονία πρέπει νὰ ἔχομε κυρίως Μακεδόνας ἀξιωματικούς, ντόπια στελέχη ποὺ θὰ τὴν προασπίσουν.*»

Ἀλλὰ καὶ στὴν γεωργίαν καὶ στὴν ἐκπαίδευσιν, βρίζει ἀνόλογες ἡ μεγαλειότερος ἀκόμη ἐλλείψεις ὁ κ. Φαλτάιτς. Καὶ τελειώνει τὴν ἀξιολογὴν μὲ λέξη του, τὸ ἐγερτήριο μᾶλλον σάλπημα του, μὲ τὰ λόγια αὐτά, ποὺ πρέπει νὰ προσέξουμε ὅλοι μας καὶ ἰδιαίτερος οἱ πολιτικοὶ μας:

«*Ἡ Μακεδονία δύναται νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τῆς ἀναδημιουργίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς τελείας τῆς καταστροφῆς, μέχρι ἀπαλείψεώς της ἀπὸ τὴν χάρτην τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.*»

Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυμφορητοῦ: «*Ἡ ΩΡΑΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΑΝ*,», ρομάντσο, ἔκδοσις Ε', ἐκδότης Ι. Ν. Σιδέρης, Δρ. 30.

Μιχ. Γ. Πετρίδης: «*ΟΙ ΤΩΡΙΝΟΙ ΜΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΑΙ*,», σύντομοι χαρακτηρισμοί, Δ. Ι. Ράλλης καὶ Σία, Ἀθῆναι.

Ζ. Α. Παπαντωνίου: «*ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ*,» Ἀθῆναι, Δρ. 50.

Γουλιέλμ Βέρν: «*Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ*,», μετάφρασις Σταύρου Βεργῆ, Ἐκδοτικὸς Οἶκος Μαρσύας, Δρ. 25 καὶ δεμένον 4.

Χ. Χριστοβασίλης: «*ΑΙΙΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ*,» διηγήματα. Ι. Ν. Σιδέρης, Ἀθῆναι.

Σαίξπηρ: «*ΜΑΚΒΕΘ*,» μετάφρ. Μ. Δαμιράλη. Ι. Ν. Σιδέρης, Ἀθῆναι.

Κ. Φαλτάιτς: «*ΕΛΛΗΝΙΚΟ Η ΓΥΦΤΙΚΟ*,» τὸ πρόβλημα τοῦ Δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ (λαογραφικὸ σχέδιον). Ἐκδότης Σ. Παληγάκης, Δρ. 10.

Ἀπ. Μαρμέλη: «*ΣΤΑΘΜΟΙ*,» (ποιήματα). Ἀθῆναι, 1928.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

— Η «*Εσπερινή*» επεξεύρησε δημοσιογραφικήν έρευναν σχετικά με την λειτουργίαν της Σχολής των Καλών Τεχνών και εδημοσίευσε συνεντεύξεις με διαφόρους γνωστούς καλλιτέχνες. Περιωριζόμεθα εις τὸ συμπέρασμα αὐτῆς τῆς έρευνῆς, τὸ ὅποιον ἄλλωστε δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς ν' τοδοκιμάσῃ καὶ κατὰ τὸ ὅποιον «καλλιτέχνην ὡσὺν τὸν Παρθένον, τὸν Ἰδαλέαν, τὸν Γουναρόπουλον, τὸν Καλλιγὰν κλπ. δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μένουν ἔξω ἀπὸ τὴν Σχολήν».

— Εἰς τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ «*Ελευθέρου Βήματος*» ἄρθρον τοῦ κ. Ἀγγέλου Σικελιανοῦ με τὸν τίτλον «*Ἡ Πνευματικὴ Βίσις τῆς Δεληφικῆς Προσπαθείας*». Ἐπίσης διηγήματα τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου: φοβούμεθα ὅτι εἶναι τὰ τελευταῖα, ἐπ' ὅσον κυκλοφοροῦν ἤδη εἰς ἰδιαιτέρον τόπον.

— Εἰς τὸ «*Ἑμπρός*»: «*Φύλλα Τέχνης*» ἄρθρον διὰ τὰς ἑπιογραφίας τοῦ κ. Ἀγγέλου Θεοδωροπούλου, ὅπου τὸ ἔργον τοῦ Ἑλλήνος καλλιτέχνου ἐξετάζεται με προσοχὴν καὶ κρίνεται με εὐμένειαν, πολὺ δικαιολογημένην καὶ δικαίαν.

— Εἰς τὴν «*Ελευθέρον Λόγον*», ἄρθρον—χρονογράφημα τοῦ κ. Γ. Φρ. με τὸν τίτλον *Γλωσσικὸς Βοζαντινισμός*.

— Με τὴν ἐκδόσιν τῆς ψηφίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων, ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ συνεζήτησε πολὺ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἡ «*Ἑλληνική*» δημοσιεύει τὴ στενογραφημένην πρακτικὴν τῆς συζητήσεως, τὰ ὅποια εἶναι ἀναμφισβήτητος γνήσια ἐνδιαφέρον. Τὰ ὀνόματα τοῦ Σολμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Παλαμά ἀντήχησαν πολλὰς φορές εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Νόμων. Καὶ ἡ κριτικὴ ἔδωκε κι' ἐπῆρε...

— Ἡ ἐκδόσις τῆς «*Διαπλάσεως τῶν Παίδων*» εἰς τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἔτος, ἀποτελεῖ τὸ ἄξιον ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Α. Κ. εἰς τὴν «*Πρωτάν*». Ὁ ἀρθρογράφος ἔμαθεν, λέγει, ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τῆς «*Διαπλάσεως*» τὴν ἀρχὴν ἐνὸς μυθιστορήματος, τοῦ ὁποίου τὴν μέσην καὶ τὸ τέλος εἶχεν διαβάσει, πρὸ σαράντα ὁλοκληρῶν ἔτων. Εὐχάριστον εἶναι τὴν ἔμαθεν «ἐπιτέλους», ἔστω καὶ γραμμένην εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν, ἐνῶ τὴν μέσην καὶ τὸ τέλος τὰ ἔμαθεν εἰς τὴν καθαρὴν. Εἶναι πράγματα ὀλίγον πρωτόστερα, ἀλλὰ εἰς τὸ συμπέρασμα τῶν πολὺ εὐχάριστα καὶ χαρακτηριστικῶν.

— Ἐλάβομεν τοὺς ἀριθμοὺς 8—10 τοῦ «*Γάβρου*». Εἶναι ἐφημερίδα ἐκδομένη εἰς τὸν Κορησσὸν τῆς Καστορίας, ὅργανον τοῦ ἐκεῖ Συνδέσμου τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς, γραμμὴν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν δημοτικὴν. Ἐμπνέεται ἀπὸ πολλὸν καὶ ἀξίειαν φυσιοκρατικὴν ἐνθουσιασμόν καὶ ἀνάμεσα εἰς τὴν ἄλλην, ὅχι χωρὶς ἐνδιαφέρον ὕλην τῆς δημοσιεύει καὶ μερικὰ ἐκλεκτὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀντιγράφομεν αὐτὸ τὸ σύνταγμα καὶ περιεκτικόν.

Ἀπόψε δὲν κοιμήθηκα καὶ σήμερα νυσταίξω, γιὰ δυὸ μυτιῶνα γαλαγά, γιὰ δυὸ φρύδια γραμμένα
Πῶς νὰ τὰ κλέψω μιὰ βραδιά, νύχτα δίχως φεγγάρι,

νὰ τάνεβάσω στὰ βουνὰ ψηλά στὰ κόρυμβοῦνια, νὰ τὰ φιλῶ μεσάνυχτα, νὰ τὰ φιλῶ τὸ τάχι, ὄντως λαλοῦν οἱ πέρδικες, λαλοῦν τὰ χελιδόνια, λαλοῦν τὰρνίθια τρεῖς φορές, τὰ χελιδόνια [πέντε.

— Ἐλάβομεν τὴν «*Βοσθηναίαν Ἐπιθώρησιν*» (Bostonian Review) ὄργανον τοῦ ἐν Βοστώνῃ ἑλληνικοῦ σχολείου «Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας».

— Εἰς τὴν «*Ἠχώ*» τῆς Μακεδονίας «*Τὸ Δις Ἐξαμαρτεῖν*» διήγημα εἰς συνεχείας τοῦ κ. Γ. Λευκορίτη.

— Εἰς τὴν «*Ελευθερίαν*» τῆς Λαρίσης ἐφάρκαμεν ὁραίαν ἄλλ' ἀνώνυμον μετάφρασιν τῆς «*Σιμόννης*» τοῦ Ρερὸν ντὲ Γκουρμόν, τὴν ὁποίαν ἀναδημοσιεύομεν ἔδω, ὡς ἀξίαν νὰ διαφυλαχθῇ. Μάλιστα θὰ ἀξίζε νὰ γίνῃ γνωστὸν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ:

Σὰν τὸ λαιμὸ σου εἶνε λευκὸ, Σιμόννη μου, τὸ χιόνι εἶνε λευκὸ καθὼς τὸ γόνα σου, Σιμόννη μου, τὰ χέρια σου κρῖα εἶνε καθὼς τὸ χιόνι, κρῖα σὰν τὸ χιόνι κι' ἡ φτωχὴ καρδιά σου [εἶνε, Σιμόννη. Τὸ χιόνι μόνο ἀπὸ πυρὸς φιλῇ, Σιμόννη, λιώνει σου μόνο στὸ στερνὸ φιλῇ ἡ καρδιά, [Σιμόννη. Πάνω στῶν πεύκων τὰ κλαδιὰ θλιμμένο εἶνε [τὸ χιόνι, καθὼς κάτω ἀπ' τὴν κόμη σου τὸ μέτωπο, Σιμόννη, Σιμόννη, ἀπόξω στήν αὐλή τ' ἀδέρφι σου τὸ χιόνι κοιμάται. Εἶσαι τὸ χιόνι μου κι' ἡ ἀγάπη μου, [Σιμόννη.

— Εἰς τὴν «*Ἰσιδα*» τῆς Αἰγύπτου (δὲν ἀναγράφεται, οἷτε μᾶς εἶναι ἀκριβὲς γνωστὸς ὁ τόπος ἐκδόσεως) δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Χ. με τὸν τίτλον «*Λόγια τοῦ Ἀέρου*» καὶ ἄλλα παρεμφερῆ περιεχόμενα. Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον, ὁ κ. Μαλάνος, με τὴν ἐδυνάμειν ὑπόκρουσιν τῆς αἰγυπτιακῆς ἐπίσης «*Ὁθόνης*», συνεχίζει τὰς περιέργους ἐπιθέσεις του κατὰ τοῦ κ. Ξενοπούλου, αἱ ὁποῖαι ὁμως βασιζονται ἤδη εἰς μίαν πλάνην: ὅτι δηλαδὴ ἀποδίδονται εἰς τὸν κ. Ξ. λόγια, τὰ ὅποια καθόλου δὲν ἔγραψεν οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος καὶ τὰ ὅποια «βαρύνουν» ἀποκλειστικῶς τὸν ὑποφαινόμενον.

— Ἐλάβομεν τὰ τεύχη 34 ἕως 44 τοῦ γαλλοφώνου «*Bulletin d' Information*» τῆς «*Ἐνώσεως Ρωσικῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν*», τὸ ὅποion ἐκδίδεται ἐπίσης καὶ εἰς ἀγγλικὴν καὶ γερμανικὴν. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα: Εἰκὼν τοῦ Ἀνρὸ Μπαρμπὺς εἰς τὴν Μόσχαν καὶ ἄρθρον τοῦ ἴδιου «*Περὶ Γαλλορωσικῆς φιλολογικῆς συμμαχίας*», ἐπισκόπησις τῆς πνευματικῆς ἐν γένει ζωῆς εἰς τὴν Ρωσίαν με πολλὰς εἰκόνας, καὶ πλῆθος χρησίμων πληροφοριῶν, πλήρης βιβλιογραφία τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως κλπ. κλπ.

— Εἰς τὸ «*Ἑλληνικὸν Θέατρον*» δημοσιεύεται τὸ ὑπόμνημα τῆς Ἑταιρείας τῶν Θεατρικῶν

Συγγραφέων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν κατὰ τῆς βαρυστάτης φορολογίας τοῦ θεάτρου, ἄρθρον τοῦ κ. Π. Χόρν περὶ τῆς «*Τέχνης*» τοῦ προφορικοῦ λόγου» κ. ἃ πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα.

— Εἰς τὴν «*Ἀλεξανδρινῇ Τέχνῃ*» (τεύχος Δεκεμβρίου) ποιήματα τῶν κ. κ. Σ. Σκίτη, Χάγεο Μπουφίδη, Γ. Βρισμιτζάκη, Φώτου Γιοφύλη κλπ., διήγημα τοῦ κ. Δ. Μαραγκοῦ, μελέται, ἄρθρα, βιβλιοκρισίαι κλπ. Με τὸ τεύχος αὐτό, ἡ «*Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη*» συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της καὶ ἐξακολουθεῖ ἤδη τὴν ἐκδοσὶν της, διευθυνομένη ἀπὸ τὴν Ρίκα Σεγκαπούλου.

— Τὸ τελευταῖον τεύχος τῆς ἀθλητικῆς «*Νικης*» περιέχει ἄρθρον τοῦ κ. Αἰ. Φέτση: «*Ὁ σύγχρονος ψευδοπολιτισμός*», καταφερόμενον (καὶ πολὺ δικαίως) κατὰ τοῦ βαρβάρου καὶ ἀπανθρώπου ἀγωνίσματος τῆς πυγμαχίας, ἄρθρον τοῦ ἱατροῦ κ. Κακούρη κλπ. Εἰκόνας καὶ πληροφορίες χρησιμοῖ εἰς κάθε φίλθλον συμπληρώνουν τὴν ὕλην.

— Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 282 τεύχος τοῦ «*Ἑρμοῦ*» τῶν Ἀθηνῶν: Ἀδ. Καρυγιάννη: «*Κατὰ τοῦ ὕλκου παράγοντος*», Ν. Ἐξαρχοπούλου: «*Τὸ Σχολεῖον καὶ ἡ μητρικὴ γλῶσσα*», Ν. Προκοπίδου: «*Τὸ ἀλφραβητάριον*», Ν. Καζάκη: «*Ἰδιοκτησία καὶ Κομμουνισμός*», Σπ. Καλλιᾶρα: «*Φιλοσοφία τῶν ἐνοργάνων ὄντων*» κλπ.

— Εἰς τὸ «*Libre*» Δεκεμβρίου-Ἰανουαρίου ὁ κ. Roussel γράφει: «*Αὐτὸ ναί, εἶναι μιὰ εὐτυχὴς ἔμπνευσις. Ἀλλὰ ὁ κ. Ξενοπούλος δὲν ἔχει σχεδὸν παρὰ εὐτυχεῖς ἔμπνευσεις. Εἰς τὴν «*Νέαν Ἑστίαν*» του, ἡ ὁποία πολὺ ἐκακολαγήθη (ἀπὸ ποιούς, κύριε Ρουσσέλ;) ἀλλ' ἡ ὁποία ἐξελλίσσεται εἰς πρωτίστης τάξεως ἑλληνικὸν περιοδικόν, δημοσιεύει μετάφρασιν τοῦ... τοῦ Κνὸκ. Ὁ λαμπρὸς δραματογράφος ἐνόησεν ὁμῶς ὅτι ὁ Κνὸκ εἶναι ἔργον ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὰ συνειθισμένα, ἔργον ἀπὸ τὰ τρία ἢ τέσσαρα ποῦ ἐμφανίζονται κάθε τριάντα χρόνια.*

Ὁ Ζὺλ Ρομαίν καὶ αὐτὸς εἶναι ἀδελφία, καμωμένα νὰ ἐννοοῦνται καὶ νὰ συνεννοοῦνται. Ὁ κ. Ξενοπούλος ἐνόησε.— Εἰς τὸ ἴδιον φυλλάδιον, δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Ψυχάρη καὶ κριτικαὶ τοῦ κ. Ρουσσέλ περὶ τῶν τελευταίων ἑλληνικῶν βιβλίων.

Μ. Δ. Σ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ «*Νέα Ἑστία*» εὐχεται εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς της συνεργάτας, συνδρομητάς καὶ ἀναγνώστας εὐτυχισμένον τὸ 1928.

Ὁ φίλος κ. Δημ. Παπούλιας, καθηγητὴς τοῦ Ἀ' Γυμνασίου Τριπόλεως, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ πρώτη ἐσοτὴ διὰ τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ ἐπιφανεστέρου τῶν ζώντων ποιητῶν Κωστῆ Παλαμά ἐγίνε εἰς τὴν Τρίπολιν τὴν 23 Μαΐου 1925, πρωτοβουλία τοῦ ἐκεῖ προσδευτικοῦ Συλλόγου «*Πάν*». Κατ' αὐτὴν ὁ κ. Παπούλιας ὁμίλησε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ, κατόπιν ἀπηγγέλθησαν ποιήματά του, τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐπαίχθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δ. Θεάτρου, ὑπὸ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Γυμνασίου, προπονηθέντων ὑπὸ τοῦ ἴδιου καθηγητοῦ,

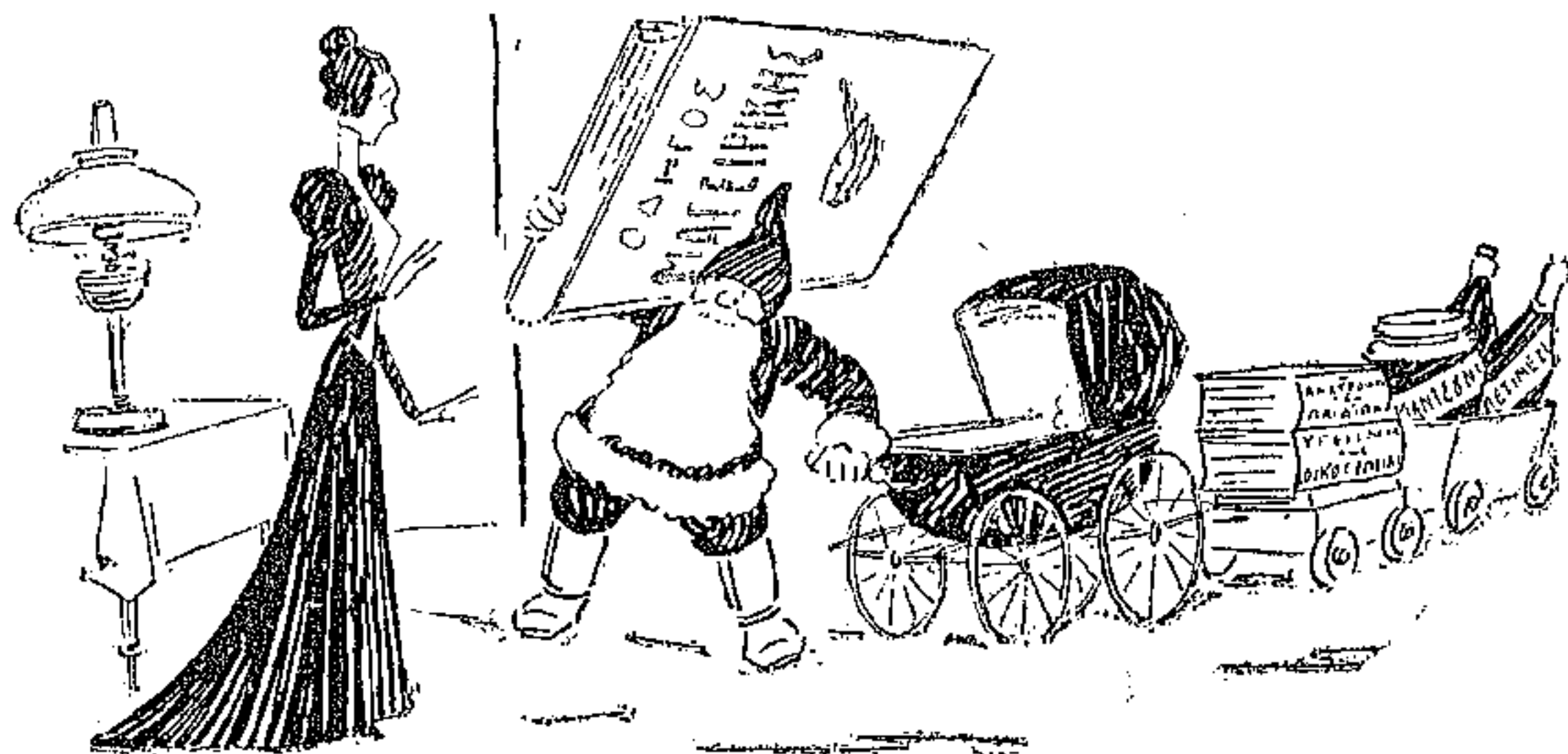
ἡ «*Τρισεύγενη*». Ὡστε ἡ Τρίπολις δύναται νὰ καυχᾶται ὅτι πρώτη ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἐτίμησε τὸν μεγάλον Ἑλληνα ποιητὴν.

κ. *Ὀλγαν Π. Κτενᾶ*, ἐνταῦθα. Με συγκίνησιν ἐδιαβάσαμεν τὸ γράμμα σας καὶ τὸ ἀνέκδοτον διήγημα τοῦ ἀλησιμόνητου ἀδελφοῦ σας Νικολάου Σταματέλου, τὸ ὁποῖον θὰ δημοσιεύσωμεν. Θὰ μᾶς υποχρεώνατε ἂν εἴχατε νὰ μᾶς στείλετε, ἐπὶ ἐπιστροφῇ μίαν φωτογραφίαν του καὶ ὀλίγας βιογραφικὰς πληροφορίας διὰ τὸν πρόλογον ποῦ σκοπεύομεν νὰ προτάξωμεν.

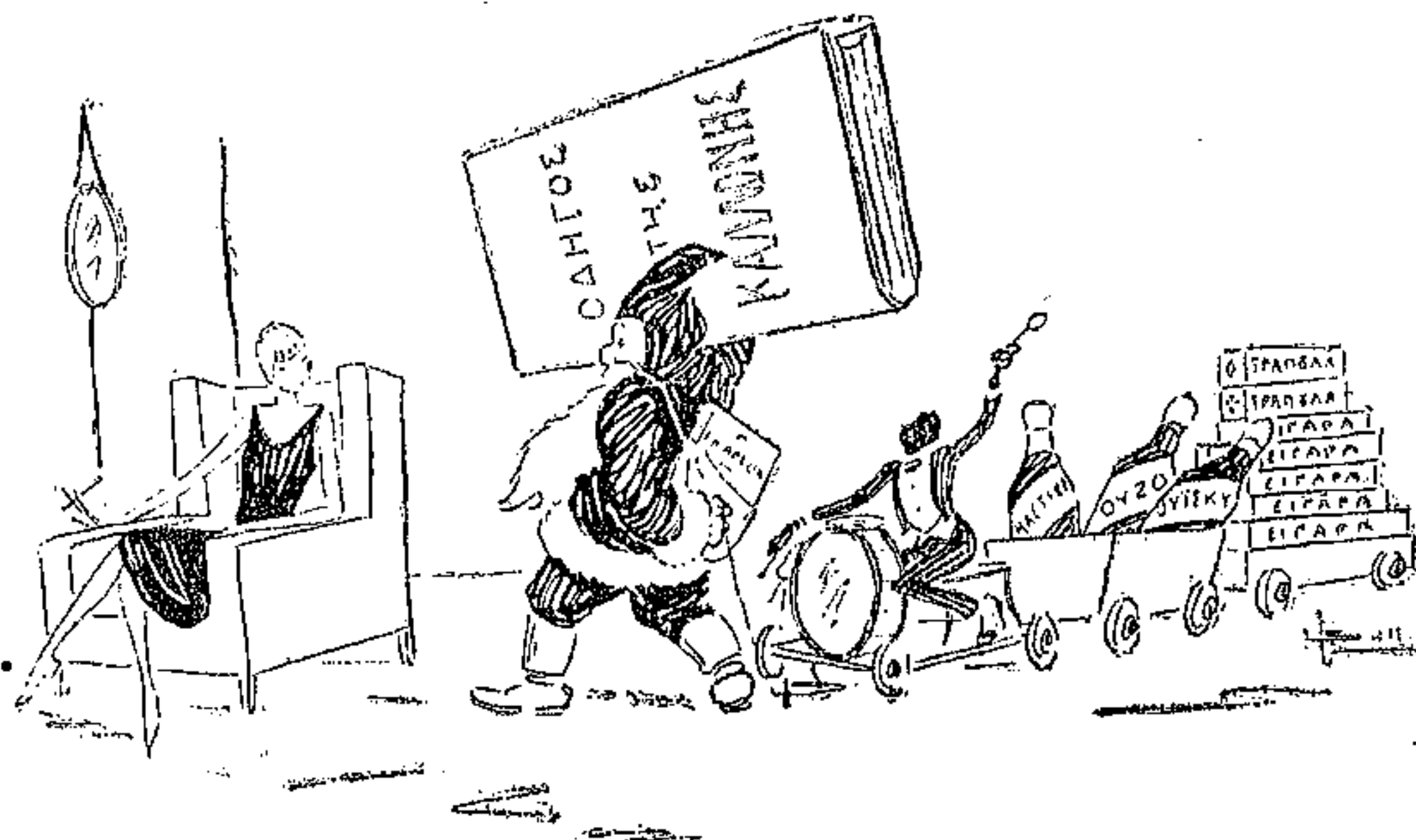
κ. *Κ. Ν. Κ. Ράμλι*. Θὰ γράψῃ, ἂν δὲν ἔγραψεν ἀκόμη, ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας. Τὸ σταλὲν Ροδιακὸν θὰ δημοσιευθῇ. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς δι' ὅλα.— κ. *Α. Π. Κέρκυραν*. Τάποτελέσματα τοῦ διεθνoῦς Σαῖξηπρικοῦ ποιητικοῦ Διαγωνισμοῦ τῆς Poetry Society ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ τεύχος Σεπτεμβρίου—Ὀκτωβρίου 1927 τῆς «*Poetry Review*». Ἐκ τῶν σταλόντων ἑλληνικῶν ποιημάτων ἐνεκρίθησαν τρία: Ἐνα ποίημα τοῦ κ. Γ. Δελῆ, ἓνα ἐπίγραμμα τοῦ κ. Π. Γνευτοῦ καὶ ἓνα σονέττο τοῦ κ. Κ. Κωσταντινίδη. Θὰ δημοσιευθῶν μεταφρασμένα εἰς τὸ Ἀναμνηστικὸν Τεύχος μαζί με τὰ ἐγκριθέντα τῶν ἄλλων ἐθνῶν.— κ. *Γ. Βουγ*. Ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ, δυστυχῶς, δὲν εὐκαιροῦμεν νὰ σᾶς γράψωμεν διὰ τὸ σταλὲν, θὰ ἠθέλαμεν νὰ σᾶς ἴδωμεν.— κ. *Ο. Α. Ἐλευσίνα*. Τὸ «*Φθινόπωρον*» τὴν Ἐπαρχίαν εἶναι χαριτωμένη ἔμπνευσις με πολὺ μοντερνισμόν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Δυστυχῶς τὸ χαλοῦν κάποιαι ἀδυναμίαι. Δὲν εἶναι ποίημα ἄρτιον.— κ. *Β. Φ. Ἡράκλειον*. Ὅχι, τὸ ἐλάβαμεν καὶ θὰ δημοσιευθῇ. Συγγνώμην ποῦ παρελείψαμεν νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.— κ. *Σ. Μ. Γυίνινα*. Πολὺ καλὰ. Θὰ διαλέξωμεν.— δ. *Τριν Σκ*. Δὲν ἀσχολούμεθα με αὐτὸ τὸ περιοδικόν. Θὰ ἐκάρνατε καλὰ νὰ μὴν ἀσχολῆσθε καὶ σεῖς καὶ νὰ μὴ σᾶς μέλῃ τί γράφει. Ὅποισδήποτε, δὲν εἰμποροῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν ἀπάντησιν σας.— κ. *Ἀρ. Μαν*. Ἐνταῦθα. Στείρε τὸ φιλὶ τοῦ ἡλίου; Ὅχι δά!— κ. *Γ. Παν*. Ἐνταῦθα. Κοινὸν καὶ ὄχι τόσο ὁραία διατυπωμένον.— δ. *Ν. Ε. Ε. Πειραιᾶ*. Τὰ ποιήματά σας εἶναι ἀκόμη μέτρια. Προπάντων ἀκατέργαστος ὁ στίχος. Ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ἡ ἐλπίς νὰ γράψετε καλύτερον. Εὐόαινα σημεῖα διακρίνονται ἔδω κι' ἐκεῖ.— κ. *Σ. Α. Θεσσαλονίκην*. Καὶ αὐτὰ ἐνεκρίθησαν. Δὲν γνωρίζομεν ὁμως πότε θὰ παρουσιασθῇ εὐκαιρία διὰ νὰ δημοσιευθῇ κάποιον ἀπ' ὅλα. Ἐχομεν τόσα πολλά!— δ. *Ἐλένην Μπ*. Θεσσαλονίκην. Πολὺ συμπαθητικὸ τὸ διήγημά σας. Ἐλπίζομεν νὰ δημοσιευθῇ. Ἀλλὰ νὰ μὴν ἀνυπομονήσετε. Τριάντα ἄλλα ἔχουν σερὸν πρὶν ἀπὸ τὸ δικό σας.— κ. *Θ. Ν. Κανιά*. Εὐχόμεθα νὰ μὴ σᾶς λείψῃ ποτὲ ἡ ὀρεξίς κι' ἡ θέλησις. Ἐν' ἀπὸ τὰ διηγήματά σας θὰ δημοσιευθῇ γρήγορα. Σχετικῶς με τὰς ἀθηναϊκάς, αἱ τιμαὶ ποῦ σᾶς ἐζήτησαν ἐκεῖ εἶναι μηδαμιναὶ καὶ ἀδυστάκτως μπορεῖτε νὰ προβῆτε.— *Βοσπορίτην*. Κων/πολιν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐμενεῖς κρίσεις. Θὰ ἐδημοσιεύαμεν καμμίαν ἀπὸ αὐτάς τὰς φωτογραφίας, τόσον ὁραίας ὡς θέματα, ἂν ἦσαν καθαρώτεροι καὶ ὀλίγον μεγαλύτεροι.

Η· ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

Τοῦ Ἁγ—Βασίλη χοῦσιμα γιὰ τὴν Κυρία δῶρα.

Τὴ τῆς ἐχάριζε ἄλλοτε,

τὴ τῆς χορίζει τώρα.